

SÅRBARE UDLÆNDINGE BAG TREMMER

En helbredsundersøgelse af frihedsberøvede udlændinge
i Udlændingecenter Ellebæk og deres adgang til sundhed

AMNESTY
INTERNATIONAL

Helbredsundersøgelser af frihedsberøvede udlændinge i Udlændingecenter Ellebæk og deres adgang til sundhed © Amnesty International 2024

Rapporten er udarbejdet af Amnesty International Danmark:

Forfatter og redaktør: Lisa Blinkenberg, Seniorrådgiver i Amnesty International, dansk afdeling

Forfatter: Simone Nørholm Jacobsen, tidligere politisk rådgiver og researcher i Amnesty International, dansk afdeling

Korrekturlæsning: Amanda Holt Dihver Christensen

Assistance: Agnete Sebbelov

Amnestys Lægegruppe mod Tortur (medforfattere og helbredsundersøgelser):

Amna Shah Syed

Amra Reko

Annemette Oxholm

Benny Ehrenreich

Laura Glismann

Lise Worm

Ole Johannes Hartling

Amnesty Internationals danske psykologgruppe

Mekanisk, fotografisk eller anden form for gengivelse af undersøgelsen eller dele heraf skal ske med fuldstændig kildeangivelse.

Forsidefoto: Gerd Gottlib

Tak

Amnesty International Danmark vil gerne takke alle de involverede i rapporten. Først og fremmest tak til de frihedsberøvede personer, der lod sig interviewe og undersøge. En vigtig aktør har været personalet og ledelsen i Kriminalforsorgen, der har stillet sig til rådighed og sørget for, at vi kunne foretage interviews og helbredsundersøgelser i Udlændingecenter Ellebæk. Tak til myndighederne, en række organisationer, netværk og udlændingeadvokater for interviews, sparring og gode drøftelser af problemstillingerne.

En særlig tak rettes til disse personer, der har gennemlæst og afgivet kommentarer til rapporten:

Michala Bendixen, forperson for Refugees Welcome

Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

INDHOLD

Resumé	6
Hovedanbefalinger til Danmark	7
1. Introduktion	9
Amnestys baggrund for rapporten	9
Begreber og statistik i rapporten	10
Metodologi	14
Etiske aspekter vedrørende lægegruppeundersøgelserne	15
2. Hvornår og hvorfor frihedsberøves asylansøgere og migranter i DK	18
De internationale menneskerettigheder og frihedsberøvelser	18
Hvorfor frihedsberøves ikke-kriminelle udlændinge i Danmark?	18
Ret til at blive stillet for en dommer og fristforlængelser	20
Varighed af frihedsberøvelserne	20
Frihedsberøvelse af sårbare grupper	21
Hvad siger de internationale bestemmelser om sårbare grupper?	21
Hvad siger de danske bestemmelser om sårbare grupper?	23
Børn og frihedsberøvelser	23
Ret til sundhed og torturundersøgelser	23
Disciplinærstraffe i dansk lovgivning og internationale bestemmelser	24
Disciplinærstraffe og magtanvendelse i Ellebæk	24
Ret til information og adgang til advokat	26
De internationale bestemmelser	26
Dansk lovgivning	26
Reglerne vedr. retten til at kommunikere med familie og det omkringliggende samfund	26
Ret til brug af mobiltelefon	26
3. Ret til sundhed i Ellebæk	29
Sårbare grupper i Ellebæk	29
Ankomst i Ellebæk	30
Screening for tortur og PTSD	30
Samtaler om helbred i Ellebæk	33
Adgang til læge, psykolog og psykiater	34
De selvmordstruede	34
Brug af observationsrum	36
Disciplinær straf og brug af straffcelle	36

4. Lægelige undersøgelser af de frihedsberøvede.....	40
Hvem er de frihedsberøvede – historik og sårbarhed.....	40
Fysisk helbred.....	41
Psykisk helbred.....	41
10 cases og deres flugt- og traumehistorier samt helbred.....	42
5. Hvordan påvirker det ikke-kriminelle udlændinge at være frihedsberøvet?	56
“Det er tortur at være her” - de lange frihedsberøvelser	56
Uvisheden om, hvad der skal ske, og hvornår man løslades	57
De ”har ondt i sjælen”	58
Frygten for at blive sendt tilbage til ens oprindelsesland.....	59
6. Er forholdene i Ellebæk værdige?	61
”Ellebæk er ikke et fængsel”	61
Betjentene og brugen af magtanvendelse	63
Mulighed for at klage	64
Konfliktniveauet i Ellebæk.....	64
De fysiske forhold i Ellebæk.....	65
Hverdagsrutine og aktiviteter i Ellebæk	66
Maden i Ellebæk.....	67
7. Retten til information om årsager til frihedsberøvelse.....	70
Oplysninger om årsag til frihedsberøvelsen	70
Information ved ankomst i Ellebæk og tolkebistand	70
Adgang til advokat.....	71
8. Retten til at kommunikere med familie og det omkringliggende samfund	75
Brug af mobiltelefon og internet	75
Ret til besøg	76
Ret til familieliv.....	76
9. Konklusion.....	79
Frihedsberøvelser generelt, lovgivning og langvarige frihedsberøvelser	79
Ret til sundhed og påvirkning af at sidde frihedsberøvet.....	80
Sårbare grupper og screeninger for tortur	80
Brug af observationsrum, strafcelle og isolation	81
Værdige forhold og fængselslignende forhold.....	81
Retten til information	82
Retten til familieliv.....	82

10. Anbefalinger	83
Lovgivning.....	85
Justits-og Udlændinge- og Integrationsministeriet	85
Kriminalforsorgen, personale i Ellebæk, og adgang til advokat.....	86
Generelle anbefalinger	87
Bilag.....	89
APPENDIX 1	89
Bilag 2	93
Tabel 1.....	94
Tabel 2.....	95

Resumé

"Jeg ville fortælle verden, at det er tortur at være her. En reel tortur. Fordi de leger med dit sind. Hvis torturen var fysisk, ville det være bedre. Men din psyke er skrøbelig, og til enhver tid kan du blive sindssyg." (Interview, 25.03.23, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk)

Amnesty Internationals danske afdeling sætter med denne rapport fokus på frihedsberøvelser af "ikke-kriminelle" udlændinge. De er frihedsberøvet, fordi de ikke har lovligt ophold i Danmark, og myndighederne vil forhindre, at de "går under jorden", men de har ikke gjort noget kriminelt efter ordets "gængse" forstand. Vi belyser de forhold, de er fængslet under i Udlændingecenter Ellebæk og undersøger, hvorvidt sårbare udlændinge frihedsberøves, og hvilke konsekvenser, det kan have for deres helbred og psyke.

Retten til frihed er en basal menneskeret. Amnesty mener, at frihedsberøvelser, som bruges af stater for at kontrollere indvandringen, kun bør ske helt undtagelsesvist. Enhver fængsling skal tage afsæt i lovgivningen, og hver enkelt frihedsberøvelse skal kunne retfærdiggøres i forhold til nødvendighed og proportionalitet, og den skal altid være ikke-diskriminerende. Vi er især imod de såkaldte migrations-relaterede frihedsberøvelser, når det gælder flygtninge, torturoverlever eller mennesker med traumer, børn, familier, gravide, mennesker med handicap og ofre for menneskehandel, da disse personer har særlige behov. Når det gælder frihedsberøvelser, bør stater altid foretage en nøje vurdering af personens historie, alder, sundhed og familiære forhold. Vurderingen bør foretages af fagpersoner, der er træned i at arbejde med overlever af traumer eller menneskehandel og specialiserede i at arbejde med børn, kvinder eller ældre personer.

Amnesty International Danmark sætter med denne rapport især fokus på, om sårbare grupper frihedsberøves i Udlændingecenter Ellebæk. Vores omdrejningspunkt er hovedsageligt, om torturoverlever eller mennesker med traumer frihedsberøves, og de helbredsmæssige konsekvenser det kan have for dem. Amnestys danske lægegruppe mod tortur har foretaget lægeundersøgelser af frihedsberøvede udlændinge med henblik på at belyse deres baggrund og nuværende helbredssituation. Derudover har Amnestys psykologgruppe og Amnestys sekretariat interviewet frihedsberøvede og ansatte i Udlændingecenter Ellebæk om adgangen til sundhed og oplevelsen af at være bag tremmer. Ved at afdække den danske lovgivning på området og inddrage de relevante internationale bestemmelser og udsagn fra internationale og danske eksperter og myndigheder, analyserer og konkluderer vi, hvordan trivslen og adgangen til sundhed er for de frihedsberøvede udlændinge.

Hovedanbefalinger til Danmark

Danmark bør snarligt afskaffe migrations-relaterede frihedsberøvelser

Indtil dette sker, anbefales følgende:

- Sårbare mennesker, såsom torturoverlevende og traumatiserede personer, må ikke frihedsberøves i Ellebæk. Hvis disse personer helt undtagelsesvist frihedsberøves, skal de tilbydes særlige forhold og faciliteter, for eksempel i en institution med særlig ekspertise eller ressourcer, herunder løbende og hurtig adgang til lægeligt opsyn og behandling.
- Ved ankomst til Udlændingecenter Ellebæk skal der foretages en individuel, effektiv, systematisk og uvildig lægefaglig screening af personens baggrund og helbredssituation. Denne skal afdække, om vedkommende har været udsat for tortur eller mishandling i sit oprindelsesland og/eller anden traumatisering.
- Brug af disciplinær straf og isolationsfængsling i Ellebæk skal afskaffes.
- De frihedsberøvede under udlændinge- og hjemrejseloven skal have adgang til mobiltelefoner og internet.
- De danske myndigheder skal løbende sikre sig, at de indsattes fysiske og mentale helbredstilstand undersøges og dokumenteres af læger, psykologer og psykiatere – med henblik på at sikre, at de frihedsberøvedes ret til sundhed respekteres.
- Der bør foretages flere uafhængige undersøgelser af situationen for frihedsberøvede udlændinge i Udlændingecenter Ellebæk og i danske arresthuse.

1.

INTRODUKTION

1. Introduktion

Amnestys baggrund for rapporten

Amnesty Internationals danske lægegruppe¹ foretog en helbredsmæssig undersøgelse af frihedsberøvede udlændinge i Udlændingecenter Ellebæk i 2013.² I rapporten beskrev lægegruppen, at 27 procent af de undersøgte frihedsberøvede var torturoverleverere. 33 procent af torturoverlevererne led af posttraumatisk stress syndrom (PTSD), og 63 procent af de undersøgte havde en WHO-FEM trivselsindeksscore på under 13, dvs. meget dårlig trivsel. En score på 50 eller derunder indikerer en sårbarhed, hvor man er i risikozonen for stress eller depression.

Vores fokus på migrant-relaterede frihedsberøvelser blev skærpet efter rapporten fra Europarådets Komité til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf (CPT), der i januar 2020 offentliggjorde sin kritik af Danmark og forholdene i Ellebæk.³

Derfor har Amnesty Internationals danske afdeling i de senere år løbende haft fokus på migrant-relaterede frihedsberøvelser med særligt fokus på sårbare udlændinge. I december 2020 afgav vi hørings svar til udkast til Lov om hjemrejse for udlændinge uden lovligt ophold, den såkaldte hjemrejselov.⁴

Sammen med organisationen DIGNITY sendte vi i 2021 en række henvendelser til daværende justitsminister Nick Hækkerup og daværende udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye og havde efterfølgende møder med dem.⁵ I vores kommunikation understregede vi behovet for, at der tages særlige hensyn til sårbare udlændinge, at torturoverleverere, traumatiserede personer og mennesker, der lider af PTSD, ikke bør frihedsberøves, og at disciplinærstraffe i Ellebæk ikke bør reguleres som i fængsler. Vi anbefalede dengang, at der skulle ske en grundig screening af de indsatte ved ankomsten til Ellebæk, og at tidligere indikationer på tortur i asylfasen skulle gøres tilgængelige for personalet i Ellebæk. Som øvrige organisationer påpegede vi, at Ellebæk bør ændres til et passende sted for udlændinge, hvor de kan nyde en vis form for normalitet, eksempelvis ved at have fri adgang til udendørsfaciliteter, mulighed for at lave mad og for at holde kontakten til familien via egen mobiltelefon eller internettet.⁶

Vores organisation oplevede en efterspørgsel fra øvrige danske aktører, eksempelvis advokater, aktivister og øvrige organisationer, der efterlyste en ny helbredsundersøgelse fra Amnesty International på indsatte i Ellebæk. Det var på den baggrund, at vi besluttede at foretage denne undersøgelse af forholdene for udlændinge i Udlændingecenter Ellebæk med særligt fokus på sårbare asylansøgere og migranter.

¹ Lægegruppen under Amnesty Internationals danske afdeling har siden 1974 arbejdet med de lægelige aspekter af tortur, herunder torturundersøgelser af asylansøgere på begæring af deres advokat. Desuden varetager lægegruppen undervisning og foredrag om sit arbejde samt foretager undersøgelser og udarbejder rapporter fra flygtningecentre m.m. Lægegruppen består af 10-20 aktive læger fra forskellige specialer, der alle arbejder frivilligt.

² Amnesty International, 2013: Frihedsberøvede asylansøgere i Ellebæk: https://amnesty.dk/wp-content/uploads/media/1874/frihedsber_vede_asylans_gere_i_elleb_k_2013.pdf

³ Report to the Danish Government on the visit to Denmark carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2019: <https://rm.coe.int/1680996859>

⁴ Amnesty International, dansk afdeling, 22.12.2020 [Regeringens lovforslag om hjemrejse for udlændinge - Amnesty International](#)

⁵ Amnesty International og DIGNITY, 17.02.2021: [amnesty-og-dignity-brev-om-udlaendingecentret-ellebaek.pdf](#)
Og Amnesty International og DIGNITY, 22.09.2021: [Amnesty-og-DIGNITYs-brev-vedr.-Ellebaek-til-Ministeren.pdf](#)

⁶ Eksempelvis var Amnesty Internationals daværende danske generalsekretær, Trine Christensen, medunderskriver i Ellebæk Kontaktnetværks brev til retsudvalget, 09.06. 2020: [Brev retsudvalg - \(amnesty.dk\)](#)

I 2023 afgav vi vores kritikpunkter og anbefalinger på området til en fælles NGO-rapport til FN's Torturkomité, CAT, der udkom i november 2023.⁷ I februar 2024 bidrog vi ligeledes med kritik og anbefalinger i forbindelse med UPR-midtvejsrapporten over Danmark.⁸ Derudover har vi kommunikeret med Europarådets Torturkomité, CPT, om vores anbefalinger, senest på et fælles møde i maj 2024, hvor andre aktører, såsom Dansk Flygtningehjælp, Refugees Welcome, DIGNITY og udlændingeadvokater, også nævnte deres bekymringer.

Begreber og statistik i rapporten

Administrative frihedsberøvelser:

Betegnelsen dækker over de asylansøgere og migranter, der bliver frihedsberøvet af politiet med hjemmel i hjemrejse- og udlændingeloven. De skal stilles for en dommer efter frihedsberøvelsen (se afsnit under lovgivning). Det er de udlændinge, vi fokuserer på i nærværende rapport, det vil sige udlændinge, der sidder frihedsberøvet under hjemrejselovens § 16 eller udlændingelovens § 36.

Udlændingecenter Ellebæk:

Udlændingecenter Ellebæk blev oprettet 1989 og hører under Kriminalforsorgen Hovedstaden. Det ligger i Nordsjælland mellem Allerød og Birkerød og er etableret i bygninger, som tidligere har været en del af Sandholm Kaserne, og centret er nabo til Center Sandholm.⁹ Det er et lukket center, dvs. at beboerne ikke kan forlade centret uden tilladelse fra politi og domstole. Bygningerne er omgivet af et fire meter stort pigtrådshegn, og der er tremmer for vinduerne. Al besøg er kontrolleret. Udlændingecenter Ellebæk er styret af Kriminalforsorgen (under Justitsministeriet), og personalet er primært uddannet fængselsbetjente. Udlændingecentret har 121 pladser og modtager udlændinge, der er frihedsberøvede efter udlændinge- og hjemrejselovens regler (uddybes under afsnit med lovgivning).

I Danmark kan udlændinge, herunder asylansøgere, afviste asylansøgere, frihedsberøves efter en konkret individuel vurdering, såfremt myndighederne skønner det nødvendigt at sikre, at den pågældende udlænding ikke "går under jorden" samt for at "motivere" udlændinge til at medvirke til deres hjemrejse, udrejse eller udsendelse.¹⁰ Fælles for de frihedsberøvede er, at de ikke har lovligt ophold i Danmark. Det kan være asylansøgere, der frihedsberøves, fordi de skal udsendes til et andet europæisk land, jf. Dublin-forordningen¹¹, eller asylansøgere, der før har befundet sig irregulært i Danmark, eksempelvis hvor de har arbejdet i Danmark uden at have haft lovligt ophold.

⁷ [Skyggerapport til FN's Torturkomité - Amnesty International](#)

⁸ [UPR-midtvejsrapport som opfølgning på Danmarks eksaminationen i FN's Menneskerettighedsråd i 2016 | Institut for Menneskerettigheder](#)

⁹ <https://www.kriminalforsorgen.dk/steder/udlaendingecenter-ellebaek/>

¹⁰ Se definitionen af motivationsfremmende foranstaltninger i nedenstående.

¹¹ Udlændingeloven § 29a fremgår det, at "En udlænding kan afvises, overføres eller tilbageføres til et andet EU-land efter reglerne i Dublinforordningen." Dublin-forordningen er en aftale mellem EU-landene, som skal sikre, at en asylansøgning, der indgives i et af EU-landene, behandles af ét og kun ét af landene.

Det kan også være asylansøgere, der er blevet straffet, alene fordi de er indrejst til Danmark med falske ID-dokumenter.¹² Sidstnævnte gruppe risikerer at sidde frihedsberøvet under hele deres asylsag - først i et almindeligt fængsel og senere i Ellebæk.

Per 18. juni 2024 var der i alt 53 frihedsberøvede personer i Ellebæk. 37 personer, heraf 7 kvinder, er frihedsberøvet under hjemrejselovens § 16 eller udlændingelovens § 36 og placeret i afdeling 16 og 17.¹³ Ellebæk kalder disse pladser for "asylpladser". Det er de udlændinge, vi betegner som "ikke-kriminelle" og fokuserer på i rapporten.

De øvrige 16 personer i Ellebæk er mænd, der sidder frihedsberøvet efter afsoning af deres dom i Danmark. De er frihedsberøvet efter hjemrejselovens § 14 eller § 15.¹⁴ Disse pladser kaldes for "arrestpladser".

De frihedsberøvede under "asyl- og arrestpladserne" holdes adskilt i Ellebæk, og grupperne møder ikke hinanden i institutionen.¹⁵

Der er forskellig regulering og lovgivning for de "to grupper" af frihedsberøvede, selvom forholdene for begge grupper i Ellebæk stort set er de samme.

De fleste af dem, der er frihedsberøvet i Ellebæk, bliver udsendt til deres oprindelsesland, et andet europæisk land eller et andet center i asylsystemet, når de forlader Ellebæk. Det er få, der bliver løsladt til det omkringliggende samfund i Danmark.¹⁶

De frihedsberøvede:

I løbet af 2022 blev der foretaget 450 administrative frihedsberøvelser i Udlændingecenter Ellebæk.¹⁷ Amnesty International har ikke kunnet få en opdateret og nylig statistik over, hvor mange der årligt frihedsberøves. Hjemrejsestyrelsen har meddelt os, at de ikke fører statistik over frihedsberøvelser per år under hjemrejselovens paragraffer.

I Ellebæk er der omkring 30 forskellige nationaliteter; eksempelvis fra lande som Indien, Kina, Marokko, Tunesien og Algeriet og tidligere også en del fra Afghanistan, Iran, Nigeria og Ghana.¹⁸

Centeret modtager både mænd og kvinder, især i alderen 20-40 år. Cirka ni procent af de frihedsberøvede er kvinder. De kvindelige indsatte under "asylpladserne" er indkvarterede i en separat bygning.¹⁹

Udlændinge under hjemrejselovens § 16 og udlændingelovens § 36 kan ifølge lovgivningen sidde frihedsberøvet i op til 18 måneder. Der er ikke noget loft for varighed af frihedsberøvede under § 14 eller

¹² Hvis en asylansøger indrejser til Danmark på baggrund af en anden persons ægte dokumenter, dømmes der typisk 10 dage for personelfalsk og 40 dage for at indrejse på falske dokumenter (ift. Straffelovens §171 og § 174). Disse asylansøgere sidder i almindelige fængsler eller arresthuse. Mændene risikerer at sidde frihedsberøvet i Ellebæk og kvinderne i Jyderup Fængslet efterfølgende under hele deres asylsag under hjemrejselovens § 14 stk. 2. Disse asylansøgere bliver af Kriminalforsorgen betegnet som "kriminelle" og varetægtsfængslede.

¹³ E-mail, Louise Morton, 18.06.2024, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁴ [Hjemrejseloven § 14 \(danskelove.dk\)](https://www.hjemrejseloven.dk/Hjemrejseloven%20%24%20(danskelove.dk))

¹⁵ Interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁶ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁷ Report to the Danish government on the visit to Denmark carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2019:

<https://rm.coe.int/1680996859>

¹⁸ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁹ <https://www.kriminalforsorgen.dk/steder/udlaendingecenter-ellebaek/>

§ 15 i hjemrejseloven. Per juni 2024 er der mindst én person i Ellebæk, der har været frihedsberøvet i over 18 måneder under hjemrejselovens § 14.

Ifølge institutionschef i Kriminalforsorgen, Louise Morton, ser de hovedsageligt frihedsberøvelser, der strækker sig fra en dag til et helt år.²⁰

Den gennemsnitlige opholdstid for frihedsberøvede på de såkaldte "asylpladser" i Ellebæk de sidste 12 måneder har været på 28,5 dage. Fordelt på køn var den gennemsnitlige opholdstid for kvinder 27,8 dage, og den gennemsnitlige opholdstid for mænd 28,7 dage.²¹

Belægningen i Ellebæk er forholdsvis lav. I maj 2024 var der er belægning på 38,4 procent ud af de 90 pladser, der bliver givet til frihedsberøvelse under § 16 i hjemrejseloven eller § 36 i udlændingeloven.²² På tidspunktet for Amnesty's undersøgelser og interviews (foråret 2023) var der omkring 30-40 personer i Ellebæk under hjemrejselovens § 16 eller § 36 i udlændingeloven.²³

Ikke-kriminelle udlændinge:

De udlændinge, som befinder sig i Ellebæk, og som vi tager udgangspunkt i, er ikke kriminelle i ordets 'gængse' forstand. De sidder alene fængslet, fordi de ikke har et opholdsgrundlag i Danmark og er frihedsberøvede under udlændinge- eller hjemrejseloven. Som dansk statsborger eller udlænding med en lovlig opholdstilladelse i Danmark, kan man ikke blive frihedsberøvet i Ellebæk.

Migrant-relaterede frihedsberøvelser:

Denne betegnelse dækker frihedsberøvelser af ikke-kriminelle udlændinge. Denne type frihedsberøvelser begrundes i, at udlændinge ikke har lovligt ophold i Danmark. Det kan både være asylansøgere og migranter. Begrebet anvendes ikke ofte i Danmark, men det er alment brugt i internationalt regi.

Motivationsfremmende foranstaltninger:

De "motivationsfremmende foranstaltninger" er en del af den danske udlændinge- og hjemrejselov.²⁴ Af bestemmelserne og forarbejderne i lovgivningen fremgår det, at formålet med foranstaltningerne er at sikre, at myndighederne fortsat har kontrol med udlændinge i udsendelsesposition, og for at motivere udlændinge til at medvirke til deres hjemrejsesagsbehandling, selve udrejsen eller udsendelsen.

Foranstaltningerne består af en række tiltag, herunder mulighederne for frihedsberøvelse. Daværende udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye har udtalt: "*Frihedsberøvelse ...er et nyttigt redskab til at motivere udlændinge uden lovligt ophold til at forlade landet*".²⁵

²⁰ Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²¹ Tallene er vedrørende frihedsberøvede efter Hjemrejselovens § 16, som er placeret i afdeling 16 og 64.

Data er trukket fra Kriminalforsorgens klientsystem den 6.12.2023, og afspejler datas tilstand på det pågældende tidspunkt. Data er baseret på løsladte i perioden fra december 2022 til og med november 2023. Amnesty henvendte sig i maj 2024 til Kriminalforsorgen og Hjemrejsestyrelsen for at modtage opdaterede tal på området, hvilket ikke har været muligt før redaktionens afslutning (24. juni 2024)

²² Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²³ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁴ Reguleret i kapitel 8 og 9 i hjemrejseloven og §34 og §36 i udlændingeloven

²⁵ Daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, i brev til DIGNITY og Amnesty International, 10.05.2021

Enerum, isolationsfængsling og strafcelle:

Amnesty International anser brugen af enerum, isolationsfængsling og strafcelle som værende det samme i praksis. Selvom enerum i Ellebæk bruges som en administrativ foranstaltning af personalet i Ellebæk, hvorimod en dommer skal dømme en person til isolationsfængsling.

Enerum i Ellebæk bliver brugt til disciplinær straf over for de frihedsberøvede, som enten ikke overholder reglerne i Ellebæk, eller som opfører sig udadreagerende på en måde, hvor personalet vurderer, at personen skal fjernes fra de andre beboere. At bryde med Kriminalforsorgens regler kan være alt fra rygning og indtagelse eller besiddelse af alkohol, besiddelse af mobiltelefon eller dele hertil, besiddelse af hjemmelavede våben, særligt groft sprogbrug, truende adfærd eller andet.²⁶

Enerummet kan ligeledes bruges til at anbringe frihedsberøvede frivilligt, hvis de ønsker dette.

Enerummet består af en seng, et bord og et fjernsyn. Fjernsynet er bag en plastisk skærm for at hindre tilfælde af hærværk. Hvis en frihedsberøvet er i enerummet på grund af brud på reglerne, så har de som minimum dette inventar. Såfremt de skal være der i flere dage, kan de med tiden få stol, bøger og andet ind i enerummet.

Observationsrum:

Observationsrum anvendes af personalet i Ellebæk til at anbringe en selvmordstruet i et sikkert rum under observation. Hvis dette sker uden for normal arbejdstid, foregår det uden tilstedeværelse af sundhedspersonale. Der kan tilkaldes en akut tolk, hvis der er behov for dette.

Rummet er småt og næsten helt bart, med undtagelse af en bænk, hvor den selvmordstruede kan sove på en madras. Det er et rum, der kun er beregnet til, at de frihedsberøvede skal være der i meget kort tid. Hvis den frihedsberøvede fortsat er selvmordstruet efter ophold i observationsrummet, skal personalet i Ellebæk overveje, om vedkommende skal indlægges på et psykiatrisk hospital.²⁷

Når de frihedsberøvede kommer i observationsrummet, bliver de afklædt til underbukserne og får udleveret et uldtæppe.

Tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf:

Det er tortur, når en myndighedsperson bevidst og med et konkret formål udsætter et menneske for svær fysisk eller psykisk smerte. Hensigten kan være at få informationer eller fremtvinge en tilståelse ud af den pågældende person. Tortur bruges også for at straffe, skræmme eller true. Tortur kan være fysiske overgreb som tæsk, elektriske stød eller voldtægt. Tortur kan også være psykisk i form af trusler, ydmygelser eller skinhenrettelser – det vil sige, at myndighederne foregiver at ville henrette et menneske.

Vores anvendelse af begrebet stammer fra FN's Torturkonvention.

²⁶ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm, interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk, Kriminalforsorgen: "Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk", version 11.10.2022

²⁷ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

Posttraumatisk stresssyndrom, PTSD:

Det kan være en langvarig tilstand, som opstår efter voldsomme, katastrofeagtige psykiske belastninger. Ved PTSD kan man genopleve den skræmmende hændelse (få flashbacks) i vågen tilstand og ofte også som mareridt. Man forsøger at undgå ting eller situationer som minder om hændelsen. Mange er plaget af irriterabilitet, har problemer med at sove, besvær med at koncentrere sig og huske.

Vold:

I rapporten bruger vi betegnelsen vold om en handling eller adfærd, der udgør et overgreb mod et andet menneskets natur og integritet. Vi bruger det om noget privatretligt.

Metodologi

Det primære fokus for rapporten har været at undersøge trivslen og adgangen til sundhed i Udlændingecenter Ellebæk – især for sårbare udlændinge.

Tilmed har vi indtil den 24. juni 2024 udført research på området, især af lovgivningen, og drøftet problemstillingerne med Kriminalforsorgen og personalet i Ellebæk, Hjemrejsestyrelsen, Udlændingestyrelsen, Europarådets Torturkomité (CPT), Dansk Flygtningehjælp, DIGNITY, Refugees Welcome, Røde Kors, Ellebæk Kontaktnetværk, og udlændingeadvokater. De frihedsberøvede, som vi har interviewet og undersøgt, er hovedsageligt indsat i Ellebæk, fordi de har fået afvist deres asylsag. Nogle af dem har senere indgivet en asylansøgning på ny.

Alle de frihedsberøvede, vi har talt med eller undersøgt, har siddet frihedsberøvet under udlændingelovens § 36 eller hjemrejsestyrelsens § 16 – og vi belyser primært deres rettigheder og forhold. Disse udlændinge (de såkaldte administrative frihedsberøvelser) er underlagt andre rettigheder og pligter end udlændinge, der sidder frihedsberøvet under hjemrejselovens §14 (de såkaldte varetægtsfængslede).

Amnestys lægegruppe står bag ti helbredsundersøgelser af frihedsberøvede udlændinge i Ellebæk. Vi har givet dem alle pseudonymer, så de ikke optræder med eget navn men er anonymiseret. Hver enkelt undersøgelse foregik i Ellebæks besøgsrum, varede 30-60 minutter og blev gennemført af to læger med tilstedeværelsen af en tolk.

Lægeundersøgelserne omfattede et struktureret interview (bilag 1) samt en fysisk og psykisk helbredsundersøgelse med henblik på at kortlægge aktuelle og tidligere sygdomme samt om vedkommende havde et misbrug. Der blev screenet for PTSD-symptomer. Lægegruppen undersøgte, om den pågældende havde været udsat for tortur, mishandling, nedværdigende behandling, vold eller andre traumer, herunder krig, forfølgelse, fængsling eller tilbageholdelse før ankomst til Danmark.

Derudover blev den pågældende bedt om selv at vurdere sin trivsel ved hjælp af WHO-FEM trivselsindeks (bilag 2).

Lægeundersøgelserne var baseret på principperne beskrevet i FN's "Istanbul Protocol", som er en manual for effektiv efterforskning og dokumentation af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Derudover foretog lægerne en kortlægning af de frihedsberøvedes køn, alder, nationalitet, asylstatus og ankomst til Danmark og Ellebæk, deres familiære baggrund og uddannelsesstatus.

I samarbejde med Amnesty's psykologgruppe²⁸ foretog Amnesty's sekretariat fire kvalitative interviews med de udlændinge, der sad frihedsberøvet i foråret 2023. Ved hjælp af psykologernes ekspertise har de personlige interviews med de frihedsberøvede haft fokus på deres mentale helbred i Ellebæk. Dette bidrog til en styrket forståelse af, hvilken virkning en frihedsberøvelse har på de udlændinge, der befinder sig i Ellebæk. Vores udsagn fra de frihedsberøvede er baseret på deres egne oplevelser og oplysninger, og vi har ikke drøftet deres oplevelser eller kunne få verificeret oplysningerne fra hverken Udlændinge- eller Hjemrejsestyrelsen, eller Kriminalforsorgen.

De frihedsberøvede optræder alle med pseudonymer i rapporten for at anonymisere dem.

Der er mange forskellige mennesker i Ellebæk i forhold til nationalitet, uddannelsesbaggrund, historik mv. Vores undersøgelser er "stikprøveundersøgelser" af trivslen og det fysiske og mentale helbred for de udlændinge, der sad frihedsberøvet på tidspunktet for undersøgelserne. De tegner et øjebliksbillede af, hvordan Ellebæk har påvirket de frihedsberøvede, som har været en del af trivselsundersøgelsen. Amnesty International mener, at rapporten giver et retvisende billede af adgangen til sundhed i Ellebæk, og hvordan sårbare udlændinge behandles, og viser eksempler på, hvordan ikke-kriminelle udlændinge påvirkes af en frihedsberøvelse.

Tidligere undersøgelser på området, og nogle af de udtalelser, vi modtog i forbindelse med nærværende rapport, peger på, at der kan være langt flere udfordringer for frihedsberøvede i forhold til deres retsstilling. Samtidig viser tidligere undersøgelser, at nogle af de frihedsberøvede gerne vil sendes tilbage til deres oprindelsesland, men ikke kan, og at de derfor sidder i en "limbo"-situation.

I Amnesty ville vi gerne have interviewet flere frihedsberøvede og undersøgt endnu flere forhold i Ellebæk, eksempelvis interviewet ofre for menneskehandel²⁹, undersøgt klager over disciplinære straffe, domstolsafgørelser og forlængelser af frihedsberøvelser, adgang til advokat mv. Det har desværre ikke været muligt af forskellige årsager. En af vores hovedanbefalinger er derfor, at der foretages flere uvildige undersøgelser af lovgivningen og situationen for alle frihedsberøvede udlændinge i Ellebæk – og hermed også undersøge forholdene for de personer, som sidder varetægtsfængslet under § 14 i hjemrejseloven.

Etiske aspekter vedrørende lægegruppeundersøgelserne

Amnesty Internationals danske lægegruppe fik af Kriminalforsorgen tilladelse til at foretage en lægelig undersøgelse af de frihedsberøvede asylansøgere i Ellebæk. Deltagelse i Amnesty's undersøgelser og interviews var naturligvis frivillig, hvilket blev understreget overfor de indsatte fra begyndelsen og undervejs. Undersøgelserne blev desuden udført efter, at personalet fra Ellebæk blandt andet havde lagt skriftlig informationsmateriale om helbredsundersøgelserne på flere forskellige sprog ud i fællesområderne for at gøre de indsatte opmærksomme på mulighederne for at deltage i undersøgelsen.

²⁸ En specialgruppe under Amnesty's danske afdeling, der består af psykologer og psykologistuderende på sidste del af kandidaten. Psykologgruppen planlægger aktiviteter og bidrager med faglige indspark til de dele af Amnesty's arbejde, hvor psykologfaglige perspektiver er nødvendige i kampen for at sikre og fremme menneskerettighederne.

²⁹ I nærværende rapport har vi ikke interviewet eller undersøgt ofre for menneskehandel. Hjemrejsestyrelsen har oplyst os om, at frihedsberøvede, der er vurderet udsat for menneskehandel, ikke frihedsberøves i medfør af hjemrejselovens § 16 eller udlændingelovens § 36, men istedet løslades til krisecenter eller anden passende indkvartering. Såfremt ofre for menneskehandel er frihedsberøvet efter hjemrejselovens § 14 skal retten løbende tage stilling til, om varetægtsfængslingen skal forlænges. Jf. notat til Amnesty International, 17.06.2024

Den 1. marts 2023 blev der afholdt et informationsmøde i Ellebæk med deltagelse af to medlemmer fra Amnesty Internationals danske lægegruppe, to medlemmer fra Amnesty Internationals danske psykologgruppe, en medarbejder fra Amnesty International Danmarks sekretariat og fire tolke, som kunne tolke på de sprog, der var oplyst som de mest almindeligt forekommende. De frihedsberøvede, som ikke meldte sig til interview og helbredsundersøgelse i forbindelse med informationsmødet, kunne tilmelde sig senere via personalet i Ellebæk. For at minimere risikoen for, at selve udvælgelsen påvirkede resultatet (selektionsbias), blev der i informationsmaterialet og på informationsmødet lagt vægt på, at undersøgelsen skulle afdække fysisk og psykisk helbred hos de indsatte i Ellebæk generelt, dvs. undersøgelsen havde ikke alene til formål at afdække tortur.

Inden selve undersøgelsen fik de frihedsberøvede mundtlig information fra de undersøgende læger, hvori det blandt andet blev understreget, at Amnesty Internationals danske lægegruppe er uafhængig af økonomiske interesser, og at Amnesty er en frivillig organisation, som er uafhængig af myndigheder og partipolitiske interesser. Den frihedsberøvede blev også mundtligt informeret om, at Amnesty International ikke kunne indgå som en aktiv part i den enkeltes asylsag.

Amnestys lægegruppe havde overvejet, om et interview og en fysisk undersøgelse i sig selv ville kunne medvirke til en retraumatisering af den frihedsberøvede, men vurderede, at risikoen var lille i sammenligning med de prøvelser og den belastning, som den pågældende i forvejen var udsat for. Flere af de frihedsberøvede gav i øvrigt spontant udtryk for, at de var glade for muligheden for at berette og blive undersøgt.

Hvis lægegruppen i forbindelse med undersøgelsen kom i besiddelse af oplysninger vedrørende en frihedsberøvetes helbredstilstand, som krævede lægelig behandling, rettede Amnesty International Danmark, efter mundtligt samtykke fra den pågældende, henvendelse til personalet i Ellebæk med anmodning om relevant udredning og behandling. Amnesty havde dog ikke efterfølgende mulighed for at følge op på, hvad der skete i sagerne.

Både læger og frihedsberøvede deltog vederlagsfrit i undersøgelsen.

2

**HVORNÅR OG HVORFOR
FRIHEDSBERØVES
ASYLANSØGERE OG
MIGRANTER I DK**

2. Hvornår og hvorfor frihedsberøves asylansøgere og migranter i DK

De internationale menneskerettigheder og frihedsberøvelser

En række internationale menneskerettighedskonventioner og -erklæringer ser fængsling som et alvorligt indgreb i den personlige frihed, og fængsling må derfor kun bruges som sidste udvej.³⁰

I nedenstående har vi understreget de menneskerettigheder, som vi især belyser i rapporten. Følgende menneskerettigheder risikerer at blive krænket i forhold til migrant-relaterede frihedsberøvelser:

Retten til frihed fra vilkårlige frihedsberøvelser, retten til bevægelsesfrihed, retten til sundhed, retten til værdige forhold under frihedsberøvelse, retten til at blive informeret om årsager til frihedsberøvelse, retten til juridisk assistance, retten til at kommunikere med familie og det omkringliggende samfund, appelmuligheder og retten til non-refoulement. Sidstnævnte betyder, at en person ikke mod sin vilje må sendes til et land, hvor vedkommende risikerer forfølgelse.

Migrant-relaterede frihedsberøvelser er ikke forbudt under international menneskerettighedslovgivning. Men ifølge menneskerettighederne skal en frihedsberøvelse af asylansøgere, flygtninge og migranter i forbindelse med migrationssagen, altid ske ud fra en individuel bedømmelse og altid være legitim, nødvendig, proportionel og ikke-diskriminerende. Amnesty International går skridtet længere, da vores holdning er, at anerkendte flygtninge aldrig må frihedsberøves. Derfor mener Amnesty, at asylansøgere som udgangspunkt ikke bør kunne frihedsberøves, da de kan have et reelt behov for beskyttelse, og at asylansøgere aldrig må fængsles for at have brugt falske identitetspapirer.

Amnesty International mener desuden, at torturoverlever og personer med traumer, børn, familier, gravide, ofre for menneskehandel og mennesker med handicap aldrig må frihedsberøves.

Hvorfor frihedsberøves ikke-kriminelle udlændinge i Danmark?

Inden for dansk lovgivning kan asylansøgere og afviste asylansøgere frihedsberøves administrativt (og senere ved en fremstilling i retten) efter en konkret og individuel vurdering af, om betingelserne for frihedsberøvelse er opfyldt, herunder om mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige til at sikre formålet med frihedsberøvelsen. Siden 2021 har bestemmelserne været reguleret i hjemrejseloven under dens kapitel 9, det vil sige § 16 i hjemrejseloven³¹ og § 36 i udlændingeloven³².

Udlændingeloven regulerer frihedsberøvelse af udlændinge med verserende asylsager. Hjemrejseloven regulerer de andre grupper, som for eksempel afviste asylansøgere eller irregulære migranter.

Ifølge § 16 i hjemrejseloven, fremgår det, at udlændinge uden fast bopæl i Danmark, som ikke har begået en lovovertrædelse, "så vidt muligt skal frihedsberøves", hvis de øvrige foranstaltninger, dvs. alternativer til frihedsberøvelse, ikke er tilstrækkelige for afvisning, udvisning eller udsendelse af en udlænding, der ikke har ret til at opholde sig her i landet.³³

³⁰ Helt konkret er det især følgende konventioner, der er relevante: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (artikel 3, artikel 5 og artikel 8); FN's Konvention om borgerlige og politiske rettigheder (artikel 7, artikel 9) ; FN's Torturkonvention (artikel 16) ; FN's Flygtningekonvention (artikel 31)

³¹ Lov nr. 982 af 26. maj 2021, jf. lovbekendtgørelse nr. 1139 af 17. august 2023, som ændret ved lov nr. 1575 af 12. december 2023

³² [eLov - Udlændingeloven § 36](#)

³³ [eLov - Hjemrejseloven § 16](#)

Ifølge § 16 i hjemrejseloven fremgår det, at udlændinge uden fast bopæl i Danmark, som ikke har begået en lovovertrædelse, "så vidt muligt skal frihedsberøves", hvis de øvrige foranstaltninger, dvs. alternativer til frihedsberøvelse, ikke er tilstrækkelige for afvisning, udvisning eller udsendelse af en udlænding, der ikke har ret til at opholde sig her i landet.³⁴

Politiet kan frihedsberøve en asylansøger, (dvs. en person som søger beskyttelse i Danmark efter udlændingelovens § 7) i forbindelse med indrejse til Danmark med henblik på at fastlægge udlændingens identitet, foretage registrering og fastlægge grundlaget for ansøgningen. I de sager har myndighederne vurderet, at udlændingen skal fastholdes og hermed frihedsberøves under selve asylsagsbehandlingen.³⁵

Myndighederne kan også vurdere, at den pågældende udlænding lægger hindringer i vejen eller undviger i forberedelserne af en udsendelse (eksempelvis til et andet EU-land grundet Dublinforordningen³⁶) eller en udsendelse til oprindelseslandet.

En asylansøger eller afvist asylansøger kan således frihedsberøves, hvis myndighederne vurderer, at der er risiko for, at en udlænding "går under jorden", det vil sige forsvinder.

Inden en frihedsberøvelse skal myndighederne i hver enkelt sag vurdere, om mindre foranstaltninger, eksempelvis deponering af udlændingens pas eller meldepligt, under hjemrejselovens § 11 og § 12³⁷ og udlændingelovens § 34, kan være tilstrækkelige for at sikre den pågældendes tilstedeværelse.³⁸

Ifølge erfaringer fra blandt andet Refugees Welcome sker det imidlertid ofte, at udlændinge frihedsberøves, selvom den pågældende altid har overholdt sine pligter og er mødt op til diverse indkaldelser.³⁹

Jf. udlændingeloven skal frihedsberøvelsen af ikke-kriminelle asylansøgere og afviste asylansøgere finde sted i særlige faciliteter, og hvis ikke det er muligt, skal de holdes adskilt fra almindelige indsatte.⁴⁰

I Danmark kan flygtninge fængsles og vil blive anset som kriminelle, hvis de er indrejst på falske dokumenter, eksempelvis på et falsk pas.⁴¹ De vil typisk få henholdsvis ti eller fyrre dages fængsel i et "almindeligt" fængsel, selvom de søger asyl i Danmark. Efterfølgende varetægtsfængsles mange af dem under §14 i hjemrejseloven for at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen og eventuel appel.

Dette er en problemstilling helt for sig selv, som Amnesty International, i lighed med en række øvrige organisationer, advokater og UNHCR, er meget kritisk over for, da det anses i strid med Flygtningekonventionens artikel 31, som beskriver, at flygtninge ikke må straffes for at indrejse ved brug af

³⁴ [eLov - Hjemrejseloven § 16](#) Mindre foranstaltninger er reguleret under hjemrejselovens § 11 og § 12 (og udlændingelovens § 34)

³⁵ Det gælder ansøgere til udlændingelovens § 7, som forventes eller er udtaget til behandling efter udlændingelovens § 53 b, stk.1

³⁶ Dublinforordningen (forordning nr. 604/2013) er en aftale mellem EU-landene, Norge, Schweiz, Island, Liechtenstein og Danmark (medlemsstaterne), som skal sikre, at en asylansøgning, der indgives i et af disse lande, kun behandles af ét land. Frihedsberøvelser under Dublinforordningen er reguleret i udlændingelovens § 36

³⁷ [eLov - Hjemrejseloven § 11](#) og [eLov - Hjemrejseloven § 12](#)

³⁸ [eLov - Udlændingeloven § 34](#)

³⁹ Interview, 27.05.2024, Michala Bendixen, forperson Refugees Welcome

⁴⁰ [Udlændingeloven § 37 \(danskelove.dk\) stk. 10](#)

⁴¹ [Straffeloven § 171 \(danskelove.dk\)](#) og [eLov - Straffeloven § 174](#)

falske dokumenter, hvis de søger asyl i det land, de kommer til.⁴² Disse asylansøgere risikerer at være frihedsberøvet under hele deres asylsag. Mændene befinder sig på en anden fløj i Ellebæk end de "ikke-kriminelle" udlændinge, og kvinderne er frihedsberøvet i Jyderup Fængsel.

FN's Torturkomité nævnte i november 2023 i en rapport om Danmark, at den danske stat skal sikre, at en fængsling med henblik på udvisning kun anvendes som en sidste udvej, dvs. når det vurderes at være strengt nødvendigt og forholdsmæssigt i lyset af den enkeltes omstændigheder, samt i så kort en periode som muligt. Ligeledes understregede Torturkomitéen, at den danske stat bør sikre, at betingelserne for migrationsrelaterede frihedsberøvelser udformes på en måde, der er passende for de personer, der ikke er blevet dømt for strafbare forhold.⁴³

Ret til at blive stillet for en dommer og fristforlængelser

Den pågældende udlænding, som er blevet frihedsberøvet, skal fremstilles for retten inden tre døgn efter, at vedkommende er blevet frihedsberøvet, medmindre den pågældende er blevet løsladt inden da.⁴⁴ Første gang udlændingen er i retten, vil han eller hun få beskikket en advokat af den danske stat. Advokaten tager sig kun af sagen vedrørende frihedsberøvelsen og ser ikke på udlændingens eventuelle asylansøgning.

Frihedsberøvelsen varer i op til fire uger, hvorefter den pågældende enten skal løslades eller have forlænget sin frihedsberøvelse. Udlændingen kan underskrive en frivillig fristforlængelse eller fremstilles for en dommer igen, hvorefter dommeren afgør, om frihedsberøvelsen er lovlig og fortsat kan opretholdes. Den første domstolsafgørelse foregår fysisk ved Hillerød Ret. Senere foregår domstolsafgørelsen ved, at den frihedsberøvede befinder sig i Ellebæk og over Domstolsstyrelsens videolink kommunikerer med anklager og dommer fra Hillerød Ret. I Kriminalforsorgens informationsfolder står nævnt, at den frihedsberøvede har sin advokat og tolk ved sin side.⁴⁵ Amnesty International har kendskab til sager, hvor den pågældende udlændinges advokat kun var til stede online.

Hvis frihedsberøvelsen findes lovlig, kan den forlænges med op til fire uger ad gangen, hvorefter den pågældende igen skal stilles for en dommer. I de tilfælde, hvor det er retten, der løslader udlændingen, så skal retten informere parterne herom. Udlændingens advokat, som er beskikket i forbindelse med frihedsberøvelsen, skal orienteres straks den er gennemført.

Varighed af frihedsberøvelserne

Det står præciseret i udlændingeloven § 37, stk. 8,⁴⁶ at frihedsberøvelsen med henblik på udsendelse efter udlændingelovens § 36 og hjemrejselovens § 16 ikke må finde sted i et tidsrum, der som udgangspunkt overstiger tre måneder for udlændinge, der er omfattet af EU-reglerne, og seks måneder for øvrige udlændinge under samme bestemmelser. I særlige tilfælde kan disse tidsperioder forlænges. Eksempelvis

⁴² Se § 31.1 i Flygtningekonventionen: [Bekendtgørelse om Danmarks ratifikation af den i Geneve den 28. juli 1951 undertegnede konvention om flygtnings retsstilling. \(* 1\) \(* 2\) \(* 3\) \(* 4\) \(Flygtningekonventionen\) \(retsinformation.dk\)](#). Fortolkningen af Flygtningekonventionens artikel 31 blev gennemgået af UNHCR på Folkemødet, den 15.06.2024

⁴³ CAT - Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 78 Session (30 Oct 2023 - 24 Nov 2023):

tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2682&Lang=en

⁴⁴ [Udlændingeloven § 37 \(danskelove.dk\)](#) og [§ 36 og hjemrejselovens § 16](#). Udlændinge der er varetægtsfængslet efter hjemrejselovens § 14 skal stilles for en dommer indenfor 24 timer.

⁴⁵ Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk, 11.10.2022

⁴⁶ [Udlændingeloven § 37 \(danskelove.dk\)](#)

hvis udsendelsesproceduren uanset alle rimelige bestræbelser kan forventes at tage længere tid som følge af udlændingens manglende medvirken til udsendelsen, eller der er forsinkelser i forbindelse med fremskaffelse af nødvendig rejselegitimation og indrejsetilladelse. Hvis det er tilfældet, kan frihedsberøvelsen for udlændinge under hjemrejselovens § 16 og udlændingelovens § 36 forlænges med yderligere seks måneder for udlændinge, der er omfattet af EU-reglerne og tolv måneder for andre udlændinge. Det vil sige, at den samlede længde for frihedsberøvelser under hjemrejselovens § 16 og udlændingelovens § 36 højst må være 18 måneder.

Jf. bestemmelserne i udlændingeloven, så må frihedsberøvelsen kun være af så kort varighed som muligt, og kun opretholdes, så længe udsendelsen er under forberedelse og gennemføres med omhu.⁴⁷

Der er ikke noget loft for, hvor længe udlændinge må være frihedsberøvet under § 14 i hjemrejseloven.⁴⁸

Ifølge EU's udsendelsesdirektiv og dens artikel 15 bør medlemsstater ikke frihedsberøve tredjelandsborgere i forbindelse med udsendelse i mere end højst 18 måneder. Danmark har inkorporeret EU's udsendelsesdirektiv. Men Danmark har i forbindelse med implementeringen af udsendelsesdirektivet valgt, at direktivet ikke skal finde anvendelse for udlændinge, som udvises som følge af kriminalitet.

Som tidligere omtalt, kan udlændinge få en straf, hvis de rejser ind i Danmark på falske identitetspapirer. Selvom de søger asyl – og nogle af dem senere får beskyttelse i Danmark – kan de risikere at sidde varetægtsfængslet under hjemrejselovens § 14 og hermed blive betragtet som kriminelle. De risikerer at være frihedsberøvet i måneds- eller årevis efter afsoning af deres straf i Danmark, hvis deres udsendelse eksempelvis ikke kan effektueres. Der er intet øvre loft for varighed af deres frihedsberøvelse.⁴⁹

Daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, har ved flere lejligheder udtalt, at: *"en udlænding vil derfor blive frihedsberøvet som den sidste mulige udvej og i det korteste mulige tidsrum"*.⁵⁰

Frihedsberøvelse af sårbare grupper

Hvad siger de internationale bestemmelser om sårbare grupper?

Frihedsberøvelse af sårbare personer, der ikke tager særlige hensyn til deres sårbarhed, kan indebære umenneskelig behandling ifølge FN's Konvention mod Tortur og Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf artikel 16⁵¹ og Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 3.⁵²

Under artikel 3 af EMRK skal stater sørge for, at frihedsberøvelsen sikrer personens værdighed, at frihedsberøvelsen ikke udsætter den pågældende for angst eller byrde, der overstiger det generelle niveau af lidelser, der er forbundet med frihedsberøvelsen, og at hans/hendes sundhed og trivsel er tilstrækkeligt sikret, blandt andet ved at tilbyde personen den rette medicinske assistance.⁵³

⁴⁷ Udlændingelovens § 37, stk. 8: [Udlændingeloven § 37 \(danske.love.dk\)](#)

⁴⁸ Selvom der gælder et krav om proportionalitet ved varetægtsfængslinger, jf. hjemrejselovens § 14, hvilket domstolene jævnligt efterser, om er opfyldt.

⁴⁹ For en god gennemgang af straffen for indrejse på falske papirer anbefales en artikel af Michala Clante Bendixen, 07.06.2024: [Danmark begår konventionsbrud, når flygtninge straffes for indrejse på falske papirer \(refugees.dk\)](#)

⁵⁰ Udlændinge- og Integrationsministeriet, brev til Amnesty International og DIGNITY, 10.05.2021

⁵¹ FN's Torturkonvention og dens artikel 16. [Torturkonventionen | Institut for Menneskerettigheder](#)

⁵² Se f.eks. Slawomir Musial vs. Polen, dom fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, af 20. Januar 2009, § 87-88

⁵³ Kudła v. Poland, judgment (Grand Chamber) of 26 October 2000, § 94

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i visse sager konkluderet, at det er en krænkelse af artikel 3 af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), at personer med psykisk sårbarhed sidder fængslet. Eksempelvis kom domstolen frem til, at det var nedværdigende og inhuman behandling og i strid med artikel 3 af EMRK, at en albansk mand med diagnosen paranoid-skizofreni sad fængslet.⁵⁴

Ifølge retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg skal der ved migrant-relaterede frihedsberøvelser af sårbare individer med særlige sundhedsbehov tages specielle hensyn til frihedsberøvelsens betingelser, dens længde, personens særlige sårbarhed, og hvordan frihedsberøvelsen påvirker den enkelte.⁵⁵

Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og dens fortolkning af EMRK's artikel 5 § 1 skal sårbare migranter undersøges for deres sårbarhed og informeres om de rette procedurer.⁵⁶ Domstolen påpeger, at frihedsberøvelsen udgør en krænkelse af EMRK's artikel 5 § 1 (f), såfremt hensigten med frihedsberøvelsen kan opnås ved hjælp af andre mindre indgribende foranstaltninger og kræver, at myndighederne overvejer alternativer til frihedsberøvelsen, der tager særlige hensyn til individet.⁵⁷

Såfremt myndighederne ikke tager aktive skridt til eller forsinker vurderingen af udlændingens sårbarhed, kan der sås tvivl om myndighedernes ordentlighed eller gode intentioner.⁵⁸

I sager vedrørende psykisk syge udlændinge skal der ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol tages hensyn til deres sårbarhed og deres mulige manglende evne til at kunne klage over, hvordan de bliver behandlet. I den forbindelse er der tre elementer, der skal tages hensyn til i forhold til frihedsberøvelsen: (a) den frihedsberøvedes sundhedstilstand, (b) om adgangen til sundhedsydelser er tilstrækkelig under frihedsberøvelsen, (c) hvorvidt frihedsberøvelsen skal opretholdes i forhold til udlændingens helbredstilstand.⁵⁹

FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR) anser asylansøgere som en sårbar gruppe i sig selv og advarer især mod fængsling af torturofre og andre særligt sårbare asylansøgere.⁶⁰ UNHCR påpeger, at asylansøgere kun bør frihedsberøves som en sidste udvej og kun efter, at der er foretaget en lægelig undersøgelse af ansøgerens fysiske og psykiske helbred.⁶¹

⁵⁴ [Chamber judgment Dybeku v. Albania 18.12.07 \(coe.int\)](#)

⁵⁵ Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium, 2011, §§ 91-99; Mahmudi and Others v. Greece, 2012, §§ 64-74; Aden Ahmed v. Malta, 2013, §§ 91-100; Abdi Mahamud v. Malta, 2016, § 89

⁵⁶ EMD. Abdi Mahamud v. Malta, 2016, §§ 134-135

⁵⁷ Rahimi v. Greece, 2011, § 109, concerning an unaccompanied foreign minor; Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium, 2011, § 124, concerning a migrant at advanced stage of HIV infection

⁵⁸ Abdi Mahamud v. Malta, 2016, §§ 130 and 134

⁵⁹ Sławomir Musiał v. Poland, judgment of 20 January 2009, §§ 87-88

⁶⁰ Definition af særligt sårbare grupper er torturoverlever, fysisk- og psykisk syge, mindreårige, handlede kvinder og ældre

⁶¹ UNHCR peger på, at asylansøgerens fysiske og psykiske helbredstilstand bør indgå nøje i vurderingen af, om vedkommende skal frihedsberøves. UNHCR anbefaler, at indsatte med behov for lægehjælp har adgang til de rette sundhedsfaciliteter. De indsatte bør få tilbudt en lægelig vurdering af deres fysiske og psykiske helbredstilstand så hurtigt som muligt efter frihedsberøvelsen. Under frihedsberøvelsen bør de indsatte få foretaget en løbende vurdering af deres fysiske og psykiske velbefindende, da mange af de indsatte oplever en forværring af deres helbred. Ifølge UNHCR Detention Guidelines. Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention, 2012, p. 33

En række studier peger på, at det er en betydelig belastning for asylansøgere at være frihedsberøvet. Eksempelvis kan det forværre fysisk og psykisk sundhed og ofte medføre depressioner, angst og PTSD.⁶²

Hvad siger de danske bestemmelser om sårbare grupper?

Ifølge bemærkninger til hjemrejselovens § 16, skal der udvises tilbageholdenhed med frihedsberøvelse af sårbare grupper. Frihedsberøvelse af familier med mindreårige børn og uledsagede mindreårige må kun gennemføres som en sidste udvej og i det kortest mulige tidsrum.⁶³

Den daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, har henvist til denne bestemmelse. Derudover oplyser Tesfaye, at der i den enkelte individuelle og konkrete vurdering skal tages særligt hensyn til udlændinge, der er at betragte som sårbare, eksempelvis alvorligt syge, ældre, gravide, familier med mindreårige børn og uledsagede mindreårige.⁶⁴

Børn og frihedsberøvelser

Det er en del af praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at mindreårige ikke må blive frihedsberøvet. Eksempelvis påpeger domstolen, at børn, uagtet om de er ledsaget eller ej, er ekstremt sårbare og har særlige behov.⁶⁵

Ifølge udlændingeloven er der ikke noget forbud mod at frihedsberøve uledsagede mindreårige – men de må ikke være indsat i fængsler.⁶⁶ Dansk Flygtningehjælp, som jævnligt kommer på besøg i Ellebæk efter anmodning fra nogle af de frihedsberøvede udlændinge, har fortalt, at de ikke kender til mindreårige udlændinge, der sidder frihedsberøvet i Ellebæk.⁶⁷ Ellebæk Kontaktnetværk har derimod kendskab til sager, hvor mindreårige er frihedsberøvet i Ellebæk.

I vores rapport har vi helbredsundersøgt en mindreårig på 17 år. Flygtningehjælpen mente, at det givetvis skyldes, at personen har været aldersvurderet til at være over 18 år, og at den pågældende derfor ikke har været 'juridisk' fastsat til at være under 18 år. Kriminalforsorgen bekræfter, at mindreårige ikke befinder sig i Ellebæk. Hjemrejsestyrelsen påpeger, at det ikke er deres praksis at mindreårige frihedsberøves, jf. hjemrejselovens § 16 og udlændingelovens §36.⁶⁸

Hjemrejsestyrelsen har oplyst, at der sker frihedsberøvelse af familiemedlemmer for at holde udlændinge klar til udsendelse. Såfremt der er tale om en familie med børn, vil det som udgangspunkt være faderen i familien, som Hjemrejsestyrelsen anmoder om frihedsberøvelse af. Moderen vil så typisk blive placeret i

⁶² UNHCR: UNHCRs Guidelines on Applicable Criteria and Standards relating to the Declaration of Asylum-Seekers (February 1999).

Jesuit Refugee Service Europe: Becoming vulnerable in detention, 2010 side 6.

International Detention Coalition: There are alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention, 2011 side 26

⁶³ Folketingstidende 2020-2021, Tillæg A, L 203 som fremsat, side 173

⁶⁴ Daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, i et brev til DIGNITY og Amnesty International, 10.05.2021

⁶⁵ S.F. and Others v. Bulgaria, 2017, § 79. Se også: Mubilanzila Mayeke and Kaniki Mitunga v. Belgium, 2006, § 55; Muskhadzhieva and Others v. Belgium, 2010, § 56). Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta, 2016, § 103

⁶⁶ [Udlændingeloven § 37 \(danskelove.dk\) stk. 10](#)

⁶⁷ Amnesty Internationals sekretariats drøftelse med en repræsentant fra Dansk Flygtningehjælps asylafdeling, den 8.05.2024

⁶⁸ Hjemrejsestyrelsen, 17.06.2024, notat til Amnesty International

Center Sandholm sammen med børnene, indtil udsendelsen kan effektueres. Dette sker med henblik på at motivere familien til at rejse ud sammen.⁶⁹

Ret til sundhed og torturundersøgelser

FN's Torturkomité anbefaler, at de nationale myndigheder iværksætter en torturundersøgelse af en asylansøger, hvis vedkommende anmoder om det.⁷⁰ Dette følger Danmark ikke – med mindre det er nødvendigt i forbindelse med vurderingen af asylsagen.

Kriminalforsorgen har forsørgelsespligten i forhold til udlændinge, der er frihedsberøvet i Ellebæk.

Disciplinærstraffe i dansk lovgivning og internationale bestemmelser

Udlændinge, der frihedsberøves i Ellebæk, er underlagt retsplejelovens bestemmelser (§ 773-776 og §778) når det gælder sanktioner og disciplinærstraf.

Af retsplejelovens § 775, stk. 2, fremgår det, at ikendelse af strafcelle som disciplinærstraf fastsættes til et tidsrum af højst 14 dage. Ifølge samme paragraf, stk. 3, kan der i særlige tilfælde ikendes strafcelle i et tidsrum på over 14 dage, dog højst 4 uger. Under anbringelse i strafcelle er den frihedsberøvede udelukket fra fællesskab.⁷¹

FN's såkaldte Mandela regler fastsætter, at isolationsfængsling over 15 dage bør være forbudt. Ifølge samme FN-regler må isolation ikke bruges over for personer med psykiske eller fysiske udfordringer, hvis deres tilstand forværres af isolation.⁷²

FN's Specialrapportør vedrørende tortur har fremhævet, at enhver isolationsfængsling over 15 dage svarer til tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, alt efter hvilke omstændigheder, der er tale om.⁷³ Samme FN Specialrapportør har fremhævet, at isolationsfængsling, uanset varighed, aldrig må anvendes over for personer med psykiske eller fysiske udfordringer, og at isolationen medfører en alvorlig forværring af ens psykiske tilstand.⁷⁴

Sundhedsvidenskabelig forskning har konkluderet, at isolationsfængsling ofte har alvorlige sundhedsmæssige konsekvenser.⁷⁵

Disciplinærstraffe og magtanvendelse i Ellebæk

I et svar til Folketingets Retsudvalg til spørgsmål nummer 1748, og bekræftet i et brev til Amnesty International og DIGNITY fra daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, fremhæver

⁶⁹ Udlændinge- og integrationsministeriet, 22.05.2022, brev til Amnesty International

⁷⁰ Jf. FN's Torturkomité General Comment 4:

https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/HRBodies/CAT/CAT-C-GC-4_EN.pdf

⁷¹ eLov - Retsplejeloven § 775

⁷² Henholdsvis regel 44 og 45 (2): [The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/SMR/SMR.html)

⁷³ FN's Generalforsamling, Rapport fra FN's Specialrapportør vedrørende tortur, Juan Mendez, UN Doc. A/66/268, august 5, 2011, paragraf 76

⁷⁴ FN's Generalforsamling, Rapport fra FN's Specialrapportør vedrørende tortur, Juan Mendez UN Doc. A/HRC/31/57, januar 5, 2016, paragraf 22 og paragraf 68

⁷⁵ Amnesty International og Human Rights Watch, 2021: ["I Didn't Feel Like a Human in There": Immigration Detention in Canada and its Impact on Mental Health | HRW](https://www.hrw.org/report/2021/04/28/i-didnt-feel-like-a-human-in-there)

ministeren, at det skal undersøges, om det er nødvendigt særskilt at regulere disciplinærstraffe for frihedsberøvede udlændinge uden lovligt ophold.⁷⁶ På et møde mellem Amnesty International, DIGNITY og daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, i september 2021 påpegede sidstnævnte, at der skulle etableres en arbejdsgruppe vedrørende disciplinærsystemet i Ellebæk inden for rammerne af det bredere spørgsmål om frihedsberøvede udlændinge.

Ved afslutning af Amnesty Internationals nærværende rapport (juni 2024) er der endnu ikke nedsat nogen arbejdsgruppe, der ser på området.

I september 2023 kom der en lovændring vedrørende disciplinære straffe inden for Kriminalforsorgen. Dette skulle føre til en reduktion i forhold til brug af isolation og varigheden af isolationsfængsling. Ifølge institutionschef i Ellebæk, Louise Morton, er det nye disciplinære straffesystem implementeret i Ellebæk såvel som i resten af Kriminalforsorgen. Der er ikke foretaget en undersøgelse lokalt i Ellebæk af, hvilken indvirkning det nye system har haft. Men det er Louise Mortons indtryk, ud fra erfaringerne indtil videre, at disciplinær straffesystemet har haft den tilsigtede effekt i Ellebæk.⁷⁷

Udlændinge i Ellebæk kan få en disciplinær straf.⁷⁸ Ifølge informationsfolderen der bliver givet til de frihedsberøvede, kan det eksempelvis være, hvis den pågældende udlænding er i besiddelse af en mobiltelefon eller dele dertil.

I Ellebæk har den pågældende udlænding krav på at få en begrundelse, hvis vedkommende får en disciplinærstraf. Der kan klages til udlændingecentrets ledelse over personalets afgørelser, eller til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Når Kriminalforsorgen har afgjort klagen, kan den indbringes for Folketingets Ombudsmand.⁷⁹

I et svar til Amnesty International har Udlændinge- og Integrationsministeriet oplyst om, at der i Kriminalforsorgens journalsystem pr. 7. december 2022 ikke er registreret klager over ikendelse af strafcelle fra frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk i perioden fra 1. januar 2022. Der kan tages forbehold for, at en klage kan være fejlregistreret. Der er heller ikke i perioden registreret sager om domstolsprøvelse vedrørende strafcelle, for så vidt angår frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk.⁸⁰ Amnesty International adspurgte Kriminalforsorgen om opdaterede tal på området i maj måned, hvilket ikke har været muligt at indhente inden redaktionens afslutning den 24. juni 2024.

Fængselsbetjentene i Ellebæk har i visse tilfælde ret til at bruge magt og andre foranstaltninger.⁸¹ Magtanvendelse skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader. Det fremgår ikke specifikt af Kriminalforsorgens informationsfolder, hvordan frihedsberøvede personer kan klage over betjentenes magtanvendelse.⁸²

⁷⁶ [REU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 1748 : REU alm. del - svar på spm. 666.pdf \(ft.dk\)](#). Daværende udlændinge- og integrationsminister, Mattias Tesfaye, 10.05.2021. Brev til Amnesty International og DIGNITY

⁷⁷ E-mail og interview, 10.06.2024, Louise Morton, Institutionschef for Institution Nordøstsjælland og Bornholm

⁷⁸ Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk, version 11. oktober 2022

⁷⁹ Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk, version 11. oktober 2022

⁸⁰ Udlændinge- og integrationsministeriet, 22.05.2022, brev til Amnesty International

⁸¹ Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk, version 11. oktober 2022

⁸² Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk, 11. oktober 2022

Ret til information og adgang til advokat

De internationale bestemmelser

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 14 fastslår, at nydelsen af de i konventionen anerkendte rettigheder og friheder skal sikres uden forskelsbehandling. Artikel 5 beskytter retten til frihed og sikkerhed. Efter EMRK's artikel 5, stk. 2, skal enhver der anholdes, snarest muligt og på et sprog personen forstår, underrettes om grundene til anholdelsen og om enhver sigtelse mod personen.

Dansk lovgivning

Det fremgår af udlændingelovens § 37, stk. 2, at udlændinge, der er frihedsberøvet i Ellebæk under § 16 i hjemrejseloven og § 36 i udlændingeloven, har ret til en beskikket advokat. Samme paragraf (stk. 4 og stk. 7) uddyber, at bestemmelser og afgørelser om frihedsberøvelse skal "ske gennem en skriftlig oversættelse af de væsentligste elementer på et sprog, som udlændingen forstår eller med rimelighed kan formodes at forstå".⁸³

Reglerne vedr. retten til at kommunikere med familie og det omkringliggende samfund

Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 8 har alle ret til respekt for privatliv og familieliv. Stk. 1 i artiklen uddyber, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Ingen offentlig myndighed kan gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, undtagen for så vidt det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres ret og frihed.⁸⁴

Ret til brug af mobiltelefon

Ellebæk er omfattet af varetægtsbekendtgørelsen, hvoraf det fremgår, at udlændinge som dem i Ellebæk ikke må have adgang til mobiltelefoner.⁸⁵

Den 24. oktober 2016 blev en udlænding, der var frihedsberøvet under udlændingelovens § 36 og indsat i Ellebæk, frifundet ved Hillerød Ret for brug af mobiltelefon. Anklagen var, at den pågældende havde brugt en mobiltelefon flere gange under frihedsberøvelsen, herunder i sin celle, som han delte med en anden person. Han stod anklaget for at have brudt straffelovens § 124 stk. 4 (*Red: nu ændret til § 124 stk. 5*).

Hillerød Byret begrundede frifindelsen med følgende ord: "...T var således hverken anholdt, fængslet eller forvaringsanbragt, ligesom frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 36 ikke – som f.eks. varetægtsfængsling forudsætter (mistanke om) kriminell adfærd eller handling. T. er således ikke omfattet af den naturlige, sproglige forståelse af de i straffebestemmelsen anvendte betegnelser som anholdt, fængslet eller forvaringsanbragt."

⁸³ Udlændingelovens § 37: [Udlændingeloven § 37 \(danske.love.dk\)](http://danske.love.dk). For yderligere læsning om tolkning i retsvæsenet henvises der til en rapport fra Institut for Menneskerettigheder, 2015: "Tolkning i Retsvæsenet".

⁸⁴ den.europaeske.menneskerettighedskonvention.pdf

⁸⁵ [UUU Almindeligt svar på spørgsmål 120 Besvarelse af spørgsmål nr 120 Alm del fra Folketingets Udlændinge og Integrationsudvalgpdf \(ft.dk\)](http://uuu.almindeligt.svar.paa.sporgsmaal.120.Besvarelse.af.sporgsmaal.nr.120.Alm.del.fra.Folketingets.Udlændinge.og.Integrationsudvalg.pdf)

Med henvisning til lovens forarbejder (FTA 2006/07 L 201, almindelige bemærkninger) blev det anført, at retten ikke finder *“at der i bestemmelsens formulering er en sådan sikker hjemmel, jf. straffelovens § 1, for strafbarhed i det foreliggende tilfælde.”*⁸⁶ Den pågældende blev frifundet.

Afgørelsen blev anket til Østre Landsret, der den 31. marts 2017 nåede frem til, at den pågældende ikke var fængslet i forbindelse med et strafbart forhold. Begrundelsen fra Landsretten var, at den pågældende frihedsberøvede ikke kunne anses for anbragt i arresthus/lukket fængsel, og at der efter straffelovens daværende § 124, stk. 4 (den nuværende stk. 5), ikke var grundlag for at dømme ham. Formålet med bestemmelsen i straffeloven er at undgå at politiets efterforskning modvirkes, og at svække muligheder, der gør det nemmere for indsatte at planlægge blandt andet undvigelse fra fængsler og arresthuse samt at begå ny kriminalitet. Domstolen kom frem til, at *“ingen af disse formål ses at indbefatte personer, der er frihedsberøvede efter udlændingelovens § 36 - og således uden for strafferetsplejen.”*⁸⁷

Den frihedsberøvede blev derfor ligeledes frikendt af Landsretten for brug af mobiltelefon. Dommen fra Østre Landsret må betyde, at en person, som er frihedsberøvet under udlændingeloven gerne må have sin mobiltelefon og ikke blive straffet for det.

Ifølge institutionschef i Ellebæk, Louise Morton, er det af ordens- og sikkerhedsmæssige årsager ikke tilladt at have mobiltelefon i Ellebæk. Morton fremhæver, at det ikke er en straffelovsovertrædelse at bruge mobiltelefon, men at det omvendt ikke er tilladt at bruge mobiltelefon af hensyn til orden og sikkerhed.⁸⁸ Ifølge Kriminalforsorgens generelle retningslinjer, og den informationsfolder, der bliver givet til de frihedsberøvede ved ankomst, står forbuddet mod mobiltelefoner nævnt. Ifølge folderen vil frihedsberøvede kunne blive straffet af personalet i Ellebæk for at bruge mobiltelefon eller dele heraf og vil kunne blive sat i strafcelle. (Det vil være en administrativ straf, der ikke involverer rettens afgørelse).

Politiet kan undtagelsesvis bestemme, at udlændingens breve skal kontrolleres, for eksempel for at hindre ind- og udsmugling. Det er ikke tilladt udlændingen at kommunikere med andre personer gennem pigtrådshegnet, hvis udlændingen befinder sig inden for Ellebæks mure. Kriminalforsorgen kan begrænse muligheden for at få besøg, hvilket fremgår af deres informationsfolder.

Ifølge varetægtsbekendtgørelsen § 33, kan Kriminalforsorgen både give udgangstilladelse for de frihedsberøvede i Ellebæk eller afslag på udgang.

⁸⁶ U.2017.2020Ø-TfK2017.639/20E

⁸⁷ U.2017.2020Ø-TfK2017.639/20E

⁸⁸ E-mail og interview, 10.06.24, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

3

**RET TIL SUNDHED
I ELLEBÆK**

3. Ret til sundhed i Ellebæk

Sårbare grupper i Ellebæk

Overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, Ditte Andersen, beskriver de frihedsberøvede som mennesker, der:

"... i forvejen [er] i en udsat position, et udsat menneske, hvis du er blevet sat i fængsel, eller du er frihedsberøvet. Det er folk på kanten med eller på kanten af samfundet." (Interview, 06.03.23, Ditte Andersen, overlæge)

Præsten Per Bohlbro, som har været ansat i Ellebæk siden 2007, beskriver de frihedsberøvede i Ellebæk således:

"Det er jo mennesker, som kunne være mine naboer, ikke? Langt hen ad vejen, som kunne være min nabo, min genbo, de kunne gå i skole. Der er en meget stor menneskelighed i det. Men det er også folk, der er under et ekstremt pres, ikke? Det er jo folk, der er virkelig pressede." (Interview, 02.03.23, Per Bohlbro)

Per Bohlbro fortæller, at det alle er mennesker, der er flygtet fra noget. Han oplever hvordan nogle har traumer, og at nogle er torturofre. De betror sig til Per Bohlbro og fortæller om flugthistorier, der både kan handle om politisk forfølgelse, flugt fra egen familie, og flugthistorier op gennem Europa, hvor flugten har røvet ti år af vedkommendes liv.⁸⁹

Amnesty International har også interviewet meget sårbare personer. Eksempelvis en 22-årig mand, "Ahmed" og hans mor, "Zahra". De kom til Danmark fra Libanon gennem en familiesammenføring med moderens daværende mand, da den unge mand var tolv år gammel. Da ægtefællen viste sig at udøve psykisk vold, blev moderen skilt fra ham, og de fik begge formentlig derefter inddraget deres opholdstilladelser og derfor frihedsberøvet og placeret i Ellebæk.⁹⁰ Moderen fortæller om manipulation, trusler og overvågning fra sin tidligere ægtefælle.⁹¹

Det har påvirket "Zahra" og "Ahmed" meget at have været igennem disse voldsomme oplevelser. "Ahmed" beskriver, hvordan han har svært ved at sove, generelt har mange bekymringer om fremtiden og har fået migræne.⁹² "Zahra" har været påvirket i en sådan grad, at hun på et tidspunkt måtte indlægges på et psykiatrisk hospital i Danmark.⁹³

På trods af moderens indlæggelse på et psykiatrisk hospital, et fortsat skrøbeligt psykisk helbred, og at hun fortsat tager medicin, befinder hun sig i Ellebæk ved undersøgelsestidspunktet.

⁸⁹ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

⁹⁰ Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

⁹¹ Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

⁹² Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

⁹³ Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

Ankomst i Ellebæk

De ansatte i Ellebæk består primært af fængselsbetjente. I øvrigt har følgende personer deres faste gang i Ellebæk: To sygeplejersker, to pædagogiske assistenter, to psykomotoriske terapeuter, en skolelærer og siden august 2023 en socialrådgiver.

Derudover er der en læge, som er ansat under Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, og to til tre psykologer, som befinder sig i Vestre Fængsel, og som kan tilkaldes og bookes efter behov. De såkaldte specialpsykologer kan også tilkaldes - de er psykologer med en særlig efteruddannelse.⁹⁴

Ved ankomst til Ellebæk møder den frihedsberøvede først fængselspersonalet der står for indskrivningen i Ellebæk. Der kan rekvireres en tolk ved behov. Senest dagen efter ankomst har den frihedsberøvede et individuelt møde med Ellebæks faste socialrådgiver, medmindre det er en weekend. Ifølge personalet i Ellebæk, gennemgår socialrådgiveren information om regler og rettigheder i Ellebæk, dagligdagen i Ellebæk mv.⁹⁵

Ifølge institutionschef i Ellebæk, Louise Morton, gennemgår socialrådgiveren informationsfolderen med den enkelte frihedsberøvede og afdækker den frihedsberøvedes historik, samt om der har været tale om selvskade eller er risiko for dette, om vedkommende før har været psykisk syg, personens sygdomshistorie, dvs. anamnese mv.⁹⁶ Der kan bruges tolk til introduktionsmødet.

Derudover kan socialrådgiveren afholde en gruppesamtale med flere af de frihedsberøvede på samme tid. Denne samtale kan gennemføres gennem en blandet dialog på tværs af sprogkundskaber. Den nuværende socialrådgiver kan afholde mødet på henholdsvis dansk, engelsk, persisk, pashto og urdu.⁹⁷ Der er ikke nogen tolk til stede ved disse møder, men en tolk kan tilkaldes til senere møder og efter behov.⁹⁸

Ifølge institutionschef i Ellebæk, Louise Morton, er der hver mandag et internt møde i Ellebæk, hvor de nyankomnes sager gennemgås. Til stede ved mødet er socialrådgiveren, ledelsen, sygeplejersker og en fængselsbetjent som repræsentant for hver afdeling. Der er tale om et tværfagligt møde med henblik på vurdering af den frihedsberøvedes trivsel og eventuelt behov for iværksættelse af individuelle eller gruppebaserede tiltag.⁹⁹

Screening for tortur og PTSD

Ifølge ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, Ditte Andersen, bliver de frihedsberøvede i Ellebæk ved ankomst tilset af en sygeplejerske så hurtigt som muligt og ved først kommende hverdag.¹⁰⁰

Sygeplejerskerne afholder en indledende samtale, hvor de udførligt og grundigt gennemgår potentielle problemområder, herunder psykiske og fysiske udfordringer og den frihedsberøvedes egen sygdomshistorik

⁹⁴ Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

⁹⁵ Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

⁹⁶ Anamnese: Patientens egen redegørelse for sin sygehistorie eller generelt for en patients sygehistorie & Interview & 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

⁹⁷ Kriminalforsorgen Øst, 23.05.2024. Internt dokument. 'Ramme for Introduktionsmøde ved modtagelse, Ellebæk'

⁹⁸ Interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

⁹⁹ E-mail og interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁰⁰ Interview, 10.06.2024, Ditte Andersen

(anamnese). Sundhedspersonalet henviser de frihedsberøvede til en anden faglighed, hvis det skønnes relevant, eksempelvis til en læge.

I Ellebæk screenes der ikke systematisk for tortur eller PTSD. Sygeplejerskerne spørger ind til psykiatriske problemstillinger, og her kan den frihedsberøvede komme med referencer til, at vedkommende har været udsat for tortur, mishandling eller nedværdigende behandling og/eller lider af PTSD. Så vil der kunne henvises til en læge, psykolog eller specialpsykolog.¹⁰¹

Overlæge Ditte Andersen udtrykker, at en regelret screening for tortur, mishandling, eller nedværdigende behandling ikke giver mening, hvis man ikke kan følge op med regulær behandling mod tortur. Ifølge Andersen er formålet med en grundig indledende sundhedssamtale at afdække helbredsrelevante udfordringer, herunder psykiatriske og psykologiske problemstillinger. Under denne samtale, eller ved et efterfølgende tilsyn, vil også tidligere tortur, mishandling eller nedværdigende behandling og/eller PTSD naturligt kunne afdækkes. Sygeplejerskerne vil på baggrund af samtale med den frihedsberøvede kunne henvises til en læge, psykolog eller specialpsykolog. Den efterfølgende behandling skal foregå professionelt, og personalet skal være opmærksomme på de begrænsninger, der ligger i, at de frihedsberøvede er i Ellebæk i kort tid og kan være sendt ud af landet mellem to konsultationer. Der er således ikke rammer til regulær traumeterapi, og personalet er opmærksomme på eksempelvis ikke at re-traumatisere.

I Udlændingecenter Ellebæk bliver der således altså ikke systematisk spurgt ind til, hvorvidt den enkelte frihedsberøvede har været udsat for tortur, mishandling eller nedværdigende behandling, mv. Det afdækkes heller ikke, om en person er traumatiseret eller har PTSD. Sårbare personer risikerer derfor ved ankomst til Ellebæk ikke at blive "spottet" eller få særlig opmærksomhed under deres frihedsberøvelse.

Eksempelvis talte vi med "James", der fortalte, at der ikke var nogen, der spurgte ind til hans torturhistorie, da han ankom til Ellebæk. Han oplevede heller ikke at blive spurgt om han havde behov for psykologhjælp. Han bekræfter dog, at han blev informeret om adgang til læge og psykolog ved ankomst.¹⁰²

Ellebæk Kontaktnetværk, som har deres ugentlige gang i Ellebæk fortæller, at de kender til mange sager, hvor frihedsberøvede, ved direkte forespørgsel efter screening for tortur, har haft meget svær eller ingen adgang. Clara Nepper Winther fra netværket beskriver, hvordan det ofte er Kontaktnetværket, der opdager, at den frihedsberøvede har været udsat for tortur, og derefter fortæller det videre til personalet.¹⁰³

Røde Kors er ikke aktør i Ellebæk, men vi har talt med dem for at høre, hvordan de screener for tortur og PTSD.¹⁰⁴

Røde Kors nævner, at de i mange år har haft et tilbud om "medicinsk modtagelse", det vil sige sundhedsscreeninger for blandt andet alle nyankomne asylansøgere i modtagecenter Sandholm i deres medicinske afdeling. Omkring 66 procent af disse asylansøgere tager imod dette tilbud. En sygeplejerske står for screeningerne af voksne asylansøgere, og børn screenes af en læge og en sundhedsplejerske. Der foretages tillige familiescreeninger, samt screening af uledsagede mindreårige i Børnecenter Sandholm og

¹⁰¹ En specialpsykolog er en psykolog, der har en fireårig efteruddannelse fra hospitalet. En specialpsykolog kan ikke foretage somatiske vurderinger, eller give medicin, men kan foretage diagnostiske udredninger.

¹⁰² Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁰³ Interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

¹⁰⁴ Interview, 29.05.24, Rikke Thrige, Speciallæge i Almen Medicin og virksomhedsansvarlig læge for Røde Kors

ledsagerrelationer af psykologer. Røde Kors har i mange år kørt med faste spørgeskemaer, hvor spørgsmål om tortur og PTSD er en obligatorisk del af den medicinske modtagelse.¹⁰⁵

Sundhedspersonalet i Røde Kors' asylafdelingsklinikker har ikke kompetencerne til at foretage en torturudredning. Men Røde Kors kan få en mistanke om, hvorvidt en asylansøger har været udsat for tortur, eller at der er mistanke om PTSD. Hvis dette er tilfældet, tilbydes der altid en tid hos en læge, som så kan henvise til psykiater og psykolog. Røde Kors har tilknyttet læger, psykologer og psykiatere, og der kan fås let og hurtig adgang til dem.

Hvis den pågældende asylansøger samtykker, gives informationerne om mulig tortur videre til Udlændingestyrelsen via et brev. Udlændingestyrelsen kan iværksætte en torturretlig undersøgelse. Det kan Røde Kors ikke, og de kan heller ikke henvise torturoverleverne til landets centre for tortur- og traumeudredning eller rehabilitering.

Udlændingens sundhedsoplysninger og informationer om, hvorvidt vedkommende har været udsat for tortur, mishandling eller nedværdigende behandling, går ikke videre i systemet. Det er uvist, hvor tit Kriminalforsorgen og den enkelte udlænding rekvirerer sundhedsoplysninger fra Røde Kors. Udlændingecenter Ellebæk har informeret Amnesty om, at de ikke er bekendt med at skulle have modtaget informationer i form af Røde Kors screeninger for torturoverleverne. Udlændinge- og Integrationsministeriet skriver i et brev til Amnesty, at: *"Hvis sådanne screeninger udføres, følger de ikke med, når sygeplejerskerne indhenter sundhedsjournaler fra Røde Kors med samtykke fra en frihedsberøvet"*.¹⁰⁶

Amnesty International har beskrevet Røde Kors' sundhedsscreeninger i detaljer, da vi mener, at det kan inspirere Kriminalforsorgen til at foretage mere systematiske screeninger og afdækning af, om frihedsberøvede har været udsat for tortur, mishandling mv., er traumatiseret eller har PTSD.

FN's Komité mod Tortur anbefaler, at der foretages en lægelig torturundersøgelse i asylsager.¹⁰⁷

Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnet kan i asylsager iværksætte torturundersøgelser ved Retsmedicinsk Institut. Udlændingestyrelsen registrerer ikke torturundersøgelser i deres system. De kan derfor ikke orientere om, i hvor mange tilfælde Udlændingestyrelsen har iværksat torturundersøgelser siden 2017. Flygtningenævnet har udtalt, at de ikke vil foretage torturundersøgelser ud fra den generelle standard og anbefaling fra FN's Torturkomité, men kun ud fra et konkret grundlag. Udlændingestyrelsen har udtalt, at de kun iværksætter en torturundersøgelse, hvis det er nødvendigt i forbindelse med en vurdering af asylsagen. Hvis Udlændingestyrelsen får foretaget en torturundersøgelse, vil denne indgå i asylsagens behandling og for eksempel overføres til Flygtningenævnet i forbindelse med sagen. Men ellers går oplysningerne ikke videre i systemet.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Spørgsmålene om tortur består af nedenstående tre hovedspørgsmål:

1. Har du nogensinde været tilbageholdt, fængslet, arresteret?
2. Har du nogensinde været udsat for alvorlig vold, trusler eller nedværdigende behandling?
3. Har du nogensinde været tvunget til at overvære alvorlig vold eller nedværdigende behandling?

Der spørges ikke direkte ind til tortur. Hvis asylansøgeren svarer ja til en af ovenstående spørgsmål, spørges der om: Hvad gjorde de? Hvem udsatte dig for det? Ved du, hvorfor de gjorde det?

I forhold til PTSD spørger Røde Kors ind til, om asylansøgeren tidligere har frygtet for tab i forhold til sit eget eller andres liv. Der spørges ind til, om asylansøgeren har haft symptomer de sidste dage, eks. natlige mareridt, indre uro, anspændthed, hjertebanken, hukommelsestab.

¹⁰⁶ Udlændinge- og Integrationsministeriet, 22.05.2022, brev til Amnesty International, dansk afdeling

¹⁰⁷ FN's Komité mod Tortur "General Comment No 4" punkt 40-41

¹⁰⁸ E-mail, Udlændingestyrelsen, 17.06.2024

Samtaler om helbred i Ellebæk

Ifølge ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, Ditte Andersen, taler sundhedspersonalet i Ellebæk løbende med de frihedsberøvede, og de frihedsberøvede kan altid komme til sundhedspersonalet. Sygeplejerskerne kommer i fløjene hver dag. Hvis en frihedsberøvet fortæller, at vedkommende har været udsat for tortur, tilbydes der, ifølge overlægen, altid konsultation ved psykolog og/eller læge.¹⁰⁹

Når de frihedsberøvede ”er landet” i Ellebæk, får de også et omsorgsbesøg, hvor sundhedspersonalet oplever, at de typisk åbner mere op end ved første møde.¹¹⁰

Ditte Andersen fortæller, at sundhedspersonalet jævnligt ”finder noget” hos de frihedsberøvede. Som de beskriver det, så ”er (der) altid nogle af dem, der, hvis de ikke har ondt i sjælen, så har de noget med sig af en eller anden karakter”.¹¹¹

Nogle af de frihedsberøvede kan berette, at de snakkede med sundhedspersonalet ved ankomst til Ellebæk.¹¹²

”Amadou” fortæller:

”...så var sygeplejersken imødekommende. Hun var lyttende. Hun forsøgte at trøste mig. Efterfølgende har hun lavet nogle analyser om jeg var i god fysisk tilstand, ligesom åndedræt. Hun spurgte også, hun stillede spørgsmål angående mit åndelige liv, og mit helbred.” (Interview, 25.03.23, ”Amadou”, frihedsberøvet i Ellebæk)

”Amadou” fortæller også, at han havde papirer fra Sverige, hvor der stod, at han havde behov for en undersøgelse af hovedet. Ifølge ham meddelte sundhedspersonalet i Ellebæk, at han ikke kunne komme på hospitalet uden et dansk CPR-nummer.¹¹³ Dette fik ham til at føle sig afvist. Det bevirkede, at han efterfølgende ikke henvendte sig mere til sundhedspersonalet angående sit helbred.¹¹⁴

”Zahra” fortæller Amnesty, at hun under ankomstsamtalen med sygeplejersken kun blev spurgt om den medicin, som hun tager, men ikke til den alvorlige mentale sundhedshistorik, hun har. Der blev ikke vist noget hensyn til, at hun har en sygdomshistorie, der gør, at hun har været indlagt på en psykiatrisk afdeling tidligere.¹¹⁵

¹⁰⁹ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, overlæge i Ellebæk

¹¹⁰ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹¹¹ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹¹² Interview, 30.05.2023, ”Amadou”, frihedsberøvet i Ellebæk

¹¹³ Frihedsberøvede har ret til akut sundhedshjælp, også på danske sygehuse, selvom de ikke har et dansk CPR-nummer. Vi har adspurgt Kriminalforsorgen om en bemærkning til dette udsagn, og Institutionschef, Louise Morton meddeler, at de ”frihedsberøvede naturligvis kan komme på hospitalet og behandles, hvis det er akut.” Det kan være, at personalet i Ellebæk ikke har vurderet, at hans sundhedstilstand var akut. Det har ved redaktionens afslutning ikke været muligt at undersøge nærmere.

¹¹⁴ Interview, 25.03.2023, ”Amadou” frihedsberøvet i Ellebæk

¹¹⁵ Interview, 30.05.2023, ”Zahra” frihedsberøvet i Ellebæk

Ditte Andersen beskriver Ellebæk som et sted, hvor der overordnet ikke bliver brugt særlig meget medicin.¹¹⁶ Denne udtalelse står i kontrast til oplysninger fra Ellebæk Kontaktnetværk, der informerer os om, at der bliver brugt meget medicin i Ellebæk, eksempelvis sovemedicin.

Tidligere enhedsleder i Ellebæk, Morten Larsen, oplever, at de symptomer, der er mest normale blandt de frihedsberøvede, er hovedpine, ondt i ryggen og søvnbesvær.¹¹⁷

Ifølge Ditte Andersen er Ellebæk et sted,, hvor der er *”utrolig mange faktorer, der modarbejder en god søvn.”*¹¹⁸ Hun fortæller, at alt det som søvnforskere beskriver som gode råd om, hvordan man sørger for god søvn, er vendt på hovedet i Ellebæk.¹¹⁹

Adgang til læge, psykolog og psykiater

Hvis noget er akut, kan personalet i Ellebæk ringe til 112/113 eller en af specialpsykologerne. Den enkelte frihedsberøvede kan have svært ved at kontakte nogen, eftersom den pågældende udlænding ikke har adgang til en mobiltelefon.¹²⁰ Hvis den frihedsberøvede er for dårlig til, at specialpsykologen kan hjælpe, tilkaldes en psykiater eller en læge, som kan indlægge den frihedsberøvede på en psykiatrisk afdeling, og anvendes samme system med ”røde” og ”gule papirer” som inden for det almindelige sundhedssystem.¹²¹

Indsatte i Kriminalforsorgens institutioner, som ikke har et gyldigt sundhedskort, har alene ret til akut og fortsat behandling på sygehusene. Overlæge Ditte Andersen har den opfattelse, at de frihedsberøvede i Ellebæk, har en lettere tilgængelighed til sundhedsbehandling, end resten af befolkningen har, især i kraft af sygeplejerskernes daglig tilstedeværelse på matriklen. Ifølge Andersen kommer specialpsykologerne ved behov, også akut.¹²²

Ditte Andersen fortæller ligeledes, at der er mange af de frihedsberøvede, der er mentalt sårbare. Derfor er der nogle som sundhedspersonalet selv observerer, der har det dårligt og får tilbudt en psykologsamtale eller et psykologforløb. Ellers kan den frihedsberøvede selv melde sig. Psykologerne tager krisesamtaler men ikke regelret terapiforløb. Præsten i Ellebæk, Per Bohlbro beskriver, hvordan han et par gange har besøgt frihedsberøvede på den lukkede psykiatriske afdeling i Hillerød, når frihedsberøvede har haft det så dårligt, at de har skulle indlægges. Han fortæller, at de frihedsberøvede bliver udskrevet til Ellebæk igen efter at have været indlagt.¹²³

De selvmordstruede

Der føres ikke statistik over antallet af overførsler til hospitaler på baggrund af trusler om selvmord, fordi der ikke føres statistik over årsagen til hospitalsindlæggelser. I et brev fra Udlændinge- og Integrationsministeriet påpeger ministeriet, *”... at det sjældent skønnes nødvendigt med overførsel til hospital grundet trusler om selvmord, dog vil en frihedsberøvet, ud fra en konkret og individuel vurdering,*

¹¹⁶ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹¹⁷ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

¹¹⁸ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹¹⁹ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, overlæge i Ellebæk

¹²⁰ Alle frihedsberøvede har adgang til en telefon, der er placeret på afdelingen. Hertil skal der købes taletidskort til telefonen.

¹²¹ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen. Overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹²² Interview, 24.06.2024, Ditte Andersen. Overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹²³ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

blive kørt til en psykiatrisk skadestue, hvis det skønnes nødvendigt med psykiatrisk bistand uden for helsepersonalets arbejdstid."¹²⁴

"Amadou" fortæller, at han har oplevet, at andre frihedsberøvede i Ellebæk er selvmordstruede, hvilket påvirker ham meget, og at han selv har haft tanker om at tage sit eget liv.¹²⁵

Den mangeårige præst i Ellebæk, Per Bohlbro, fortæller, at mange frihedsberøvede i løbet af månederne, bliver mere depressive, indadvendte eller opgivende, mens der også er nogle, der kan blive udadreagerende.¹²⁶ Nogle gange oplever han frihedsberøvede, der betror ham, at de har selvmordstanker. De frihedsberøvede fortæller ham, at de oplever at sidde i Ellebæk, uden at nogen hjælper dem. Det er især de frihedsberøvede, der sidder i Ellebæk i længere tid, der udtrykker selvmordstanker og håbløshed. Per Bohlbro fortæller, at dette er noget, som han oplever "*rimeligt ofte*".¹²⁷

Louise Morton fortæller, at hvis en frihedsberøvet fortæller personalet i Ellebæk, at de har selvmordstanker, er personalet ekstra opmærksomme på vedkommende. Dette gælder både betjente, pædagogiske assistenter, sundhedspersonalet med videre. Louise Morton oplyser desuden, at Ellebæk har rimeligt gode ressourcer i forhold til, at de frihedsberøvede kan snakke med en psykolog eller en specialpsykolog. Hvis der er mistanke om for eksempel psykisk sygdom, kan specialpsykologen henvise til en almen psykiatrisk afdeling.¹²⁸

Hvis de frihedsberøvede er psykotiske, eller der er mistanke om en sindslidelse, så kan de blive indlagt. Dette kan ske på et hospital eller på Vestre Fængsels sygeafdeling. Sidstnævnte undgår personalet i Ellebæk dog helst, da de frihedsberøvede ikke må være sammen med kriminelle.¹²⁹

Ellebæk Kontaktnetværk har dokumenteret en række sager vedrørende frihedsberøvede personer i Ellebæk.¹³⁰ Deres fund er blandt andet, at mange selvmordstruede personer ikke får adgang til psykologhjælp og i stedet bliver sat i ubemandede observationsrum uden sundhedspersonale, nogle gange fuldt afklædte.

Amnesty International og Human Rights Watch udarbejdede en rapport om migrationsrelaterede frihedsberøvelser, og hvordan det påvirker den frihedsberøvedes helbredssituation. En af konklusionerne fra rapporten er, at mange ud af de 24 frihedsberøvede, som organisationerne interviewede, havde selvmordstanker. "John" fortæller det således:

"A big thing about mental health is just having goals, having something to look forward to...When there is nothing there, when it's open-ended, it becomes very difficult...We didn't feel like we had any hope and we felt like something needed to change. We felt like we needed to do something drastic. A lot of people were ready to die....I gave myself a time limit: that if I'm not released by a certain date, I'm going to find a way (to commit suicide). (John, tidligere frihedsberøvet i Toronto, Canada, 2020)."¹³¹

¹²⁴ Udlændinge-og Integrationsministeriet, 22.05.2022, brev til Amnesty International

¹²⁵ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹²⁶ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹²⁷ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹²⁸ E-mail modtaget 23.05.2024 fra Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹²⁹ Interview 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹³⁰ Ellebæk Kontaktnetværk. Bilag A: Dokumentation. Maj 2020 - januar 2023

¹³¹ Amnesty International and Human Rights Watch, 2021: "I didn't feel like a human in there". Immigration Detention in Canada and its Impact on Mental Health.

Brug af observationsrum

På halvandet år har Ellebæk haft 15 observationscelleanbringelser, hvilke typisk har varet et par timer.

Europarådets Torturkomité har i stærke vendinger kritiseret brugen af observationscelle i Ellebæk og opfordrer til, at praksis med at placere personer, der bliver vurderet som selvmordstruede, nøgne i observationscelle må ophøre, da det indebærer en risiko for umenneskelig behandling.¹³²

Observationsrummet bruges af Ellebæk-personalet for at forebygge og forhindre selvskade, hvis personen er selvmordstruet. Hvis det sker uden for normal arbejdstid, er der ikke noget sundhedspersonale til stede.

I følge den tidligere enhedsleder, Morten Larsen, kan personalet som udgangspunkt ikke tilkalde en psykolog, når de selvmordstruede frihedsberøvede kommer i observationscelle, da de ikke har en fast psykolog.¹³³

Ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, Ditte Andersen, pointerer, at det ikke er en sundhedsfaglig foranstaltning, at de frihedsberøvede kommer i observationscelle. Hun fortæller, at hvis en af de frihedsberøvede er selvmordstruet eller udadreagerende, så tager betjentene sig af det først, og bagefter kan en sygeplejerske komme ind og se den frihedsberøvede. Ifølge overlægen tilkalder sundhedspersonalet en akut-tolk, hvis de ikke snakker samme sprog som den frihedsberøvede, og så taler de med vedkommende om det bagvedliggende. Hvis personen fastholder, at ville gøre skade på sig selv, så tilkalder sygeplejersken specialpsykologen.¹³⁴

I følge personalet i Ellebæk så ser personalet til den frihedsberøvede i observationsrummet mindst en gang hver halve time. Tidligere enhedsleder, Morten Larsen oplever, at størstedelen af de frihedsberøvede, der kommer i observationsrum, fordi de er selvskadende, falder ned og lægger sig til at sove.¹³⁵

Disciplinær straf og brug af strafcelle

FN's Torturkomité udtrykte i november 2023 bekymring over de disciplinære sanktioner, såsom brug af isolationsfængsling, og at denne reguleres ligesom i varetægtsfængsling af retsplejeloven.¹³⁶

I løbet af 2022 blev udlændinge på Udlændingecenter Ellebæk ikendt 23 ubetingede anbringelser i strafcelle i enerum. 19 havde en varighed på 1-14 dage, mens fire havde en varighed på 15 dage eller derover.¹³⁷ Ellebæk Kontaktnetværk fortæller, at de kender til én, der sad i strafcelle i 30 dage.¹³⁸

¹³² CPT-rapport af 7. januar 2020, s. 66: The delegation was also informed that, due to the lack of suicide-proof clothing, detained migrants at risk of suicide were sometimes placed entirely naked in an observation room. In the view of the CPT, such a practice could be considered to amount to degrading treatment. The CPT urges the authorities to stop this practice. It recommends that persons are never placed naked in a room and that those at risk of suicide be always provided with (rip-proof) clothing appropriate to their specific needs

¹³³ Interview, 16.02.23, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

¹³⁴ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹³⁵ Interview, 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

¹³⁶ CAT - Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 78 Session (30 Oct 2023 - 24 Nov 2023:

tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2682&Lang=en

¹³⁷ Amnesty forsøgte i maj 2024 at indhente opdateret statistik fra Kriminalforsorgen på området, hvilket ikke har været muligt inden for rapportens deadline.

¹³⁸ Interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

Udlændinge i Ellebæk kan komme i strafcelle, hvis de har brudt Kriminalforsorgens regler. Det kan være alt fra besiddelse af alkohol eller cigaretter indendørs, indtagelse eller besiddelse af medicin, der ikke er ordineret af centrets læge, besiddelse af mobiltelefon eller dele dertil, vold, aggressiv adfærd mv.¹³⁹

Der er sager, hvor strafcellen tages i brug, selvom den pågældende frihedsberøvede reelt har brug for lægehjælp.

Vi har talt med Niels-Erik Hansen, som har været udlændingeadvokat i mange år. Han har henvist til en sag, hvor en dengang afvist asylansøger i Ellebæk, som nu har fået opholdstilladelse i Danmark, fik vredet sin arm rundt af en fængselsbetjent. Den afviste asylansøger havde angiveligt udvist aggressiv adfærd og kom derefter i strafcelle. På trods af voldsomme smerter hele natten, kom han først på hospitalet dagen efter, hvor det viste sig, at han havde brækket håndledet.¹⁴⁰

Ellebæk-personalet bruger ordet "enerum" om strafcellerne. Institutionschef i Ellebæk, Louise Morton fortæller, at de i Ellebæk i videst muligt omfang prøver at konflikthåndtere verbalt, før de eventuelt ser sig nødsaget til at skride til en enerumsanbringelse.¹⁴¹

Tidligere enhedsleder i Ellebæk, Morten Larsen fortæller Amnesty, at det kun er ved meget grelle tilfælde, at de gør brug af strafcelle. Ifølge ham udregnes længden på en strafcelle efter et fælles reaktionsskema, der er gældende for hele Kriminalforsorgen. Han fortæller, at der kan være nogle, som personalet i Ellebæk vurderer, ikke er egnet til fællesskabet. Det kan for eksempel være, hvis en frihedsberøvet har antisocial eller uhygiejnisk adfærd. Ifølge personalet har Ellebæk en opgave i at sikre et trygt og værdigt ophold og beskytte de enkelte frihedsberøvede. Både de, der bliver udsat for en uønsket adfærd, og de der risikerer problemer, fordi de udsætter andre for en uønsket adfærd.¹⁴²

De frihedsberøvede oplever, at strafcellen bruges oftere end det, som personalet i Ellebæk giver udtryk for. De fortæller, at *"Hvis man brokker sig for meget, så kommer man i enerum"* og at *"Når du gør noget, der er imod reglerne, noget der er forbudt her, så kommer du i isolation. Så længe som de (RED: personalet) vil."*

"James", "Amadou" og "Ahmed" beskriver også, at de oplever betjente, der nærmest konfliktoptrapper og provokerer de frihedsberøvede til en reaktion, som efterfølgende fører til, at de bliver sat i enerummet eller strafcellen. De tre frihedsberøvede beskriver det som en "voldelig" måde, hvorpå betjentene tager nogle i enerum, hvilket påvirker dem meget.¹⁴³

De frihedsberøvede som Amnesty har snakket med, har ikke selv prøvet at være i strafcelle eller observationsrum. De kender til dem fra samtaler med andre frihedsberøvede, som har været i strafcelle eller observationsrum og fra at have leveret mad til dem, der sidder i disse rum. "Amadou" og "James" fortæller, at de associerer disse rum med tristhed, frygt, vrede og angst, og at det er ydmygende at komme i de rum mod sin vilje.¹⁴⁴

¹³⁹ Informationsfolder for frihedsberøvede i Udlændingecenter Ellebæk

¹⁴⁰ Interview, 29.05.2024, Niels-Erik Hansen, udlændingeadvokat. Udskrift af dombogen, Dom, afsagt den 01.09.2023. Rettens nr. 8-504/2022. Politiets nr. 0900-73241-00443-20

¹⁴¹ Interview, 16.02.2023 og bekræftet maj 2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen for Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁴² Interview, 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

¹⁴³ Interview, 09.06.23, "James", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 25.03.23, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁴⁴ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 09.06.23, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

Ellebæk Kontaktnetværk har undersøgt en række sager om frihedsberøvede personer og har beskrevet, at en del selvmordstruede og psykisk ustabile personer er kommet i isolationsfængsling.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Ellebæk Kontaktnetværk. Bilag A: Dokumentation. Maj 2020- januar 2023

4

**LÆGELIGE UNDER-
SØGELSER AF DE
FRIHEDSBERØVEDE**

4. Lægelige undersøgelser af de frihedsberøvede

Amnesty Internationals lægegruppe foretog i foråret 2023 en helbredsmæssig undersøgelse af ti udlændinge i Ellebæk (se mere under metodologi).

På undersøgelsestidspunktet (foråret 2023) var der mellem 30 og 40 frihedsberøvede udlændinge i Ellebæk under hjemrejselovens § 16 og udlændingelovens § 36. De ti personer, der deltog i undersøgelsen, underskrev et informeret samtykke. De undersøgte var personer i alderen 17-70 år. Ni af personerne var mænd. De undersøgte fordelte sig på ni forskellige nationaliteter og kom fra: Libanon, Syrien¹⁴⁶, Sudan, Senegal, Tunesien, Uganda, Bangladesh, Congo og Kina. Syv af de undersøgte havde en uddannelsesgrad der svarede til fem til ti år eller mere. Otte var ugifte, én person var gift, én var fraskilt. To havde børn.

Halvdelen af de undersøgte havde været i Danmark i omkring ti år, mens den anden halvdel havde været i Danmark under et år. Gennemsnitsopholdet i Ellebæk var ca. 6 måneder - det korteste ophold var ca. to måneder, og det længste ophold var ca. tolv måneder.

Amnesty Internationals lægelige undersøgelser er blevet vurderet i henhold til World Health ICD-10 klassifikation. En række kriterier skal være opfyldt for at stille diagnosen PTSD.¹⁴⁷

Hvem er de frihedsberøvede – historik og sårbarhed

Ud af de ti personer, som Amnestys lægegruppe undersøgte, havde fem af dem efter al sandsynlighed været udsat for tortur. I disse sager vurderede lægerne, at der var "fuld overensstemmelse" eller "overensstemmelse" mellem torturhistorie, symptomer og objektive fund. Alle fem havde været fængslet eller tilbageholdt.

De øvrige deltagere havde ikke været udsat for tortur, men havde alle været udsat for vold i hjemlandet, og anses derfor også som en særligt sårbar gruppe. I en af sagerne var det ikke muligt at klarlægge, om der var tale om vold eller tortur, da undersøgte ikke var i stand til at beskrive, hvad der var sket, på grund af sine kognitive vanskeligheder.

¹⁴⁶ Som udgangspunkt er det Amnesty Internationals vurdering, at syrere ikke bør sidde frihedsberøvet i Ellebæk, da der ikke sker nogen tvangsmæssig udsendelse til Syrien. Dansk Flygtningehjælp oplever (interview med asylafdeling 8.5.2024), at eksempelvis syrere med udvisningsdomme for dokument- og personelfalsk ved indrejse, modsat mange andre grupper, ikke holdes i Ellebæk på hjemrejseloven under asylsagens behandling, men flyttes systematisk til Udlændingecenter Kjærshovedgård, netop med henvisning til, at de fleste syrere må forventes at få opholdstilladelse efter udlændingelovens § 7,1, det vil sige tildeles status efter FN's Flygtningekonvention. Syrere kan godt frihedsberøves under Dublin-reglerne, hvis der er mistanke om, at de kunne udeblive inden en Dublinoverførsel til et andet EU-land. Der er som sådan ikke et forbud mod at frihedsberøve syrere. Amnesty International er ikke bekendt med den undersøgte syrrers juridiske sag

¹⁴⁷ Det drejer sig om følgende kriterier: Tidligere udsættelse for svær belastning af katastrofetanker. Eller tilbagevendende oplevelser af traumet i "flashbacks", påtrængende erindringer eller mareridt. Eller stærkt ubehag ved udsættelse for omstændigheder, der minder om traumet. Eller undgåelse af alt, der minder om traumet. Eller delvis eller evt. fuldt hukommelsestab for den traumatiske oplevelse. Eller vedvarende symptomer på psykisk overfølsomhed eller alarmberedskab med minimum to af følgende symptomer: a) ind- eller gennemsovningsbesvær, b) irritabilitet eller vredesudbrud, c) koncentrationsbesvær, d) hypervigilant (øget vagtsomhed/årvågenhed, e) tilbøjelighed til at fare sammen

De hyppigst angivne torturmetoder i oprindelseslandene var usystematiske slag og spark og nedværdigende og ydmygende behandling, samt trusler imod den pågældende selv eller familien. Desuden var der ofte andre torturformer, som overbelastning af kroppen, skinhenrettelse eller vidne til tortur mod andre. De torturmetoder, som er beskrevet, er velkendte og i overensstemmelse med de former, som hyppigst er beskrevet i international litteratur. Hos alle torturoverleverne fandtes der hudforandringer forenelige med torturhistorien.

Amnestys lægegruppe fandt blandt deltagere i undersøgelsen en høj forekomst af psykiske symptomer forenelige med PTSD. Flere af de undersøgte beskrev, at deres symptomer var blevet forværrede under deres ophold i Ellebæk. Flere af de undersøgte fremstod ligeledes angste, forpinte og/eller depressive. En person blev vurderet suicidal og muligvis psykotisk.

Selvurderet trivsel var tydeligt nedsat, og flere af de undersøgte beskrev mangel på meningsfulde aktiviteter, angst og usikkerhed i forbindelse med fremtiden, samt utryghed generelt.

Ingen af de undersøgte var blevet udredt for tortur i Danmark eller var blevet tilbudt udredning.

Amnesty International er ved flere lejligheder og af forskellige aktører blevet orienteret om, at Udlændingestyrelsen kun meget sjældent får foretaget en torturundersøgelse af asylansøgere.

Fysisk helbred

Alle de undersøgte, bortset fra en person, angav at de havde været sunde og raske forud for den gennemgaaede tortur/vold.

De fysiske symptomer på undersøgelsestidspunktet, som var hyppigst forekommende, var hovedpine samt nakke- og rygsmerter. To af de undersøgte havde ingen fysiske klager. Ved lægeundersøgelsen bestod de objektive fysiske fund primært af hudforandringer forenelige med følger efter vold og/eller tortur. Ingen af de undersøgte havde et aktuelt misbrug af stoffer.

Psykisk helbred

Forekomsten af psykiske symptomer er angivet i nedenstående tabel (bemærk at tabellen kun omfatter 9 af de undersøgte personer, da en person ikke var i stand til at redegøre for sine symptomer):

Tabel 1. Forekomst af psykiske symptomer

Symptomer	Antal personer
Tilbagevendende genoplevelser af traumerne	8
Påtrængende erindringer, flashbacks, mareridt	8
Stærkt ubehag ved omstændigheder der minder om traumerne	9
Undgåelse af ting der minder om traumerne	8

Manglende hukommelse vedr. dele af traumerne	5
Ind- eller gennemsovningsbesvær	8
Irritabilitet eller vredesudbrud	5
Koncentrationsbesvær	7
Øget vagtsomhed	7
Tilbøjelighed til sammenfaren	6

Som det fremgår af tabellen, havde næsten alle de undersøgte psykiske symptomer, som fandtes forenelige med PTSD. De psykiske symptomer, som dominerede blandt de undersøgte, var stærkt ubehag ved omstændigheder, der minder om traumerne, tilbagevendende genoplevelser af traumerne, påtrængende erindringer og mareridt, undgåelse af ting, der mindede om traumerne, samt ind- eller gennemsovningsbesvær. Flere af de undersøgte beskrev, at deres symptomer var forværret under opholdet i Ellebæk.

De objektive psykiske fund på undersøgelsestidspunktet var domineret af angst, forpinthed og depressive symptomer. En person blev vurderet suicidal og muligvis psykotisk. Amnesty International henvendte sig efterfølgende til personalet i Ellebæk for at informere dem om vedkommendes helbredssituation, men er ikke informeret om, hvordan personalet tacklede vores oplysninger, og hvad der efterfølgende skete i sagen.

Amnestys lægegruppe undersøgte de frihedsberøvedes selvvaluerede trivsel ved hjælp af WHO-FEM.¹⁴⁸ På undersøgelsestidspunktet havde alle øvrige personer, på nær en person, en score under 50. Det vil sige, at det indikerer en sårbarhed, hvor man er i risikozonen for stress eller depression.

Gennemsnitscoren var på 30,8. Tre af de undersøgte havde en score på 12. En enkelt af de undersøgte havde på undersøgelsestidspunktet en usædvanligt høj trivselsscore. Denne var væsentligt faldet et par uger senere i forbindelse med en nylig aktion i Ellebæk, som havde påvirket den undersøgte stærkt, hvilket tyder på psykisk skrøbelighed.

¹⁴⁸ Se bilag 2 i rapporten.

CASES

**PERSONERNES FLUGT-
OG TRAUMEHISTORIER
SAMT HELBRED**

CASE 1 AHMED

Flygtninge/Asylstatus

22-årig mand fra Libanon, som flygtede til Danmark i 2013 sammen med sin mor, hvorefter han fik opholdstilladelse i Danmark. Han opholdsgrundlag blev formentlig inddraget, da hans mor blev skilt fra sin voldlige ægtefælle. Han har siddet frihedsberøvet i Ellebæk i 5 måneder. Hans ansøgning om asyl er blevet afvist.

Flugt- og traumehistorie

"Ahmed" og hans mor flygtede på grund af moderens voldlige eksmand, der bl.a. slog og sparkede ham, samt forfulgte og truede dem. Han er tidligere fysisk rask. Han har i Danmark taget 9. klasse og HF samt uddannet sig til murer.

Symptomer

"Ahmed" beskriver, at han som regel ikke har svære psykiske klager, men at han fortsat er anspændt/agtpågivende, genoplever volden og får ubehag ved omstændigheder, der minder ham om traumerne. Han kan føle sig forfulgt.

Fund

Han findes ved den lægelige undersøgelse i god fysisk almen tilstand, men psykisk belastet.

Konklusion

Der er beskrevet vold, men ikke tortur i oprindelseslandet. Undersøgte fremstår påvirket af sine traumer i let til moderat grad.

CASE 2 ZAHRA

Flygtninge/Asylstatus

54-årig kvinde fra Libanon, som flygtede til Danmark i 2013 sammen med sin søn (se case 1), hvorefter hun fik opholdstilladelse. Hendes opholdgrundlag blev formentlig inddraget, da hun blev skilt fra sin voldlige ægtefælle. Hun har siddet frihedsberøvet i Ellebæk i 5 måneder. Hendes ansøgning om asyl er blevet afvist.

Flugt- og traumehistorie

"Zahra" flygtede på grund af sin voldelige eksmand, der udsatte hende for fysisk vold i form af lussinger og slag, og han slog og sparkede deres søn. Senere forfulgte eksmanden dem begge og udsatte hende for psykisk vold i form af krænkende sprog og trusler.

Symptomer

Beskriver svære daglige symptomer med søvnbesvær, hovedpine, kropssmerter, tinnitus og til tider opkastning samt urinvejs- og seksuelle problemer. Hun har haft en blodprop i hjertet og behandles for astma. "Zahra" lider af depression og angst, som hun er i medicinsk behandling for. Hun genoplever de traumatiske hændelser, får flashbacks og undgår ting, der minder hende om traumerne.

Fund

Hun findes ved den lægelige undersøgelse i god fysisk almen tilstand, men psykisk svært belastet, grådlabil og forpint.

Konklusion

Der er beskrevet vold men ikke tortur i hendes oprindelsesland. Undersøgte fremstår påvirket af sine traumer i moderat til svær grad.

CASE 3 JAMAL

Flygtninge/Asylstatus

28-årig syrisk mand, som har været tilbageholdt i Syrien af en militant gruppe. Under tilbageholdelsen blev han udsat for vold og trusler på livet. Dertil skinhenrettelse i form af snit med kniv mod halsen. Han blev slået, så han besvime. Fik brækket fingre på begge hænder. Derudover blev han beskudt under deltagelse i demonstration mod regimet skudt på, hvilket forårsagede traumatisering af venstre ben, der efterfølgende har måttet opereres med indsættelse af metalskiner. Vi kender ikke til hans asylsag i Danmark.¹

Symptomer

"Jamal" lider af smerter, specielt i højre ben. Daglig svær hovedpine, nakke- og rygsmarter. Smerter i kæbe og hals. Psykisk har han tilbagevendende genoplevelse af traumerne under sin tilbageholdelse, flashbacks, mareridt, søvnproblemer, irritabilitet og koncentrationsbesvær, øget årvågenhed. Jamal har forsøgt selvmord ved at kaste sig ud fra en bygning.

Fund

Ved undersøgelsen fandt vi på halsen lineære ar efter snitsår med kniv, på hænderne deformitet af flere fingre som følge af brud, og på højre ben to runde ar efter skudsår og lineære operationsar efter indoperation af metalskiner. Ved undersøgelsen udviste "Jamal" tydelige tegn på PTSD og var selvmordstruet.

Konklusion

Der er tale om en 27-årig syrisk mand, som har været tilbageholdt og udsat for tortur.

¹ Det er bemærkelsesværdigt, at han sidder frihedsberøvet i Ellebæk, da ingen må udsendes med tvang til Syrien.

CASE 4 MOHAMED

Flygtninge/Asylstatus

38-årig mand fra Sudan, som flygtede til Danmark i 2011. Han har siddet frihedsberøvet i Ellebæk i 12 måneder. "Mohameds" ansøgning om asyl er blevet afvist. Hans advokat har bedt om at få foretaget en torturundersøgelse af Amnesty Internationals lægegruppe (uafhængig af denne undersøgelse) i håb om at få sagen genåbnet. Der burde være store chancer for genåbning af sagen, da der p.t ikke udsendes med tvang til Sudan.

Torturhistorie

"Mohamed" har været tilbageholdt og fængslet i Sudan grundet deltagelse i politisk aktivitet og demonstrationer. Han har i denne forbindelse været udsat for daglige usystematiske slag med knytnæver og knippellignende stave overalt på kroppen. Han er blevet afklædt og hængt op i hænderne via en stang i loftet, mens hans ben har været bundet til en installation i gulvet. Han har fået gentagne slag under fodsålerne (falanga). Han er blevet slået bevidstløs, truet på livet og har været udsat for skinhenrettelser. Han er blevet skåret i med en springkniv, hvorefter der bl.a. er gnedet chili i såret.

Symptomer

"Mohamed" beskriver, at han vanligvis ikke har svære psykiske klager. Da Amnesty Internationals lægegruppe ser ham nogle uger senere i forbindelse med en torturundersøgelse, fremstår han imidlertid forpint og grædende. Han angiver, at han er "ved siden af sig selv" efter at have oplevet en visitation med fængselsbetjente og hunde i Ellebæk".² Her beskriver han søvn- og koncentrationsbesvær, undgåelsesadfærd, håbløshedsfølelse og let til tårer.

Fund

Der findes et ar i venstre flanke, og i højre tindingeregion. Disse er forenelige med den beskrevne tortur, hvor han er blevet skåret i med en springkniv.

Konklusion

Der vurderes at være fuld overensstemmelse mellem den beskrevne tortur, symptomer og objektive fund. Han oplever en forværring af den psykiske tilstand efter en politiaktion i Ellebæk, hvilket er i overensstemmelse med retraumatisering.

²Der henvises til, at der i Ellebæk med jævne mellemrum udføres visitationer. Det går ud på, at et hold af fængselsbetjente og deres hunde, gennemgår diverse rum i Ellebæk – med henblik på at finde farlige elementer, narkotika mv.

CASE 5 AMADOU

Flygtninge/Asylstatus

24-årig mand fra Senegal, som flygtede til Danmark i 2009. Han har siddet frihedsberøvet i Ellebæk i 9 måneder. Hans ansøgning om asyl er blevet afvist, men han har klaget over afgørelsen og ønsker sagen genåbnet.

Torturhistorie

"Amadou" har været udsat for vold og forfølgelser af myndighederne i sit oprindelsesland fra han var 8-12 år gammel. Han har også gentagne gange set andre blive udsat for vold/tortur. På flugtruten fra Senegal har han desuden været udsat for grov psykisk og fysisk vold, samt tilbageholdelse og fængsling. Han er blevet slået med knippellignende stave overalt på kroppen, har fået trusler imod sig selv og sin familie, har været udsat for nedværdigende og ydmygende behandling, skinhenrettelser og er blevet brændt med ukendt genstand på knæene. Ved ankomst til Danmark blev han anbragt i Vestre Fængsel.

Symptomer

"Amadou" beskriver genoplevelser af traumer med mareridt, samt ubehag og undgåelse af omstændigheder der minder ham om tidligere traumer. Han oplever desuden søvn- og koncentrationsbesvær, øget vagtsomhed og irritabilitet. Alle symptomerne er forværret siden han kom til Ellebæk. Dertil har han fået nytilkomne rygsmerter samt smerter i baghoved, svimmelhed og mavegener.

Fund

På hans knæ findes hudforandringer der er forenelige med brændemærker. Psykisk fremstår han forpint og depressiv.

Konklusion

Der vurderes at være fuld overensstemmelse med den beskrevne tortur, symptomer og objektive fund. Det anbefales af lægegruppen, at han undersøges nærmere grundet flere fysiske klager, samt tegn på mulig depression.

CASE 6 SAMI

Flygtninge/Asylstatus

26-årig mand fra Tunesien, som ved undersøgelsestidspunktet havde været i Danmark i 3 måneder (fra december 2022 til april 2023). Han blev anbragt på Udlængecenter Ellebæk 5 dage efter sin ankomst til landet. Taler arabisk, intet dansk. Han har 12 års skolegang.

Torturhistorie

"Sami" oplyser, at han i sommeren 2020 blev arresteret af politiet i sit hjemland. Han var i fængsel i 1 måned og blev under opholdet udsat for usystematiske slag med en tyk træstav mod krop, lemmer og hoved. Herved blev der slået en flig af fortanden i højre side af hans overmund. To kindtænder i hver side af overmund blev trukket ud på grund af efterfølgende betændelse. Politiet ville have ham til at afgive vidneudsagn om en mand og en sag, han ikke kendte noget til. Da han derfor nægtede at medvirke, blev han slået i hovedet med en skarptkantet tavle. For at afværge slagene løftede han sine arme over hovedet, så tavlen påførte ham en dyb flænge (knoglen var blottet i bunden af såret), som blev syet på hospital. Lægeerklæring (udskrivningsbrev) fra hospitalet blev revet i stykker af fængselspersonalet.

"Sami" var anbragt i en lille kold celle i Tunesien. Han kunne ikke stå oprejst eller ligge udstrakt. Han var isoleret fra kontakt med andre. Under forhør blev han talt nedværdigende til, spyttet på, og der blev fremsat trusler mod hans familie. Han kunne også høre andre indsatte blive mishandlet. Efter løsladelsen op søgte politiet hans familie og fremsatte trusler mod ham, hvis han ikke meldte sig. Forud for mishandlingen var han fysisk og psykisk sund og rask. Siden fængslingen har han haft gener fra højre arm med tyngdefornemmelse, følelse af nedsat kraft og smerter.

Symptomer

"Sami" sover dårligt og har mareridt om traumerne i hjemlandet. Han har fået sovepiller af Røde Kors sygeplejersken. Han beskriver at have "fotografiske minder" om traumerne. Han oplever, at "hjernen aldrig hviler", men han kan også falde i staver og opleve ikke at være til stede. Han har svært ved at koncentrere sig og er blevet glemsom. Han er konstant på vagt over for, om situationer kan blive konfliktfyldte, og han isolerer sig derfor fra andre mennesker. Han beskriver sig selv som konfliktsky, men oplever på den anden side, at han er blevet mere irriteret og kan blive hidsig over bagateller.

Fund

Der findes ar på bagsiden af højre overarm, hvor et sår er blevet syet. Lokalisationen er i fuld overensstemmelse med en beskrevet afværgereaktion ved slag mod hovedet. Der mangler et hjørne af en fortand i overmund (beskrevet at være knækket ved slag mod ansigt) og der mangler en kindtand i både højre og venstre overmund (pga. efterfølgende betændelsestilstand i munden). Der findes desuden et ar ved højre øjenbryn, og Sami beskriver at det stammer fra barndommen. Der findes fuld overensstemmelse mellem objektive fund og den beskrevne tortur.

CASE 7 JAMES

Flygtninge/Asylstatus

24-årig mand født i Uganda flygtet og ankom til Danmark i april 2022. På undersøgelsestidspunktet havde "James" siddet i Ellebæk i omkring seks måneder (fra november 2022 til april 2023). Han fik afslag på asyl.

Torturhistorie

"James" boede i Uganda hos en ven, som var homoseksuel, hvorfor han blev anset for selv at være det. Faderen er ansat ved politiet og er desuden politiker. Han har slået hånden af sønnen og fortalt ham, at han er en fiasko. I 2021 blev hans nære ven slået ihjel (lynching), og det blev bagefter sagt, at denne var død i en trafikulykke.

"James" blev herefter truet på livet i Uganda, og i begyndelsen af 2022 blev han tilbageholdt af politiet i flere timer. Under tilbageholdelsen blev han slået og sparket og mistede bevidstheden, og han vågnede først op på hospitalet, hvortil hans bror havde bragt ham. Hans bror foreslog ham at flygte til Danmark, og nævnte for ham, at homoseksualitet ikke er ulovligt og ikke fordømmes i Danmark, som i Uganda.

Symptomer

Han lider af daglig hovedpine, daglige flashbacks og hyppige mareridt. James har gennemsovningsbesvær, koncentrationsbesvær, øget årvågenhed og tilbøjelighed til at fare sammen, hvis nogen kommer nær ham bagfra. Han har stærkt ubehag ved omstændigheder eller ting, der minder om traumerne, og undgår ting, der giver minder om disse.

Fund

"James" virker forstemt og forpint. Der ses på ryggen et 8 mm langt lineært ar ved venstre skulderblad, angiveligt opstået efter mishandling under tilbageholdelsen. På højre knæ et 30 mm uregelmæssigt ar, der angives at stamme fra, at undersøgte faldt på knæene under tilbageholdelsen. Bag på højre lår ses et cirkulært 8 mm atrofisk ar (årsag kan ikke angives).

Konklusion

Der vurderes at være overensstemmelse mellem den beskrevne tortur, symptomer og objektive fund.

CASE 8 RAFI

Flygtninge/Asylstatus

Ung mand, der hævder han er 17 år.³ "Rafi" kommer fra Bangladesh. Bemærk at mindreårige ikke bør frihedsberøves i Ellebæk. På undersøgelsestidspunktet havde han siddet frihedsberøvet i Ellebæk i cirka 4 måneder.

Torturhistorie

"Rafi" flygtede som 14-årig, da han var forfulgt af sin egen familie, som havde udsat ham for forskellige former for vold. Fire halvbrødre har tævet, overfaldet og slået ham med køller, indtil han var bevidstløs. Han fik skinnedens- og håndledsbrud efter et af overfaldene. Brud, som skulle opereres på hospitalet.

Symptomer

"Rafi" har daglig svær hovedpine og har smerter i højre ben – specielt højre ankel efter brud. Han tager smertestillende medicin.

Rafi føler sig bange, får flashbacks til voldsepisoderne, har mareridt, han har svært ved at sove, koncentrationsbesvær og er tilbøjelig til at fare sammen. Han føler sig depressiv og forpint.

Fund

Han opfylder kriterierne for PTSD. Der ses ar efter operation af højre ankel og nedsat bevægelighed af anklen. Desuden lineært 10 cm ar i venstre knæhase efter slag. Et 5 mm lineært ar efter slag ved højre knæ. Ødelagt negleleje på højre 5. finger efter traumatisering.

Konklusion

Der er overensstemmelse mellem symptomer, fund og den beskrevne vold.

³ Kriminalforsorgen påpeger, at myndighederne har aldersvurderet ham til at være ældre. Amnesty International har ikke kunnet fastlå hans alder.

CASE 9 SAMUEL

Flygtningestatus

19-årig mand fra DR Congo. "Samuel" flygtede som 13-årig fra DR Congo til Europa med sin mors veninde, som han blev adskilt fra i Grækenland. Han kom til Danmark i 2022. Umiddelbart efter ankomst blev han frihedsberøvet og placeret i Vestre Fængsel i et par uger, herefter blev han flyttet til Ellebæk, hvor han har været frihedsberøvet i 8 måneder på undersøgelsestidspunktet. Hans flygtningestatus er ukendt.

Traumeoplevelser/Torturoplevelser

"Samuel" blev forældreløs som 12-årig, hvorefter han blev hentet af en onkel som han boede hos i 1 år. Onklen, som var muslim med tilknytning til militæret, ønskede han skulle konvertere til islam, hvilket han nægtede. Under opholdet hos sin onkel, blev han mishandlet af denne og dennes militær-venner.

Han fortæller, at han blev udsat for seksuelle overgreb, mishandling og trusler om vold, overgreb samt skinhenrettelser. Han blev slået og sparket umotiveret, blev skåret på ryggen og bundet på hænder og fødder. I perioder var han låst inde på et værelse og skulle sove under en seng. Han blev ikke tilladt at komme ud af huset, kom ikke i skole og kunne ikke bede nogen om hjælp.

Efter 1 år formåede han at flygte og boede derefter ca. 1 år på gaden med andre hjemløse. Efter at være kommet i kontakt med sin mors veninde, og hun havde kontaktet onklen, blev begge truet af denne og dennes militærvenner i en sådan grad, at de så sig nødsaget sig til at flygte.

Symptomer

"Samuel" oplever stærkt ubehag ved omstændigheder, der minder om overgrebstiden i sin onkels hus. Bliver trigget af lyden af nøgler, mænd i uniformer og det at være isoleret fra omverdenen. Han har flashbacks, mareridt og søvnbesvær. Samuel angiver manglende erindring af visse voldsepisoder/overgreb og har tendens til at fare sammen og blive indesluttet.

Fund

Der ses en række ar på ryggen, herunder et 'bindevævsagtigt' (indureret), mørkpigmenteret ar på ryggen, målende 7x1 cm: svarende til ar efter et åbentstående snit-sår. Der ses et ujævnt ar (indureret kontusionscicatrice) ved venstre laterale øjenkrog, som efter slag med et stumpt instrument. Der findes fuld overensstemmelse mellem disse ar og den beskrevne vold. "Samuel" fremstår under samtalen angstpræget, motorisk urolig og forpint, med tydelig forværring når samtalen omhandler voldsepisoderne.

Konklusion

Der er fuld overensstemmelse mellem de objektive fund og den beskrevne vold, der i høj grad underbygger den beskrevne vold.

CASE 10 HAO

Flygtningestatus

70-årig mand fra Kina. Han kan ikke huske, hvornår han forlod Kina, men havde ved undersøgelsestidspunktet opholdt sig i Danmark i omkring 10 år og levet af at være flaskesamler. Han fremlægger sin historie noget usammenhængende og fragmenteret, og hans beskrivelser er præget af kognitive vanskeligheder. "Hao" har været frihedsberøvet i Ellebæk 2-3 måneder på undersøgelsestidspunktet. Føler sig meget isoleret på Ellebæk, da ingen andre end ham taler mandarin. Han har efterfølgende prøvet at søge asyl i Danmark.

Traumeoplevelser/Torturoplevelser

"Hao's" nærmere baggrund er uvis. Hao angiver at have været fængslet i Kina. Han ønsker ikke at tale om tiden i Kina og bliver meget psykisk berørt og grådlabil, når der spørges ind til Kina. Da vi adspurgte ham om hans manglende fingre, angiver han, at det kinesiske politi stod bag. Han kan ikke uddybe dette nærmere. "Hao" vil næsten kun tale om forholdene på Ellebæk. Han er meget mærket af en situation, hvor han efter et klammeri med en anden frihedsberøvet, blev fastholdt af personalet på en madras med to mænd siddende ovenpå sig. Han angiver, at han mistede bevidstheden og vågnede op på betongulvet. Derefter sad han tvungen i isolation i 1 døgn. "Hao" er meget optaget af denne episode og føler sig uretfærdigt behandlet af personalet. Han er ikke klar over, at han har en advokat, eller hvordan han skal anmode om at tale med denne.

Symptomer

Han klager over hovedpine og smerter i skuldre og arme efter fastholdelse i Ellebæk for 1 måned siden.

Fund

De fysiske fund: Han mangler anden finger på højre hånd, og anden og dele af tredje finger på venstre hånd. Det er uklart, hvordan dette er sket. Han har lettere indskrænket bevægelighed i begge skuldre.

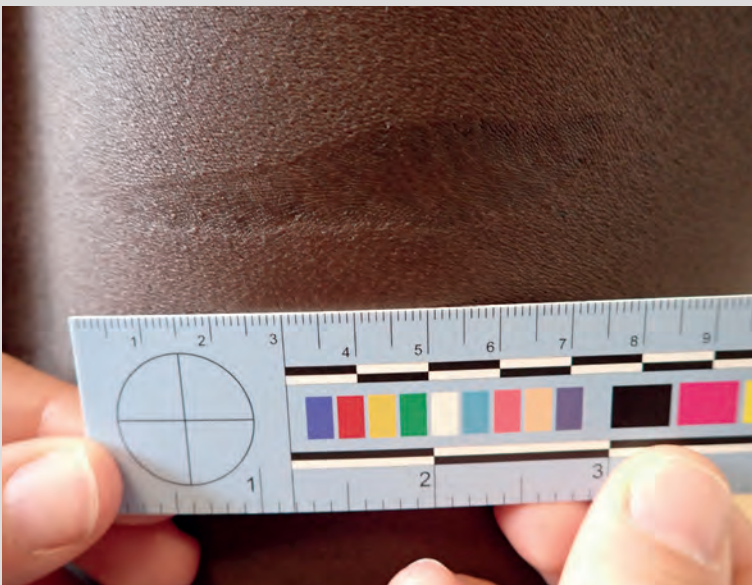
De psykiske fund: Han fremstår grådlabil, forpint og opfarende. Det er vanskeligt i samtalen at vurdere betydningen af kulturforskelle og tidligere mangeårige liv som hjemløs. En underliggende depression kan ikke udelukkes.

Konklusion

Vi kan ikke konkludere, at den undersøgte har været udsat for tortur eller mishandling før ankomsten til Danmark. Men amputationer af fingre på begge hænder, gør det sandsynligt. Hao er psykisk forpint over frihedsberøvelsen.

BILDER DOKUMENTATION

CASE 3, CASE 9 & CASE 10

5

**HVORDAN PÅVIRKER
DET IKKE-KRIMINELLE
UDLÆNDINGE AT VÆRE
FRIHEDSBERØVET?**

5. Hvordan påvirker det ikke-kriminelle udlændinge at være frihedsberøvet?

“Det er tortur at være her” – De lange frihedsberøvelser

Præst Per Bohlbro, der siden 2007 har været tilknyttet Ellebæk, oplever at det er til stor frustration for de frihedsberøvede, at de sidder i Ellebæk, på trods af at de ikke er kriminelle.¹⁴⁹

Det, der gør Ellebæk anderledes end et dansk fængsel, er, at de frihedsberøvede ikke ser frem til en løsladelse, som danske indsatte normalt gør det, når de har været i fængsel. De frihedsberøvede kan ikke få en udløbsdato for, hvornår deres frihedsberøvelse slutter.

Per Bohlbro fortæller, hvordan de frihedsberøvede ikke tæller dagene ned til deres løsladelse, som kriminelle indsatte gør det, men tæller dagene op, det vil sige noterer de dage, de indtil videre har siddet frihedsberøvet.¹⁵⁰

Det svære i, at der ikke er nogen udløbsdato for, hvornår frihedsberøvelsen afsluttes, bekræftes ligeledes af Dansk Flygtningehjælp. I forbindelse med deres kontakt med mange beboere på Kærshovedgård fremhæver de det faktum, at personer på tålt ophold ikke har nogen udløbsdato på deres ophold på Kærshovedgård – og at det gør deres tilværelse på udlændingecentret svær at udholde.¹⁵¹

Europarådets Torturkomité, CPT, hævder, at længerevarende frihedsberøvelser uden en tidsafgrænsning og med uklare udsigter til løsladelse kan svare til umenneskelig behandling.¹⁵²

FN's Specialrapportør vedrørende tortur har nævnt, at migrantrelaterede frihedsberøvelser med en ubestemt tidsafgrænsning påfører alvorlig psykologisk skade på den enkelte og kan svare til nedværdigende behandling.¹⁵³

“Amadou” siger til Amnesty:

“Jeg ville fortælle verden, at det er tortur at være her. En reel tortur. Fordi de leger med dit sind. Hvis torturen var fysisk, ville det være bedre. Men din psyke er skrøbelig, og til enhver tid kan du blive sindssyg.” (Interview, 25.03.23, “Amadou”, frihedsberøvet i Ellebæk)

Amnesty International og Human Rights Watch lancerede en rapport i 2021 om migrationsrelaterede frihedsberøvelser i Canada. Rapporten belyser, hvordan frihedsberøvelser af ikke-kriminelle påvirker disses helbredstilstand, og indeholder blandt andet interviews med 24 frihedsberøvede. En asylansøger fra Irak, “Daryan”, udtrykker, at han ikke kunne acceptere at

¹⁴⁹ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁵⁰ Interview, 29.05.2024, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁵¹ Dansk Flygtningehjælp. Positionspapir og anbefalinger: Kærshovedgård og tålt ophold, marts 2024

¹⁵² European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Immigration Detention (Factsheet), March 2017, rm.coe.int/16806fbf12

¹⁵³ FN's Menneskerettighedsråd, “Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.” (2018), UN Doc. A/HRC/37/50, para.24

sidde i fængsel uden forklaring. Han forsøgte at begå selvmord ved at banke hovedet ind i væggen. Han besvimele og blev ført til hospitalet med håndjern på.¹⁵⁴

Uvisheden om deres fremtid, som de frihedsberøvede oplever ved at sidde i Ellebæk påvirker dem meget. Per Bohlbro fortæller, at selv det at være i Ellebæk i en uge, kan være voldsomt for de frihedsberøvede. Men han oplever især, at det tærer på folk at være frihedsberøvede i Ellebæk i en måned, et år eller længere. De frihedsberøvede, der sidder længere tid i Ellebæk, er meget påvirkede af udsigtsløsheden i deres livssituation. Per Bohlbro ser en helt klar tendens til, at de frihedsberøvede får det dårligere og dårligere, jo længere de sidder i Ellebæk.¹⁵⁵

Kriminalforsorgen oplyser os om, at de har haft frihedsberøvede i Ellebæk, der under hjemrejsenslovens § 16 og udlændingelovens § 36 har siddet der 18 måneder, og derfor ikke må sidde der længere. Disse personer bliver enten sendt videre til et andet center i asylsystemet, som Kærshovedgård, Sandholmlejren eller Sjælsmark eller en sjælden gang imellem løsladt ud til det omkringliggende danske samfund.

De lange frihedsberøvelser på op til 18 måneder skyldes typisk, at de danske myndigheder ikke har kunnet finde dokumentation for udlændinges identitet, og at den pågældende udlænding ikke selv har haft papirer på, hvem de er.¹⁵⁶

Vi har i maj 2024 fået kendskab til en person, der i over 19 måneder har siddet frihedsberøvet i Ellebæk under Hjemrejsestyrelsens § 14. Han er fra et afrikansk land og ved endnu ikke, hvornår han skal udsendes eller løslades. Overfor Per Bohlbro udtrykker han stor utryghed og uvished, og at han bliver ringet op af forskellige myndighedspersoner som han ikke ved hvem er. Bohlbro fortæller, at Kriminalforsorgen i Ellebæk er meget opmærksomme på hans sag, men at det angiveligt ikke har indflydelse på sagsbehandlingen. Ligeledes er indtrykket, at personens advokat gør meget i sagen.¹⁵⁷ De frihedsberøvede sidder i en limbo-situation i Ellebæk. "Amadou" fortæller hvordan han hver måned i retten får at vide, at de afventer rejsedokumenter fra hjemlandet. Samtidig meddeler hans hjemlands ambassade, at de har gjort det klart for de danske myndigheder, at de ikke kommer til at udstede nogle rejsedokumenter. På trods af dette, er meddelelsen til vedkommende igen og igen, at de har ret til at holde ham i Ellebæk endnu en måned.¹⁵⁸

Uvisheden om, hvad der skal ske, og hvornår man løslades

Alle de udlændinge, som Amnesty International interviewede, beskrev angst og usikkerhed i forhold til fremtiden, og at de generelt følte sig utrygge. Uvisheden fylder meget hos dem.¹⁵⁹ "Ahmed" beskriver følelsen af frustration, og hvordan han opfatter verden som "unfair". Det er tydeligt at mærke på ham, at han er i en meget svær situation. Han har fået migræneanfald, efter han fik inddraget sin opholdstilladelse, og Ellebæk gør kun bekymringerne større og anfaldende værre.¹⁶⁰

¹⁵⁴ Amnesty International and Human Rights Watch, 2021: "I didn't feel like a human in there". Immigration Detention in Canada and its Impact on Mental Health

¹⁵⁵ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁵⁶ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹⁵⁷ Interview, 29.05.2024, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁵⁸ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁵⁹ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁶⁰ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

"Zahra" fortæller, at det er forfærdeligt ikke at kende fremtiden og at hun føler sig utryk. Hendes psykiske helbred er blevet værre af at være i Ellebæk i en sådan grad, at hendes dosis af medicin, der skal hjælpe med hendes mentale helbred, har måtte øges, mens hun har været i Ellebæk.¹⁶¹

"Amadou" siger, at han bliver nødt til at bevare håbet for at holde sig i live, dette på trods af, at følelser som tristhed og håbløshed fylder meget. Han fortæller, at ligesom hans egen vrede fylder meget, så påvirker de andre frihedsberøvedes tilstand ham også meget. Han fortæller, at hvis man ikke formår at holde fast i håbet, så bliver man sindssyg af at sidde i Ellebæk, og det oplever han, at flere gør.¹⁶²

"James" er begyndt at sove mindre om natten og mere om dagen, mens han har været i Ellebæk. Han får også mareridt, som han beskriver mest triggere af betjentene. Han har også oplevet ændret appetit og kvalme. "James" fortæller, at han har fået mindre energi og er blevet rastløs som reaktion på at være i Ellebæk.¹⁶³

Per Bohlbro oplever, at næsten alle de frihedsberøvede, han snakker med, oplever symptomer på den situation, som de er sat i. Som han siger: *"Hvad skal man gøre, når alle muligheder er lukkede, så råber man til Gud..."*.¹⁶⁴

Nedenstående citat fra en anerkendt forsker giver et indblik i, hvad det gør ved et menneske, når ens fremtid er uvis, og man ikke har mulighed for at lægge planer:

*"Without the ability to plan and look ahead, we unravel as human beings." ... "Detainees never know when -or if- their detention will end. Time in detention is amorphous, never ending, and ill-defined."*¹⁶⁵

De har "ondt i sjælen"

Ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, Ditte Andersen, fortæller, at sundhedspersonalet oplever, at der er mange af de frihedsberøvede i Ellebæk, der måske ikke er diagnosticeret med en depression, men de fleste har *"ondt i sjælen"*. Sundhedspersonalet beskriver de frihedsberøvede som mennesker, der har været *"igennem nogle ting"*.¹⁶⁶

Ifølge sundhedspersonalet udvises der forståelse for de frihedsberøvedes situation, og hvordan de frihedsberøvede kan have det mentalt svært, både med baggrund i det, de allerede har oplevet, inden de kom til Ellebæk og på grund af deres situation i Ellebæk. Sundhedspersonalet oplever, at de frihedsberøvede kan sove utroligt meget, udvise tegn på stress, have hovedpine, talepres og mange andre symptomer. Nogle af de frihedsberøvede vil ikke tale om deres oplevelser og bekymringer, men mange har brug for at tale om det. Dette bruger de blandt andet sundhedspersonalet til. Noget af det, de frihedsberøvede fortæller, beskriver Ditte Andersen som *"grusomme historier"*.¹⁶⁷

¹⁶¹ Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁶² Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁶³ Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁶⁴ Interview, 02.03.23, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁶⁵ Amnesty International og Human Rights Watch, interview med assisterende professor ved University of British Columbia Allard School of Law, Efrat Arbel, oktober 2020. Fra rapporten: Amnesty International and Human Rights Watch, 2021: *"I didn't feel like a human in there"*. Immigration Detention in Canada and its Impact on Mental Health

¹⁶⁶ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹⁶⁷ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

Forskere udtaler, at mange frihedsberøvede, der sidder fængslet på grund af migrations-relaterede forhold, får forværret deres helbred. Janet Cleveland, en psykolog og forsker, når eksempelvis frem til, at selv korte frihedsberøvelser kan skabe PTSD, depression og angst.¹⁶⁸

Frygten for at blive sendt tilbage til ens oprindelsesland

Ellebæks præst Per Bohlbro beskriver, hvordan de frihedsberøvede bliver hentet uden varsel midt om natten med tvang, megen ballade og larm, og at dette skaber utryghed. Per Bohlbro fortæller, at de frihedsberøvede, som han snakker med, er bange for de repressalier, de forventer at opleve, hvis de bliver sendt til "hjemlandet". Det er en frygt, som de frihedsberøvede oplever, at de skal bevise over for de danske myndigheder, der ikke tror på dem.¹⁶⁹

De frihedsberøvede, som Amnesty har snakket med, frygter ligeledes "hjemlandet". "Amadou" fortæller for eksempel, at han er meget bange for at blive udsendt til sit oprindelsesland, og at han derfor ikke kunne sove om natten de første seks måneder, han var i Ellebæk, af frygt for at politiet skulle komme og sætte ham på et fly dertil.¹⁷⁰ "Ahmed" og "Zahra" taler om trusler om fysisk og psykisk vold, der blandt andet kommer fra magtfuld familie i oprindelseslandet, hvorfor de frygter for deres sikkerhed.¹⁷¹ "Ahmed" har heller ingen tilknytning til landet, da han har tilbragt næsten halvdelen af sit liv i Danmark.¹⁷² "Zahra" fortæller:

"Min familie var imod det og støttede mig ikke i, at jeg ville vende tilbage. De pressede på, så jeg skulle forblive her i Danmark, fordi det ikke var okay at blive skilt. Det var vigtigt for min familie, at jeg accepterede forholdet og forblev i forholdet. Fordi jeg kommer fra et samfund, der er konservativt og traditionelt, og de er ikke begejstrede for skilsmisseidéen. Kvinderne skal holde det hele ud og forblive i ægteskabet... jeg havde en storebror, der overtog magten over familien. Så han var manden i familien. Han skulle bestemme over kvinderne og over det hele." (Interview, 30.05.23, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk).

"James" udtrykker det således:

"Hvorfor tror du, at nogen vil modstå at gå tilbage til deres eget hjemland, til deres hjem, og alligevel bliver de fængslet i lang tid og stadig afvist. Hvorfor tror I, at de fortsætter med at holde det her håb om at blive? Selvom de ved, at det her sted ikke er det bedste sted at være." (Interview, 09.06.23, "James", frihedsberøvet i Ellebæk)

¹⁶⁸ Janet Cleveland og Cecilie Rousseau: "Psychiatric symptoms associated with brief detention of adult asylum seekers in Canada" Canadian Journal of Psychiatry, vol. 58 (2013). Fra Amnesty International and Human Rights Watch rapport, 2021: "I didn't feel like a human in there". Immigration Detention in Canada and its Impact on Mental Health.

¹⁶⁹ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁷⁰ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁷¹ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁷² Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

6

**ER FORHOLDENE
I ELLEBÆK VÆRDIGE?**

6. Er forholdene i Ellebæk værdige?

Det er en menneskeret, at de frihedsberøvede udlændinge lever under værdige forhold i Ellebæk. Derfor vil vi i nedenstående beskrive de fysiske forhold og dagligdagen i Ellebæk.

”Ellebæk er ikke et fængsel”

FN’s Torturkomité udtrykte i november 2023 bekymring over, at udrejsecentre administreres af Kriminalforsorgen og er bemannet af fængselsbetjente.¹⁷³

Selvom Ellebæk bliver drevet af Kriminalforsorgen og er underlagt Justitsministeriet, beskrives det ikke officielt som et fængsel. Institutionschef i Ellebæk, Louise Morton, beskriver Ellebæk som en institution, der *”lidt ligner et fængsel, og opfører sig lidt som et fængsel”*.¹⁷⁴ Hun fortæller, at Ellebæk er underlagt reglerne i varetægtsbekendtgørelsen, men at reglerne tilpasses Ellebæk.¹⁷⁵

Louise Morton forklarer, hvordan de rent sprogligt adskiller fortællinger om de frihedsberøvede i Ellebæk fra indsatte i almene fængsler. For eksempel kalder de i Ellebæk cellerne for ”stuer”. Hun fortæller, at det er noget, som personalet i Ellebæk øver sig på:¹⁷⁶

”...Og det er jo noget, vi øver os på, os der er ”født og opvokset i Kriminalforsorgen”. I gamle dage ville man have sagt fanger. Fængselsbetjente ville kalde det fanger, og så blev det til indsatte. Og hos os er det så frihedsberøvede.” (Interview, 16.02.23, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm)

På trods af dette beskriver Clara Nepper Winther fra Ellebæk Kontaktnetværk, at hun mange gange har prøvet, at personalet byder velkommen med ordene ”Ja, det er fængslet”, når hun har ringet på dørtelefonen for at komme på besøg hos nogen på centret.¹⁷⁷ Overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed, Ditte Andersen, fortæller, at sundhedspersonalet generelt oplever, at de frihedsberøvede har en anden tilgang til sundhedspersonalet, end de har til fængselsbetjentene.¹⁷⁸ Tidligere enhedsleder i Ellebæk, Morten Larsen, oplever, at det, som han beskriver som ”mere frie rammer end på Vestre Fængsel”, gør, at han og de andre fængselsbetjente får en anden form for personlig relation til de frihedsberøvede end til de indsatte på for eksempel Vestre Fængsel.¹⁷⁹

¹⁷³ CAT - Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 78 Session (30 Oct 2023 - 24 Nov 2023):

tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2682&Lang=en

¹⁷⁴ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁷⁵ E-mail og interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁷⁶ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

¹⁷⁷ Interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

¹⁷⁸ Interview, 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹⁷⁹ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, enhedsleder i Ellebæk

"Ahmed", "Amadou", "James" og "Zahra" beskriver Ellebæk som et fængsel.¹⁸⁰ En af de frihedsberøvede "James" beskriver, at han føler, at han bliver behandlet som en kriminel. Han fortæller, at andre frihedsberøvede har beskrevet den samme følelse for ham.¹⁸¹ "Amadou" bekræfter dette¹⁸² og siger:

"Det er svært, at man er sat i fængsel, og man har fået fjernet sin frihed, selvom man ikke har begået nogen kriminalitet. Så hver gang jeg tænker på det, bliver jeg vred... Men det er noget, der bliver hos én hele livet. Man kan ikke glemme det." (Interview, 25.03.23, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk)

"Zahra", en af de andre frihedsberøvede, som Amnesty har interviewet, beskriver Ellebæk således:

"Et forfærdeligt sted at være. Et grusomt fængsel. Og fængselsfølelsen opstår ikke kun på grund af, at stedet er spærret, lukket og isoleret, men fordi man bliver behandlet, som om man er kriminel og en alvorlig forbryder. Plus at fængselsbetjentene ikke behandler én ordentligt og anstændigt. Så er der nogle, der passer deres arbejde ordentligt og andre, der slet ikke gider det her arbejde, som er grusomme og hensynsløse, og slet ikke fuldfører deres arbejdsopgaver på en ordentlig måde. Jeg føler mig både fysisk og psykisk i fængsel." (Interview, 30.05.23, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk)

"James" bruger ord som "gravplads" og "håbløshed" om Ellebæk. Han beskriver, hvordan man kan høre skud og sirener fra militærbasen ved siden af, hvilket påvirker ham negativt. Han fortæller, at værelserne er kolde om vinteren, og at det er hårdt ikke at vide, hvad fremtiden bringer, og hvornår man bliver udsendt.¹⁸³

"Ahmed" fortæller, hvordan han ikke har tillid til betjentene i Ellebæk. Han føler, at betjentene er ligeglade med de frihedsberøvede.¹⁸⁴ Han fortæller dog også, at nogle af betjentene kan være meget søde:

"...og indtil videre så mange ting ved det der fængsel jeg ikke kan [lide]. Fordi nogle betjente hjælper mig rigtig meget. De er rigtig søde folk. Men de andre. Ja jeg aner ikke, om det er racistisk. Om jeg skal kalde det racistisk. De tænker bare, de har magten. De sidder, jeg har mødt dem, når de har arbejde, de sidder med deres ben oppe. Og hvis én er kommet og ville spørge om en panodil." Så siger de "jeg gider ikke"..." (Interview, 30.05.23, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk).

Han beskriver situationer, hvor frihedsberøvede beder om panodiler i forbindelse med tandpine, men hvor de frihedsberøvede oplever, at betjentene tager sig god tid, ryger færdig og lignende. Dette opfattes af de frihedsberøvede som om, at betjentene er ligeglade med dem.¹⁸⁵

"Ahmed" fortæller også, at de havde en sultestrejke i Ellebæk, to måneder før Amnesty snakkede med ham, hvor en hel afdeling sultestrejkede. I forbindelse med sultestrejken skulle en af de ledende betjente

¹⁸⁰ Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 25.03.23, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.23, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.23, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview

¹⁸¹ Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁸² Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁸³ Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁸⁴ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁸⁵ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

ifølge ham have sagt:¹⁸⁶ *"De der dyr, bare giv dem en lille smule tid. De der dyr, de bliver sultne igen lige om lidt. De spiser igen"*. Den frihedsberøvede fortæller ligeledes, at han oplever betjentene som racistiske overfor de frihedsberøvede og beskriver, at betjentene nogle gange afkorter deres besøg med op til en halv time på trods af, at de har besøg på halvanden time ifølge reglerne.¹⁸⁷

Betjentene og brugen af magtanvendelse

I Ellebæk har fængselsbetjentene samme magtbeføjelser som andre steder i Kriminalforsorgen og øvrige danske fængsler.

Den erfarne udlændingeadvokat, Niels-Erik Hansen, oplevede, hvordan en af hans klienter - en dengang afvist asylansøger, som nu har opholdstilladelse i Danmark - under frihedsberøvelsen i Ellebæk fik brækket sit håndled på grund af en fængselsbetjents magtanvendelse. Niels-Erik Hansen arbejdede i tre et halvt år¹⁸⁸ for at få domstolen til at tage stilling i sagen. Politiet forsøgte at stoppe sagen, og udlændingeadvokaten måtte klage tre gange til Statsadvokaten for at få rejst tiltale mod den pågældende fængselsbetjent.¹⁸⁹ Tredje gang besluttede Statsadvokaten, at der skulle rejses sag ved Byretten i Hillerød, og fængselsbetjenten blev tiltalt for vold efter straffelovens § 244, stk. 1. Den pågældende fængselsbetjent blev frifundet i byretten og modtog ingen straf, da retten vurderede, *"at det ikke var tilstrækkeligt godtgjort, at den magtanvendelse, som tiltalte har anvendt over for (den pågældende person), har været ulovlig."* Anklagemyndigheden ankede ikke frifindelsen.¹⁹⁰

Tidligere enhedsleder, Morten Larsen, beskriver det som belastende for både betjente og frihedsberøvede, når en magtanvendelse er nødvendig. Dette kan for eksempel være nødvendigt, hvis to af de frihedsberøvede er oppe at slås.¹⁹¹

"James" fortæller om magtanvendelsen i Ellebæk:

"Jeg har set det. Jeg har ikke selv været udsat for det, men jeg har set det på andre. Jeg har set tvang. Især når man bliver deporteret. Når politiet kommer om aftenen nogle gange, og de bruger vold for at tage nogen... Jeg tænker, at jeg kommer til at være den næste person, der vil blive udsat for det. Når de kommer om aftenen, når de tager nogen, mens de sover, så bliver de deporteret" (Interview, 09.06.23, "James", frihedsberøvet i Ellebæk)

Noget andet, der i høj grad får Ellebæk til at virke som et fængsel, er de uniformerede fængselsbetjente, der er det primære personale, som de frihedsberøvede møder i deres hverdag. Det er betjentene, der laver optælling af de frihedsberøvede om morgenen, sørger for at de får mad og medicin, samt håndterer de konflikter, der opstår mellem de frihedsberøvede.¹⁹² At betjentene er uniformerede skaber en bestemt relation til de frihedsberøvede, og det kan ofte give rigtig dårlige associationer til de frihedsberøvedes

¹⁸⁶ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁸⁷ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁸⁸ Fra maj 2020 til september 2023

¹⁸⁹ Interview, 29.05.2024, Niels-Erik Hansen, mangeårig udlændingeadvokat

¹⁹⁰ Udskrift af dombogen, Dom, afsagt den 1.9.2023. Rettens nr. 8-504/2022. Politiets nr. 0900-73241-00443-20

¹⁹¹ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

¹⁹² Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

tidligere møde med betjente i andre lande.¹⁹³ Ifølge Ellebæks institutionschef Louise Morton prøver de i det daglige at dæmme op for dette ved at bygge relationer til de frihedsberøvede.

"James" fortæller, at det i de første fem måneders tid påvirkede ham meget, at betjentene bærer uniformer. Hver morgen, når betjentene åbnede døren klokken syv, startede det en angst hos ham. Samtidig fandt han det svært at sove, da han var bange for, at nogle kunne komme og åbne døren til hans rum. Han beskriver, hvordan det især var, når betjentene kom forbi ham, uden at han var forberedt på det, at det påvirkede noget i ham. "James" oplever desuden at være paranoid, noget han aldrig har lidt af, før han kom til Ellebæk. Han får også mareridt, som han beskriver mest trigges af betjentene.¹⁹⁴ Overlæge Ditte Andersen fortæller, at sundhedspersonalet i Ellebæk generelt oplever, at de frihedsberøvede har en anden tilgang til sundhedspersonalet end de har til fængselsbetjentene.¹⁹⁵ Præsten Per Bohlbro oplever ligeledes, at han som præst kan skabe en mere fortrolig relation til de frihedsberøvede, end fængselsbetjentene kan.¹⁹⁶

Mulighed for at klage

Det fremgår af Ellebæks informationsfolder, at fængselsbetjentene i visse tilfælde har ret til at bruge magt og andre foranstaltninger. Det fremgår ikke specifikt, hvordan den pågældende udlænding kan klage over dette. Institutionschefen i Ellebæk har for nylig understreget, at personalet ser på, hvordan det kan gøres mere tydeligt for de frihedsberøvede, og at der blandt andet er sat postkasser op, hvor klager kan indgives.

Ellebæk Kontaktnetværk beskriver, at centrets klagesystem er meget ugenomsigtigt. Det er svært for de frihedsberøvede (og dem, der besøger dem) at hitte rede i, hvordan og til hvem, man kan henvende klager, både vedr. magtanvendelse, men også vedr. groft sprog og opførsel fra vagterne, voldsepisoder, hverdagssituationer og andet.¹⁹⁷

Konfliktniveauet i Ellebæk

Præsten Per Bohlbro beskriver Ellebæk som et sted, hvor der kan være spændinger mellem de frihedsberøvede, som konsekvens af, at der kan være 20 mennesker med forskellige kulturer, som skal bo tæt sammen.¹⁹⁸ Per Bohlbro beskriver Ellebæk således:

"Forstil dig et sted, hvor betjentene gør, hvad de kan, i at observere. Sygeplejerskerne gør, hvad de kan... Meget alenetid. Og der er en rigtig lang tid, hvor du er under det der enorme pres. Både med sagen, og med den sparsomme mad. Altså sparsom i den forstand, at det er over... at man kan leve på det. Men virkelig skåret ind til det nødvendige. Og presset fra larm, og med søvnløshed. Så det er jo symptombehandling."

(Interview, 02.03.23, Per Bohlbro, præst i Ellebæk)

¹⁹³ Interview, 06.03.23, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed & Interview 16.02.23, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm & Interview 16.02.23, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk & Interview, 02.03.23, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁹⁴ Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

¹⁹⁵ Interview 06.03.2023, Ditte Andersen, ledende overlæge i Kriminalforsorgens Sundhedsenhed

¹⁹⁶ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

¹⁹⁷ Interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

¹⁹⁸ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

Institutionschef Louise Morton beskriver, at konfliktniveauet kan være højere end andre steder blandt andet fordi, at der er mange kulturer og sprog samlet på ét område. Morton oplever, at konflikt-niveauet er lavere, når belægningen på stedet er lavere.¹⁹⁹ At de frihedsberøvede er mennesker, der har det svært og er psykisk pressede, er noget som Morten Larsen også kan genkende. Han fortæller, at betjentene oplever, at når de er nødsaget til at tage fat i en af de frihedsberøvede i forbindelse med en konflikt, så kan nogle af dem have, hvad Morten Larsen beskriver som en *"voldsom overreaktion"*. Dette kan ifølge ham skyldes, at de frihedsberøvede kan have oplevelser med sig fra andre steder i verden.²⁰⁰

Institutionschef Louise Morton fortæller, at de frihedsberøvede i princippet må gøre meget, som de vil, men at der selvfølgelig er nogle standarder og regler. Hun fortæller også, at der godt kan være en del splid mellem de frihedsberøvede.²⁰¹

De fysiske forhold i Ellebæk

I maj 2020 stod en ny bygning klar i Ellebæk. Fire år efter, at bygningen er færdig, er den endnu ikke taget i brug. Ifølge institutionschef, Louise Morton, skyldes dette, at der er meget lav belægning af udlændinge i Ellebæk. Derfor vil driften af bygningen kræve mere personale end det, som Kriminalforsorgen har nu. Da der er personalemangel, vil det i følge Ellebæks Institutionschef ikke være formålstjenligt at åbne bygningen. Ifølge Louise Morton vedligeholdes de oprindelige bygninger og inventar løbende, så de fremstår ordentlige.²⁰²

I Ellebæk er de frihedsberøvede låst inde på gangene, men dørene til deres rum bliver ikke låst af, heller ikke om natten. De frihedsberøvede kan selv låse døren, hvis de har lyst til det. På hver fløj bor der op til 18-24 personer og to til tre mennesker sover i hvert rum²⁰³, men når belægningen er lav, kan det være muligt at få sit eget rum. Der er flere af de frihedsberøvede, der selv vælger at dele rum med hinanden. Oftes hvis de er af samme nationalitet, eller hvis de kan godt sammen. Der kan også nogle gange være flere, end der faktisk er senge til i rummet.

Ifølge personalet i Ellebæk kommer de frihedsberøvede ud i et større udendørsareal to gange en halv time om dagen. Det er kun tilladt at ryge på disse arealer og derfor kun i de to tidsrum. Gården er omringet af mure hele vejen rundt.

Når de frihedsberøvede er låst inde på deres gang, har de adgang til et sikret udeareal på 12 m² med overdækket jernhegn. Efter Kriminalforsorgens drøftelse med Ombudsmanden og dennes kritik af forholdene i Ellebæk, er det hensigten at gøre området mere attraktivt og udvide det til efteråret 2024 med stole, bænke og fitness redskaber, som de frihedsberøvede vil have adgang til i dagtimerne.²⁰⁴

¹⁹⁹ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁰⁰ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

²⁰¹ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁰² E-mail og interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁰³ Personalet i Ellebæk kalder det for "stue", hvorimod mange andre aktører kalder det for "celle" (blandt andet i afgørelsen fra Østre Landsret i 2017. Amnesty International har valgt det neutrale ord "rum").

²⁰⁴ Arealet skulle godkendes af kommunen, som i april 2024 gav tilladelse til at bygge dette område. Det skal i udbud snarest – men finansieringen er på plads. Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

Hverdagsrutine og aktiviteter i Ellebæk

Ikke ulig et fængsel har Ellebæk en daglig hverdagsrutine. Denne består både af de mere systematiske komponenter såsom optælling, faste spisetider og udendørstid, samt de mere frivillighedsbaserede aktiviteter såsom arbejde og sociale- og sportslige aktiviteter.

Klokken otte om morgenen er der optælling, hvor personalet kommer ned på afdelingerne og siger godmorgen til de frihedsberøvede. Kriminalforsorgen har en forpligtelse til, i alle deres institutioner, at sikre at alle er til stede, og at der ikke er tilstødt sygdom eller ulykke i løbet af natten.²⁰⁵

Ifølge personalet i Ellebæk tilbyder de ansatte pædagogiske assistenter udendørsaktiviteter, som for eksempel basketball, fodbold med videre, som de frihedsberøvede kan vælge at deltage i.²⁰⁶

”James” bekræfter, at der er boldspil, men fortæller, at det ikke er en mulighed for dem, der arbejder, da det ligger samtidig. Så den eneste mulighed han har for at være fysisk aktiv, er de gåture, man kan gå ude i den lille gård, to gange om dagen.²⁰⁷ Ifølge Institutionschef, Louise Morton, har de siden Amnestys interviews lavet et system, så flere kan deltage i aktiviteter.²⁰⁸

Personalet i Ellebæk nævner, at de også har en skolelærer, som underviser kvinderne og nogle af mændene om eftermiddagen. Nogle af de frihedsberøvede arbejder med udendørs vedligehold, i køkkenet eller vaskeriet, og nogle er beskæftiget med rengøring nede på afdelingen.

Derudover har de en psykomotorisk medarbejder, der behandler fysiske skader og giver de frihedsberøvede øvelser.²⁰⁹

De frihedsberøvede må ikke modtage kompetencegivende uddannelse, mens de er i Ellebæk. Derfor må læreren hverken uddanne i 9. klasses fag, HF-fag eller lignende kompetencegivende fag, som man ellers kan gøre det i de danske fængsler.²¹⁰

Louise Morton fortæller, at de har værk mestre, som er fængselsbetjentsuddannede, som blandt andet beskæftiger de frihedsberøvede med produktionsarbejde. De frihedsberøvede tjener omkring 10-12 kroner i timen på dette arbejde.²¹¹

Louise Morton fortæller, at selvom pengene ikke er store, så får de frihedsberøvede noget adspredelse ved det. Hun siger:

”Det er at komme ud. Det er at sidde der i et arbejdsfællesskab og høre musik og hygge sig med hinanden og med værk mestrene. Det tror jeg bestemt. [...] Så nej, det er jo ikke fordi, at man bliver rig af det på nogen måde. Men det kan lige give lidt til, at du kan købe noget i vores købmand, cigaretter, og købmanden har jo

²⁰⁵ Interview, 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

²⁰⁶ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁰⁷ Interview, 09.06.2023, ”James”, frihedsberøvet i Ellebæk

²⁰⁸ E-mail, 23.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁰⁹ Interview, 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk & Interview, 06.03.23, Ditte Andersen, overlæge i Ellebæk

²¹⁰ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²¹¹ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

frugt og chips og snacks og sådan forskellige ting” (Interview, 16.02.23, Louise Morton, institutionschef Kriminalforsorgen, Nordøstsjælland og Bornholm)

Det sker, at de må lukke produktionen i værkstedet, når de er underbemandede.²¹²

De få penge, som de frihedsberøvede kan tjene på enten produktionsarbejde eller rengøring, bruger de typisk på at ringe fra telefonen på gangen eller i den lille kiosk, der er i Ellebæk, hvor de kan købe snacks såsom kiks og kager og ting såsom shampoo og hudcreme.²¹³

Efter frokost er der spredte aktiviteter igen og eftermiddagsgårdsuren. Så er der aftensmad, og efter aftensmaden er der endnu en optælling. Aktiviteterne lukker omkring klokken syv, og efter sidste optælling er de frihedsberøvede mere eller mindre overladt til sig selv gennem natten.²¹⁴ Ifølge institutionschef, Louise Morton, er der døgndekning ved personale, herunder natbemanding, så der kan ydes assistance og gribes ind, hvis der opstår uventede situationer i løbet af natten.²¹⁵

Louise Morton fortæller, at personalet gør alt, hvad de kan, for at holde beskæftigelsen oppe, så der er noget fornuftigt at tage sig til i dagligdagen. Hun mener ikke, at det er godt for nogen bare at være på afdelingen. Hun siger, at aktiviteter kan bidrage til trivslen for de frihedsberøvede.²¹⁶

Flere af de personer, som vi interviewede, beskrev mangel på meningsfulde aktiviteter i Ellebæk, og at de havde svært ved at få dagene til at gå. Således beskriver ”James”, at det er hårdt ikke at vide, hvad der skal ske. Han synes, de frihedsberøvede bliver behandlet som hunde.²¹⁷ Han giver udtryk for håbløshed og mangel på meningsfyldte aktiviteter.

Maden i Ellebæk

De frihedsberøvede i Ellebæk får tre faste måltider: morgen, middag og aften. Tirsdag og torsdag bliver der lavet mad i Ellebæks køkken, hvor hele måltidet bliver lavet af de frihedsberøvede sammen med en ansat på stedet. De andre dage får de frihedsberøvede mad fra et eksternt produktionskøkken.²¹⁸

Portionsstørrelserne og indholdet i maden fra produktionskøkkenet er lavet efter nogle gældende standarder og regler, men da mange af de frihedsberøvede ikke oplever, at disse portioner er store nok, bliver der suppleret med brød, ris og pasta, som laves i Ellebæks eget køkken.²¹⁹

De fire frihedsberøvede, som Amnesty har interviewet, udtrykker en generel utilfredshed med maden og beskriver den som meget uappetitlig.²²⁰ Louise Morton fortæller, at man i Kriminalforsorgen normalt får varm mad midt på dagen og rugbrød om aftenen, men i Ellebæk er der varm mad hele dagen. Dette skyldes, at de fleste frihedsberøvede ikke er så glade for rugbrød, eftersom dette ikke er en del af den madkultur, som de er vant til.²²¹

²¹² Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²¹³ Interview, 25.03.2023, ”Amadou”, frihedsberøvet i Ellebæk

²¹⁴ Interview, 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

²¹⁵ E-mail og interview, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²¹⁶ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²¹⁷ Interview, 09.06.2023, ”James”, frihedsberøvet i Ellebæk

²¹⁸ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²¹⁹ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²²⁰ Interview, 25.03.2023, ”Amadou”, frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, ”Ahmed”, frihedsberøvet i Ellebæk

²²¹ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

Clara Nepper Winther fra Ellebæk Kontaktnetværk fortæller, at når man som besøgende tager mad med til de frihedsberøvede, så skal det spises i besøgslokalet på 1,5 time. Den frihedsberøvede må ikke tage maden med til sit rum eller gangen, selvom det er en hjemmebakket kage, nogle krydderier den frihedsberøvede har efterspurgt, slikposer, juiceposer eller lignende. Det gælder også, selvom man gennemgår alt indholdet med personalet. Det vil sige, at al mad er forbudt med tilbage på gangene.²²²

²²² E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

7

**RETTE TIL
INFORMATION OM
ÅRSAGER TIL FRI-
HEDSBERØVELSE**

7. Retten til information om årsager til frihedsberøvelse

Oplysninger om årsag til frihedsberøvelsen

Præst Per Bohlbro oplever, at de fleste frihedsberøvede ikke forstår, hvorfor de er i Ellebæk. Han fortæller, at de frihedsberøvede oplever asylsystemet som ugenomsigteligt, og at de er i chok over at være havnet et sted som Ellebæk.²²³

Over for Amnesty påpeger "Amadou", "Ahmed", "James" og "Zahra", at de ikke vidste, hvad der foregik, da de blev hentet af politiet med henblik på at blive frihedsberøvet, og at de senere, mens de er i Ellebæk, generelt oplever mangel på gennemsigtighed i deres sag og ikke forstår, hvorfor de er der.²²⁴

"Ahmed" og "Zahra" beskriver for eksempel, hvordan det danske politi, inden deres ankomst til Ellebæk, stod ved deres dør klokken fem om morgenen. Politiet forklarede dem ikke, hvorfor de blev anholdt, men meddelte dem, at Udlændingestyrelsen eller Hjemrejsestyrelsen havde indkaldt dem til et møde. Betjentene fortalte, at de ville komme tilbage til lejligheden, så de skulle ikke pakke deres ting. Alt dette var forkert, for de kommer ikke tilbage til lejligheden.²²⁵ "Ahmed" og "Zahra", som er mor og søn, blev adskilt og indsat i små almene arrestceller i omkring fire timer, hvor de ikke vidste, hvad der foregik, inden de kom i Ellebæk. De snakker om denne oplevelse med stor frygt og som et stort traume.²²⁶ "Ahmed" fortæller, hvordan han kunne høre sin mors hjælpeløse skrig fra en anden celle:

"Jeg kan høre et eller andet skrig. Min mor hun skriger... Jeg ved ikke, hvad betjentene har gjort, men hun er nok i forvejen presset. Hun tog medicin og var lige blevet udskrevet. Jeg kan høre, hun kaster op og alt muligt...Jeg er helt knækket....Jeg græd helt vildt altså. Jeg har siddet sådan i cellen, og jeg beder til min gud 'hjælp mig tag mig ud af det her. Tag mig ud af det her.' Jeg prøver lige, bare der er noget der kan hjælpe mig." (Interview, 30.05.23, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk)

Efter de fire timer blev de sammen kørt til Ellebæk, stadig uden at vide, hvad der skulle ske med dem og hvorfor. Her blev de igen adskilt og måtte under hele deres frihedsberøvelse kun mødes i besøgsrummet.²²⁷

Information ved ankomst i Ellebæk og tolkebistand

I Ellebæk er der nogle faste instrukser om modtagelsen af en ny frihedsberøvet.²²⁸

Først møder den frihedsberøvede en fængselsbetjent, som står for indskrivningen i Ellebæk og informerer de frihedsberøvede om forholdene i Ellebæk og reglerne generelt. Ved ankomst skal alle de frihedsberøvedes ejendele visiteres for at sikre, at der ikke er våben eller andre genstande, som ikke er tilladt i Ellebæk. De frihedsberøvede må ikke have mobiltelefoner i Ellebæk, så den skal afleveres.

²²³ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

²²⁴ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk & Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 25.03.23, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

²²⁵ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

²²⁶ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

²²⁷ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, H, Frihedsberøvet i Ellebæk

²²⁸ Interview, 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

Tidligere enhedsleder, Morten Larsen, fortæller at hvis den nyankomne frihedsberøvede ikke har tilstrækkelige sproglige færdigheder på dansk eller engelsk til at forstå informationen ved ankomst, så kan personalet i Ellebæk skaffe en telefontolk. Hvis de ikke kan skaffe en tolk, må de frihedsberøvede vente på at få den nødvendige information til en tolk har mulighed for at oversætte.²²⁹

I maj 2024, dvs. efter vores interviews og helbredsundersøgelser af de frihedsberøvede, fortæller institutionschef, Louise Morton, at en fast socialrådgiver i Ellebæk inden for 24 timer informerer den pågældende nyankomne om regler og forhold i Ellebæk. Socialrådgiveren udleverer blandt andet informationsmateriale om forholdene og reglerne i Ellebæk. Informationsmaterialet findes på 16 forskellige sprog.²³⁰

Vi har interviewet de frihedsberøvede i foråret 2023, hvorfor nedenstående beskrevne forhold omkring oplysning og information godt kan have ændret sig efter ansættelsen af en fast socialrådgiver i Ellebæk i august 2023. Ellebæk Kontaktnetværk oplyser dog, at der i juni 2024 stadig er mangel på oplysning og information i udlændingecentret, særligt på grund af sprogbarrierer og den manglende mulighed for oversættelse.²³¹

"Amadou" og "Zahra" fortæller, at de ikke havde forstået reglerne ved ankomst, og at det var andre indsatte, der måtte forklare dem om dette.²³²

Flere af de frihedsberøvede beretter, at de ikke fik oplyst deres rettigheder ved ankomst til Ellebæk.²³³ "Zahra" fortæller om ankomsten til Ellebæk:

"Jeg følte der var mangel på viden. Jeg fik ikke ordentlig vejledning i forhold til, hvorfor jeg var havnet der, hvad der skulle ske, og ikke noget viden om mine rettigheder eller forpligtelser. Ham personen, der tog imod mig, gav mig bare et sengesæt og førte mig til rummet. Det er det eneste han gjorde. Der var ikke en snak mellem mig og ham eller forklaring på noget som helst."
(Interview, 30.05.23, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk)

"James" fortæller Amnesty om en opslagstavle, hvor retningslinjerne i Ellebæk og de frihedsberøvedes rettigheder med videre stod beskrevet. Men han så ingen information på engelsk og kunne derfor ikke forstå det. Først da han havde været i Ellebæk et par måneder, kom der engelsksproget information på opslagstavlen.

Adgang til advokat

Alle de frihedsberøvede får bestikket en advokat, som skal hjælpe dem i forhold til selve frihedsberøvelsen og ikke deres eventuelle asylsag.

²²⁹ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

²³⁰ Interview, 14.05.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²³¹ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

²³² Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

& Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

²³³ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk & Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk

Nogle af de frihedsberøvede udtrykker, at de har stort besvær med at forstå egne rettigheder angående advokat, herunder retten til at skifte advokat.²³⁴ "James" nævner, at personalet i Ellebæk ikke har oplyst ham om, at han har mulighed for at skifte advokat. Den viden har han modtaget af en besøgsven.²³⁵

Præsten Per Bohlbro oplever, at tilliden til advokaterne ikke er stor blandt langt de fleste af de frihedsberøvede, som han snakker med. De frihedsberøvede fortæller ham, at de oplever, at de ikke selv må udtale sig om deres egen sag, når de fremstilles for retten hver fjerde uge. Enkelte kan blive spurgt om deres frihedsberøvelse, men det er ikke den normale procedure. De frihedsberøvede oplever ikke at blive set og hørt, hvilket er til stor frustration for dem.²³⁶

Amnesty International har ved tidligere lejligheder observeret fristforlængelser ved Hillerød Ret, hvor nogle advokater ikke brugte meget tid på at forsvare deres klienter. Den enkelte advokat får kun betaling for ét besøg i Ellebæk i løbet af de fire uger.²³⁷ Ellebæk Kontaktnetværk oplever, at mange frihedsberøvede generelt er utilfredse med deres advokater.

Clara Nepper Winther fra Ellebæk Kontaktnetværk fortæller, at det ofte sker, at den frihedsberøvede ikke oplever tilstedeværelse af sin advokat, måske har mødt vedkommende én gang, eller at advokaten har en tolk med, der ikke taler den frihedsberøvedes sprog. Kontaktnetværket har været i Hillerød Ret og observere otte fristforlængelser. Heraf var det ifølge dem kun én frihedsberøvet, som sad sammen med sin advokat. Resten var til stede online. Ifølge Clara Nepper Winther, oplever de frihedsberøvede ofte, at deres advokat har for mange sager eller for travlt, at de ikke deler information med den frihedsberøvede og ikke medbringer en tolk.²³⁸

Per Bohlbro fortæller, at personalet i Ellebæk ikke har adgang til information om deres sager, hvilket er svært for de frihedsberøvede.²³⁹

Dette bekræfter både Louise Morton og Morten Larsen, der fortæller, at personalet i Ellebæk ikke ved, hvornår de frihedsberøvede skal løslades eller udsendes. Det skyldes, at sagsbehandlingen ikke ligger i institutionen.²⁴⁰ Ifølge Louise Morton henviser personalet den frihedsberøvede til Hjemrejsestyrelsen for at få forklaret, hvad der sker i deres sag.²⁴¹

Per Bohlbro forklarer, at de frihedsberøvede derfor har rigtig svært ved at få adgang til en person, som kan forklare dem omstændighederne for deres sag, og de har i flere tilfælde meget svært ved at finde ud af, hvorfor de overhovedet er i Ellebæk og hvordan de kommer væk derfra igen.²⁴²

"Amadou" fortæller, at han til at starte med fik at vide, at han skulle være i Ellebæk i en måned²⁴³, men da Amnesty møder ham, har han været i Ellebæk i 9,5 måned. Han fortæller, at nogle gange når han snakker med Udlændingestyrelsen angående sin sag, så får han en tolk, der ikke er god nok til at tale det sprog, som

²³⁴ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

²³⁵ Interview, 09.06.2023, "James", frihedsberøvet i Ellebæk

²³⁶ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, kommer som præst i Ellebæk

²³⁷ E-mail, 10.06.2024, Jytte Lindgård, advokat og mediator

²³⁸ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

²³⁹ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

²⁴⁰ Interview 16.02.2023, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁴¹ E-mail og interview 10.06.2024, Louise Morton, Institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁴² Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

²⁴³ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

han taler. Dette har ført til, at der ikke har været klar kommunikation, og at han er blevet misforstået. Derfor var det også en forkert historie, der blev genlæst for ham, da han skulle bekræfte sin flugthistorie.²⁴⁴

Per Bohlbro mener, at noget, der kunne forbedre tilværelsen for de frihedsberøvede, er gennemsigtighed. De frihedsberøvede har brug for faktisk at forstå, hvorfor de er i Ellebæk, hvad rammerne er i Ellebæk, hvornår de kan forvente at forlade Ellebæk samt at få en langt større indsigt i og forståelse for egen sag.²⁴⁵

To af de frihedsberøvede blev efter mange måneder flyttet til Center Sandholm. De forstår dog ikke hvorfor. "Zahra fortæller:

"Vi var til et retsmøde en gang om måneden. I løbet af de 5 måneder holdt vi mange møder. Til sidst besluttede den kvindelige dommer, at vi skulle flyttes fra Ellebæk. Jeg har aldrig fået en forklaring på, hvorfor vi kom i Ellebæk, og hvorfor vi skulle flyttes videre til Sandholm. "

(Interview, 30.05.2023, "Zahra", frihedsberøvet i Ellebæk)

²⁴⁴ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk. Denne sag kan ikke verificeres af Udlændingestyrelsen. Disse oplysninger er alene baseret på "Amadous" egne oplysninger. Udlændingestyrelsen oplyser, at alle ansøgere til samtaler med Udlændingestyrelsen bliver spurgt om forståelsesproblemer med tolken, og bliver vejledt om, at de skal sige til, hvis der er udfordringer. Endvidere skal ansøgerne godkende det endelige referat, når en samtale afsluttes. Ifølge Udlændingestyrelsen vil samtalen blive afbrudt, hvis der er forståelsesproblemer mellem en ansøger og en tolk med henblik på, at der bookes en ny samtale efter en vurdering af hvilken tolk, der kan bistå med samtalen. E-mail, Udlændingestyrelsen, 17.06.2024

²⁴⁵ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

8

**RETTE TIL AT
KOMMUNIKERE MED
FAMILIE OG DET
OMKRINGLIGGENDE
SAMFUND**

8. Retten til at kommunikere med familie og det omkringliggende samfund

Brug af mobiltelefon og internet

De frihedsberøvede i Ellebæk har forbud mod at have mobiltelefoner og bruge internettet, og mange har svært ved at oprette en eller anden form for kontakt til familie og nære relationer. I stedet har de frihedsberøvede en fastnettelefon på gangen, hvor de kan betale sig fra kortvarige samtaler. Hvis de ikke har penge, kan de ikke ringe til deres nærmeste.

Fastnettelefonen er ikke afskærmet, så alle kan lytte med på den frihedsberøvedes. Ifølge Clara Nepper Winther fra Ellebæk Kontaktnetværk er der ofte meget dårlig forbindelse på telefonen, hvorfor det er svært at høre hinanden. Ingen kan ringe til telefonen udefra eller lægge en besked. Det vil sige, at familie og venner ikke kan komme i kontakt med den frihedsberøvede, med mindre denne selv ringer til sine bekendte. Clara Nepper Winther fortæller, at medlemmerne af Ellebæk Kontaktnetværk heller ikke kan ringe til centret og bede personalet give en besked videre.²⁴⁶

FN's Torturkomité udtrykte i november 2023 bekymring over den manglende adgang til brug af mobiltelefon.²⁴⁷

Østre Landsret afgjorde en sag i 2017 om, at udlændinge som er frihedsberøvet under udlændingeloven, skal have adgang til deres mobiltelefoner. Derfor kan det undre, at de frihedsberøvede udlændinge i Ellebæk ikke har adgang til deres mobiltelefoner.

Ifølge institutionschefen i Ellebæk, er det *"ikke strafbart at have mobiltelefon i Ellebæk, men hensyn til orden og sikkerhed gør, at det ikke er tilladt"*.²⁴⁸

Ifølge Ellebæk Kontaktnetværk får den frihedsberøvede sjældent mulighed for at se på sin telefon og gemme telefonnumrene, før den bliver taget af vagten. Det er umuligt at huske alle numrene i hovedet.²⁴⁹

Præsten i Ellebæk, Per Bohlbro, fortæller, hvordan han ofte må hjælpe de frihedsberøvede med at holde kontakten til deres familier. Han oplever, at selvom de frihedsberøvede har adgang til fastnettelefonen, så har de frihedsberøvede ikke altid penge til at ringe til deres nære.²⁵⁰ "Amadou" beskriver Per Bohlbro som et godt menneske og bekræfter, at han hjælper de frihedsberøvede med blandt andet taletidskort til brug af telefonen.²⁵¹ En udfordring er, at det kan koste rigtig mange penge at ringe til udlandet, hvor de frihedsberøvedes familie ofte befinder sig.²⁵² En telefonsamtale i ti minutter til eksempelvis Tunesien koster 100 kroner.²⁵³

²⁴⁶ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

²⁴⁷ CAT - Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 78 Session (30 Oct 2023 - 24 Nov 2023:

tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2682&Lang=en

²⁴⁸ E-mail og interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionchef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁴⁹ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

²⁵⁰ Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, kommer som præst i Ellebæk

²⁵¹ Interview, 25.03.2023, "Amadou", frihedsberøvet i Ellebæk

²⁵² Interview, 02.03.2023, Per Bohlbro, kommer som præst i Ellebæk

²⁵³ Interview, 29.05.2024, Per Bohlbro, præst i Ellebæk

Andre begrænsninger ved fastnettelefonen er, at hele gangen skal dele det. De frihedsberøvede kan ikke sende mails til familiemedlemmer grundet den manglende adgang til internet. Deres breve til familie og venner kan kontrolleres og læses af Kriminalforsorgen.

Ret til besøg

Når de frihedsberøvede skal have besøg, er det dem selv, der skal angive, at de gerne vil have besøg og af hvem. Ifølge Morten Larsen opstod reglen, fordi der i perioder var mange interesseorganisationer, der gerne ville besøge de frihedsberøvede, og de frihedsberøvede var ofte ikke interesserede i disse besøg.²⁵⁴

Ifølge Louise Morton har Udlændingecenter Ellebæk *“som institution en pligt til at sikre, at den frihedsberøvede rent faktisk ønsker besøget - dette bl.a. af hensyn til den frihedsberøvedes trivsel og sikkerhed”*.²⁵⁵

Ifølge Michala Bendixen fra Refugees Welcome er det utroligt besværligt og langsommeligt at få en besøgstilladelse. Det kræver, at den indsatte kan huske personens fulde navn, adresse og telefonnummer. Clara Nepper Winther fra Ellebæk Kontaktnetværk fortæller, at det er et uigennemskueligt system for mange af de frihedsberøvede, især på grund af sprogbarriererne og den manglende information.²⁵⁶

En frihedsberøvet fortæller, at han i starten ikke havde forstået, at han godt måtte have besøg af sin mor. Det var andre frihedsberøvede, der måtte fortælle ham om dette.²⁵⁷

For at besøge en frihedsberøvet på Udlændingecenter Ellebæk skal man udfylde en "besøgstilladelse" og sikkerhedsgodkendes af Kriminalforsorgen. Dette kan godt tage noget tid, og det er først herefter, at man kan besøge vedkommende.²⁵⁸

Ret til familieliv

Ellebæk Kontaktnetværk mødte omkring starten af 2021 en højgravid kvinde, der stod i silende regn med sine fire børn udenfor centret for at besøge sin frihedsberøvede mand på centret. Kvinden og hendes børn var kommet meget tidligt til besøget grundet den mangelfulde offentlige transport dertil. Men vagten ville ikke lukke dem ind i et ventrum, til trods for at der var fire mindre børn som frøs unødvendigt i regnen. Kvinden fortalte, at hendes frihedsberøvede ægtefælle ikke måtte deltage i fødslen eller foretage telefon- eller videoopkald med sin kone efter fødslen. Den frihedsberøvede fik derfor først sit barn at se på et senere tidspunkt.²⁵⁹

Amnesty International har ikke nærmere information om sagen og har derfor ikke kunnet drøfte den indgående med Kriminalforsorgen. Vi har nævnt sagen for Kriminalforsorgen, der henviser til, at personalet i Ellebæk godt kan begrænse udgangstilladelsen, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 33.

²⁵⁴ Interview 16.02.2023, Morten Larsen, tidligere enhedsleder i Ellebæk

²⁵⁵ E-mail og interview, 10.06.2024, Louise Morton, institutionschef, Kriminalforsorgen, Institution Nordøstsjælland og Bornholm

²⁵⁶ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

²⁵⁷ Interview, 30.05.2023, "Ahmed", frihedsberøvet i Ellebæk

²⁵⁸ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

²⁵⁹ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

Kontaktnetværket beretter ligeledes om, hvordan de frihedsberøvede, hvis deres partner også bor på Ellebæk, ofte kun har tid sammen med deres partner under gudstjenesterne. Mænd og kvinder bor nemlig adskilt i forskellige afdelinger, selv hvis de er familie eller par.²⁶⁰

²⁶⁰ E-mail og interview, 10.06.2024, Clara Nepper Winther, Ellebæk Kontaktnetværk

9

KONKLUSION

9. Konklusion

Frihedsberøvelser generelt, lovgivning og langvarige frihedsberøvelser

Som vi har belyst i rapporten, er frihedsberøvelse et alvorligt indgreb i en persons frihed, herunder bevægelsesfriheden, og kan krænke en række øvrige rettigheder, såsom retten til information, retten til familieliv mv.

Amnesty finder det problematisk, at det af lovgivningen (hjemrejselovens § 16) fremgår, at udlændingen "så vidt muligt skal frihedsberøves". Det er uklart, hvornår hjemrejselovens § 11 og § 12 – samt udlændingelovens § 34 (altså mindre indgribende foranstaltninger) vil være tilstrækkelige, og hvornår frihedsberøvelse bør benyttes.

Det er Amnesty Internationals vurdering, at formålet med de "motivationsfremmende foranstaltninger" sigter mod at gøre livet i Danmark så utiltalende som muligt. Men undersøgelser og diverse aktører har gang på gang påvist, at frihedsberøvelser ikke er med til at "motivere" udlændinge til at vende tilbage til deres oprindelseslande.

Amnesty International mener, at samarbejdet mellem de danske myndigheder og den pågældende udlænding er uklart, når det gælder udsendelse af udlændingen til oprindelseslandet. Det fremstår uigennemskueligt, om den pågældende udlænding selv har "skyld" og "ansvar" for, at en eventuel udsendelse kan vare længe, og at den pågældende udlænding derfor fortsat skal være frihedsberøvet.

Den danske lovgivning giver mulighed for andre og mindre indgribende midler end frihedsberøvelse for at sikre udlændingens tilstedeværelse, som myndighederne i stedet bør benytte sig af.

Vi har ikke kunnet gennemskue, om de danske myndigheder kunne have brugt andre alternativer til frihedsberøvelsen i de konkrete sager. Vi opfordrer til uvildige undersøgelser af dette.

Amnesty International er bekymret over frihedsberøvelser af personer, der ikke kan udsendes til deres oprindelseslande, da de her vil være i fare for alvorlige menneskeretlige overgreb. I denne rapport har vi således set, at asylansøgere fra Sudan og Syrien er blevet frihedsberøvet, hvilket er stærkt bekymrende. Dels fordi de formentlig er anerkendte flygtninge, og derfor i følge Amnestys vurdering ikke må frihedsberøves, og fordi der er udsendeshindringer til disse to lande.

Vi er stærkt kritiske overfor, at der i lovgivningen ikke er noget forbud mod at frihedsberøve mindreårige, og at der var et barn i Ellebæk, da vi foretog vores helbredsundersøgelser.

Derudover er vi stærkt bekymrede over, at der finder langvarige frihedsberøvelser sted. Amnesty International finder det stærkt kritisabelt, at en frihedsberøvet under hjemrejselovens § 14 har siddet indespærret i Ellebæk i over 19 måneder (pr. juni 2024), og at der ikke er noget øvre loft for, hvor længe personer må sidde frihedsberøvet under § 14 i hjemrejseloven.

Vores bekymring går på, at frihedsberøvelsen ikke altid anvendes som sidste udvej og i det kortest mulige tidsrum.

Vi mener endvidere, at der mangler gennemsigtighed på området. Amnesty har ikke kunnet få oplyst, hvor mange der årligt frihedsberøves i Ellebæk under de forskellige bestemmelser. Det skaber manglende transparens for omverdenen.

Ret til sundhed og påvirkningen af at sidde frihedsberøvet

Amnesty Internationals interviews og udsagn fra ansatte og frihedsberøvede i Ellebæk viser, at en frihedsberøvelse påvirker de frihedsberøvedes mentale helbred negativt. Langt størstedelen af de frihedsberøvede, som Amnesty har talt med, beskriver dårlig trivsel i Ellebæk, blandt andet med baggrund i mangel på meningsfulde aktiviteter, angst og usikkerhed i forhold til fremtiden, og at de generelt føler sig utrygge. Eksempelvis nævnte nogle af de frihedsberøvede, vi talte med, frygt for at blive hentet midt om natten med henblik på udrejse.

Amnestys lægegruppe vurderede, at langt de fleste af de undersøgte frihedsberøvede havde psykiske symptomer, som fandtes forenelige med PTSD. Flere af de frihedsberøvede beskrev, at deres symptomer var blevet forværret i Ellebæk. Flere af de undersøgte fremstod ligeledes angste, forpinte og/eller depressive. En person blev vurderet suicidal og muligvis psykotisk.

I rapporten belyste vi, hvordan nogle af de frihedsberøvede bliver re-traumatiserede af voldsomme hændelser i Ellebæk.

Vi beskrev, at det for nogle af vores interviewpersoner går så galt, at de får selvmordstanker og periodevis må indlægges på en psykiatrisk afdeling.

Amnesty International er bekymret over, at de frihedsberøvede, efter et eventuelt ophold på en psykiatrisk afdeling, bliver udskrevet og sendt tilbage til Ellebæk.

Sårbare grupper og screeninger for tortur

Amnesty International er bekymret over, at der i Ellebæk er udlændinge og torturoverlever, som har det psykisk svært, og derfor må betegnes som særligt sårbare.

Amnesty Internationals danske lægegruppe fandt, at fem ud af de ti undersøgte i Ellebæk med "al sandsynlighed" har været udsat for tortur. De læger, der undersøgte sagerne, vurderede, at der var "fuld overensstemmelse" eller "overensstemmelse" mellem deres torturhistorie, symptomer og objektive fund. De resterende fem af de undersøgte beskrev ikke tortur, men at de havde været udsat for fysisk og/eller psykisk vold i hjemlandet. Alle ti anses som tilhørende en særligt sårbar gruppe.

I lighed med tidligere undersøgelser, herunder helbredsundersøgelsen fra Amnestys lægegruppe i 2013, er det vores vurdering, at den nuværende lovgivning og retningslinjer ikke sikrer mod, at særligt sårbare grupper frihedsberøves i Ellebæk.

Ingen af de frihedsberøvede, som vi undersøgte eller talte med, var blevet udredt i Danmark for tortur eller PTSD, eller blevet tilbudt en udredning ved ankomst til Ellebæk. Vi har også beskrevet, at flere andre frihedsberøvede, som øvrige organisationer og netværk har kendskab til, ikke er blevet undersøgt tilstrækkeligt for tortur eller PTSD.

Personalet i Ellebæk referer selv til, at de ikke foretager screeninger af, om den frihedsberøvede har været udsat for tortur eller PTSD. Personalet henviser til, at det kan gøre mere skade end gavn, hvis der efterfølgende ikke er nogen behandling for den enkelte. Amnesty International er enig i, at der skal tilbydes behandling for frihedsberøvede torturoverlever eller personer, der lider af PTSD. Men vi mener, at en

systematisk sundhedsscreening for tortur, traume og PTSD er det første skridt på vejen, så disse særligt sårbare grupper kan løslades fra Ellebæk og behandles efterfølgende.

Amnesty Internationals undersøgelser viser, at der tilsyneladende ikke bliver taget de nødvendige hensyn i forhold til, hvor sårbare de frihedsberøvede er. Dette kan være i strid med menneskerettighederne, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 og FN's Konvention mod Tortur og Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf og dens artikel 16.

Amnesty International har ikke anlagt sag ved de danske domstole eller Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Men vi har i rapporten henvist til sager, hvor Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har konkluderet, at det er en krænkelse af artikel 3 af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, at personer med psykisk sårbarhed sidder fængslet.

Brug af observationsrum, strafcelle og isolation

Set i lyset af Europarådets Torturkomité's kritik og vores egne vurderinger, mener Amnesty International, at brugen af observationsrum, strafcelle og isolation er kritisabel og sætter de frihedsberøvede under yderligere pres. Amnesty International mener, at sundhedspersonale altid skal inddrages, når en person sættes i observationsrum. Ellers kan der være risiko for nedværdigende behandling.

Amnesty International er imod brug af strafcelle og tvungen isolation for ikke-kriminelle udlændinge. I rapporten belyser vi, hvordan straffcellen har et negativt og frygtindgydende ry blandt de adspurgte frihedsberøvede, der har set andre blive placeret der ved magt.

Vi er bekymrede for, om Ellebæk-personalets brug af isolation og strafcelle som disciplinær straf for de frihedsberøvede kan være vilkårlig. Selvom der beskrives en fast procedure hos de ansatte for, hvornår nogen må komme i isolation, virker det ikke til at være den praksis, som opleves hos de frihedsberøvede.

Vi er stærkt foruroliget over, at strafcelle kan bruges til at straffe de frihedsberøvede for mindre forseelser, såsom besiddelse af alkohol eller cigaretter indendørs, indtagelse eller besiddelse af medicin, der ikke er ordineret af centrets læge, besiddelse af mobiltelefon eller dele dertil mv.

Amnesty International er stærkt bekymret for, at observationsrum, strafcelle og isolation bruges overfor sårbare personer, herunder torturoverlevende, folk med PTSD, traumatiserede mennesker, og selvmordstruede samt psykisk ustabile personer. Vi er foruroliget over, at der kan være aktuelle sager, hvor frihedsberøvede bliver sat i tvungen isolation, observationsrum eller strafcelle, selvom den pågældende frihedsberøvede reelt har brug for lægehjælp.

Med henvisning til internationale menneskeretlige standarder, påpeger Amnesty International, at myndighederne bør være yderst påpasselige i forhold til brug af isolation, især over for sårbare grupper. Jf. FN's Mandela regler er det endvidere yderst problematisk, at frihedsberøvede i Ellebæk kan sidde isoleret i over 14 dage.

Værdige forhold og fængselslignende forhold

De udsagn, vi bruger fra ledelsen i Ellebæk, giver et indtryk af, at personalet i Ellebæk gerne vil gøre det så tåleligt som muligt at sidde bag tremmer i Ellebæk. Ud fra de frihedsberøvede, vi har talt med og hørt om, går det alligevel galt. Et af hovedproblemerne, ifølge Amnesty International er, at området er underlagt

mange af de samme lovgivningsmæssige bestemmelser, som hvis de frihedsberøvede havde været kriminelle ift. noget strafferetligt.

De fængselslignende forhold, der er i Ellebæk, resulterer i, at de frihedsberøvede har en fornemmelse af at sidde i et fængsel og blive behandlet som kriminelle. Det er Amnesty Internationals vurdering, at frihedsberøvelse af især sårbare ikke-kriminelle udlændinge under fængselslignende forhold er skadelig, da det kan bidrage til en fastholdelse af et forringet psykisk helbred og til en re-traumatisering af de pågældende.

Det fremgår af Ellebæks informationsfolder, at fængselsbetjentene i visse tilfælde har ret til at bruge magt og andre foranstaltninger.

I rapporten belyser vi sager, hvor fængselsbetjente har brugt magt, og at det er gået hårdt ud over enkelte personer. Som i sagen, hvor en person fik brækket sit håndled. Eller som "Hao", som overfor vores lægegruppe nævnte, at han var blevet fastholdt af fængselsbetjentene og derefter sat ufrivilligt i isolation.

Det fremgår ikke specifikt, hvordan den pågældende udlænding kan klage over betjentenes magtanvendelse. Institutionschef i Ellebæk, Louise Morton, har overfor os i juni 2024 understreget, at personalet ser på, hvordan det kan gøres mere tydeligt for de indsatte i Ellebæk, og at der blandt andet er sat postkasser op, hvor klager kan indgives.

Amnesty International vil gerne understrege, at der altid skal kunne klages over enhver magtanvendelse fra fængselsbetjentenes side, og at udlændinge skal informeres tydeligt herom.

Vi finder det tankevækkende og dybt problematisk, at udlændinge i Ellebæk, fortsat kan straffes for besiddelse og brug af en mobiltelefon – set i lyset af afgørelsen fra By- og Landsretten.²⁶¹

Retten til information

Nogle af de frihedsberøvede, som vi talte med, oplevede manglende klarhed over årsagerne til deres frihedsberøvelse, samt hvor længe de skal sidde frihedsberøvet. Nogle ytrede udfordringer i forbindelse med deres adgang til advokat og/eller tolk. Kriminalforsorgnes institutionschef, Louise Morton har meddelt os, at der er sket forbedringer på området, eksempelvis i modtagelsesproceduren, som vi har belyst i rapporten. Det hilser Amnesty International velkomment. Men vi har samtidig indhentet informationer fra øvrige organisationer, netværk og udlændingeadvokater, der henviser til nylige sager, hvor adgangen til tolk eller advokat ikke har været tilfredsstillende.

Ifølge Amnesty International kan dette være et alvorligt problem i forhold til de frihedsberøvedes retssikkerhed, og deres adgang til advokat og tolk bør undersøges nærmere i forhold til Danmarks menneskeretlige forpligtelser. Især i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 5 og FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder og dens artikel 14.

Retten til familieliv

En frihedsberøvelse kan i sig selv være et alvorligt indgreb i retten til familieliv – især når det gælder lange frihedsberøvelser. De frihedsberøvede i Ellebæk møder en række barrierer for at opretholde kontakt til familien på grund af den manglende adgang til mobiltelefon og internet.

²⁶¹ U.2017.2020Ø-TfK2017.639/20E

I arresthuse og fængsler skyldes dette forbud, at myndighederne vil sikre sig mod, at kriminelle kommunikerer med personer uden for fængslerne og planlægger kriminalitet eller påvirker vidner. Dette hensyn gør sig ikke gældende for de frihedsberøvede i Ellebæk.

Amnesty International mener, at de frihedsberøvede har brug for en mobiltelefon og adgang til internet for at kunne holde kontakt med deres familie og andre tætte relationer. Med henvisning fra Østre Landsret bør ikke-kriminelle udlændinge i Ellebæk have ret til at bruge mobiltelefoner.

Det er meget vigtigt for mange frihedsberøvede at kunne bevare kontakten til deres familiemedlemmer. Disse personer er ofte i andre centre i udrejse- eller asylsystemet eller i oprindelseslandet.

Amnesty International mener ikke, at den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd vil være i fare, ved at de frihedsberøvede får adgang til mobiltelefoner eller internet. De frihedsberøvedes brug af mobiltelefoner og internettet vil heller ikke skabe en fare for uro eller forbrydelser, bidrage til sundhedsproblemer eller sætte andres ret og frihed over styr. Derfor kan forbuddet mod at have mobiltelefoner og adgang til internet ses som et indgreb i retten til familieliv og derfor være på kant med eksempelvis artikel 8 af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Politiet kan bestemme, at udlændinges breve i Ellebæk skal kontrolleres. Det kan være problematisk, og det er meget vigtigt, at den frihedsberøvede udlænding gøres opmærksom på, hvordan der kan klages, hvis personalet i Ellebæk har kontrolleret deres breve.

Amnesty International mener desuden, at det er kritisabelt, hvis partnere og øvrige familiemedlemmer ikke kan opholde sig sammen i Udlændingecenter Ellebæk.

Vi finder det stærkt bekymrende, at frihedsberøvede kan få afslag på udgangstilladelse ved særlige lejligheder, såsom ved ens barns fødsel, begravelser mv.

10

ANBEFALINGER

10. anbefalinger

Som det fremgår af rapporten, kan frihedsberøvelser udgøre en betydelig belastning for den enkelte person. Overordnet set anbefaler Amnesty International, at ikke-kriminelle asylansøgere og migranter ikke frihedsberøves medmindre, at det er strengt nødvendigt, proportionalt og legitimt. I disse tilfælde bør frihedsberøvelsen vare i meget få dage. Særligt sårbare grupper må ikke frihedsberøves.

Amnesty mener, at der bør arbejdes hen imod en snarlig afvikling af migrant-relaterede frihedsberøvelser. Så længe Ellebæk og frihedsberøvelser af ikke-kriminelle er en realitet, anbefaler vi følgende ændringer i:

Lovgivning

- Ellebæk bør ikke være underlagt retningslinjerne for varetægtsfængsling. Alle frihedsberøvede i Ellebæk skal have adgang til internet og mobiltelefoner. Derved respekteres deres ret til familie- og privatliv.
- Disciplinærstraffene for frihedsberøvede skal ændres, så brug af enerum som strafcelle afskaffes.
- Retsplejelovens § 775 skal afskaffes. Som minimum må det aldrig være muligt for udlændinge at kunne få en disciplinær straf i over 14 dage.
- Retsplejeloven skal ændres, så det indskrives, at sårbare grupper ikke må sidde i isolation.
- Det skal indskrives tydeligt i lovgivningen, at fængselsbetjente i Ellebæk ikke må have de samme magtbeføjelser som i et fængsel.
- Der skal indføres et loft for varighed af frihedsberøvelser under § 14 i hjemrejseloven. Ingen personer bør kunne sidde frihedsberøvet i over 18 måneder i Ellebæk. Dette vil være i tråd med EU's udsendelsesdirektiv, som anbefaler et loft på 18 måneder.
- Der skal indføres et forbud mod frihedsberøvelse af mindreårige.

Justits- og Udlændinge- og Integrationsministeriet

- Myndighederne og domstolen skal tydelig gøre rede for, at frihedsberøvelsen altid er anvendt som absolut sidste udvej, og at andre foranstaltninger har været brugt inden da. Frihedsberøvelsen skal altid bygge på en individuel bedømmelse af personens baggrund og motiver i forhold til flugtrisikoen. I den forbindelse skal nødvendigheden, rimeligheden og proportionalitetskravet tages i betragtning.
- Frihedsberøvelsen skal altid være så kortvarig som mulig og i fuld overensstemmelse med de menneskeretlige standarder. Hvis udsendelsen er udsigtsløs, bør udlændingen løslades, og det skal vurderes indgående, hvornår en udsendelsessag kan erklæres udsigtsløs. Personer, der har siddet i Ellebæk i over 18 måneder, skal løslades straks.

- Sårbare grupper, såsom anerkendte flygtninge, torturoverlevende eller mennesker med traumer, børn, familier, gravide, mennesker med handicap, ofre for menneskehandel må aldrig frihedsberøves. Sårbare personer skal ikke sidde under fængselslignende forhold – herunder hverken i Ellebæk eller midlertidigt i arresthuse, selvom dette kun udgør et par timer. Sårbare personer skal tilbydes særlige forhold og faciliteter for at undgå forværring og reaktivering af traumer.
- Der skal indføres en formaliseret screeningsordning, som sikrer, at sårbare asylansøgere, herunder torturoverlevende og psykisk syge, ikke frihedsberøves. Dvs. at der ikke kun skal være en sundhedsscreening ved ankomst til Ellebæk, men også systematiske torturscreeninger og screeninger for PTSD og for hvorvidt vedkommende har været udsat for traumer. Hvis vedkommende har været udsat for tortur, lider af PTSD eller er traumatiseret, bør der tilbydes behandling.
- Selvmordstruede personer skal altid overføres til hospitaler – ikke til observationsrum, og skal ikke vende tilbage til samme vilkår, som har medvirket til selvskadende adfærd.
- De danske myndigheder skal løbende sikre sig, at de indsattes fysiske og mentale helbredstilstand, undersøges og dokumenteres af læger og psykologer – med henblik på at sikre, at de frihedsberøves ret til sundhed respekteres.
- Der skal etableres en mere systematisk og koordineret indsats i forhold til Røde Kors' videregivelse af sundhedsoplysninger til Kriminalforsorgen, i fuld respekt for udlændingens samtykke og GDPR-regler.
- Brug af disciplinær straf og isolationsfængsling skal afskaffes (se også under lovgivning).
- Udlændingecenter Ellebæk bør ikke varetages af Kriminalforsorgen og fængselspersonale, men af personer med anden relevant faglig baggrund.
- De frihedsberøvede skal have en højere løn end de nuværende 10 til 12 kroner i timen.

Kriminalforsorgen, personale i Ellebæk, og adgang til advokat

- Der skal være løbende træning af personalet i Ellebæk i forhold til, hvordan de bliver opmærksomme på torturoverlevende og mennesker med traume og PTSD.
- Kriminalforsorgen og Ellebæk skal sikre sig videregivelse af informationer fra andre steder i asylsystemet, så Ellebæk altid modtager torturscreeninger og andet sundhedsinformation ved ankomst af en frihedsberøvet - i fuld respekt med GDPR-regler og udlændingens samtykke.
- Personalet i Ellebæk bør udvise meget stor forsigtighed ved brug af strafcelle og observationsrum, især hvis der ikke er sundhedspersonale til stede.
- Personalet bør ikke kunne straffe frihedsberøvede for brug af mobiltelefon eller dele heraf eller øvrige mindre forseelser (besiddelse af cigaretter indendørs mv.).
- Personalet i Ellebæk bør til enhver tid sikre retten til familieliv bedst muligt.

- Advokaten for den frihedsberøvede udlændinge, bør indtænke helbreds-mæssige aspekter og særlige hensyn til torturoverlevende, traumatiserede mennesker eller personer, der lider af PTSD.
- Den enkelte frihedsberøvede skal informeres om, hvordan advokaten kan hjælpe den pågældende i sagen og om muligheden for at skifte advokat.

Amnesty Internationals interviews og helbredsundersøgelser er foretaget i 2023 inden en socialrådgiver (august 2023) blev ansat til at vejlede udlændinge om deres rettigheder. Amnesty har ikke haft mulighed for at interviewe nogle frihedsberøvede personer for at høre, om de er tilfredse med vejledningen efter ansættelsen af socialrådgiveren. Vi har indtryk af, at der kan være sket visse forbedringer, selvom aktører som Ellebæk Kontaktnetværk, påpeger, at der stadig er problemer på området. Derfor mener vi, at nedenstående anbefaling fortsat kan være relevant:

- De frihedsberøvede skal ved ankomst og løbende informeres om deres rettigheder, herunder deres ret til at kunne skifte advokat, mulighed for læge- eller psykologbehandling mv. Personalet i Ellebæk skal sikre, at de frihedsberøvede kender deres rettigheder, samt reglerne i Ellebæk og mulighederne for at kunne klage. Informationerne skal altid gives på det sprog, som den pågældende frihedsberøvede behersker.

Generelle anbefalinger

- Der bør være mere gennemsigtighed og transparens på området ift. statistik, eksempelvis hjemrejselovens registreringer af frihedsberøvelser, antal overførsler fra Ellebæk til hospital, brug af strafcelle mv. Dette vil gøre området mere tilgængeligt for omverdenen.
- Der bør foretages flere uafhængige undersøgelser af situationen for migrant-relaterede frihedsberøvede udlændinge i udlændingecentret Ellebæk og i danske arresthuse.
- Der bør foretages uafhængige undersøgelser af forholdene og længden af frihedsberøvelsen for udlændinge, der sidder i Ellebæk og Jyderup Fængslet på baggrund af § 14 i hjemrejseloven.

BILAG

Bilag

APPENDIX 1

Interviewskema for Amnesty International Danmarks Lægegruppe mod Tortur, Trivselsundersøgelse blandt frihedsberøvede i Institutionen Ellebæk 2023

Sagsnummer

1. Generelle informationer

Dato for interview _____ 2022

Undersøgende Amnesty læge _____

Tolk ja ☐ / nej ☐

Sprog _____

2. Undersøgte asylansøger

Person ID _____

Navn _____

Køn _____

Fødeland _____

Alder _____

Asylsag i Danmark Afvist ☐ Asylsag pågår ☐

Andet _____

Antal års uddannelse < 5 ☐ 5-10 ☐ > 10 ☐

Civilstatus Ugift ☐ Fraskilt ☐ Enke/enkemand ☐

Gift ☐ Ægtefælle i DK ☐

Antal børn i live _____ / døde _____ Børn i DK ja ☐ / nej ☐

Forældre i live _____ / døde _____ Forældre i DK ja ☐ / nej ☐

Ankomst til Danmark Mdr. _____ År _____

Ellebæk siden Mdr. _____ År _____

3. Traumer

Ja Nej

Krig / borgerkrig ☐ ☐

Forfølgelse ☐ ☐

Fængsling / tilbageholdelse ☐ ☐

Torturisk vold / tortur ☐ ☐

Hvis ja:

Årstal for torturisk vold / tortur _____ Ja Nej

Er du blevet udredt for tortur i Danmark? ☐ ☐

Torturmetoder: Ja Nej

Usystematiske slag/spark ☐ ☐

Falanga ☐ ☐

Ja Nej

Ophængning	☐ ☐
El-tortur	☐ ☐
Overbelastning af kroppen (f.eks. placering i kasse, bildæk)	☐ ☐
Isolation	☐ ☐
Trusler imod sig selv eller familie	☐ ☐
Vidne til tortur imod andre	☐ ☐
Skinhenrettelse	☐ ☐
Nedværdigende/ydmygende behandling	☐ ☐
Seksuel tortur	☐ ☐
Evt. andre metoder _____	

4. Aktuelle fysiske symptomer

Ja Nej

Hovedpine	☐ ☐
Smerter og/eller føleforstyrrelser under fødderne	☐ ☐
Smerter i ryg-nakke	☐ ☐
Smerter i underekstremiteter (ben)	☐ ☐
Smerter i overekstremiteter (arme)	☐ ☐
Tinnitus, høreproblemer og/eller svimmelhed	☐ ☐
Mave-tarm problemer	☐ ☐
Urinvejsproblemer	☐ ☐
Seksuelle problemer	☐ ☐
Evt. andre symptomer _____	

5. Aktuelle psykiske symptomer (PTSD)

Ja Nej

Tilbagevendende genoplevelser af traumerne	☐ ☐
Påtrængende erindringer, flashbacks, mareridt	☐ ☐
Stærkt ubehag ved omstændigheder, der minder dig om traumerne	☐ ☐
Undgåelse af ting, der minder dig om traumerne	☐ ☐
Manglende hukommelse vedr. dele af traumerne	☐ ☐
Ind- eller gennemsovningsbesvær	☐ ☐
Irritabilitet eller vredesudbrud	☐ ☐
Koncentrationsbesvær	☐ ☐
Øget vagtsomhed / årvågenhed	☐ ☐
Tilbøjelighed til sammenfaren	☐ ☐
Evt. andre væsentlige symptomer _____	

6. Tidligere sygdomme uafhængig af tortur

ja ☐ / nej ☐

Hvis ja – diagnoser _____

7. Aktuelt misbrug af alkohol/stoffer

ja ☐ / nej ☐

Hvis ja – evt. type og omfang _____

8. Aktuell medicin

Psykofarmaka ja ☐ / nej ☐ påbegyndt år _____

Smertestillende ja ☐ / nej ☐ påbegyndt år _____

Anden somatisk medicin ja ☐ / nej ☐ påbegyndt år _____

Evt. uddybende kommentarer _____

9. Objektiv fysisk undersøgelse

Almentilstand god ☐ / dårlig ☐

Beskriv _____

Hud – forandringer forenelig med torturfølger ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

Hoved / ansigt – forandringer forenelig med torturfølger fx tegn på frakturer ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

Øjne, ører, næse, svælg – forandringer forenelig med torturfølger ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

Mund- og tandstatus – forandringer forenelig med torturfølger ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

Hjerte / lunger normale forhold ☐ / patologiske fund ☐

Beskriv _____

Mave: normale forhold ☐ / patologiske fund ☐

Beskriv _____

Bevægeapparatet – bevægeindskrænkning forenelig med torturfølger ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

Bevægeapparatet – frakturfølger forenelig med torturfølger ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

Perifere nervesystem – forandringer forenelig med torturfølger ja ☐ / nej ☐

Beskriv _____

10. Objektiv psykisk vurdering

Angst ja ☐ / nej ☐

Nedtrykt ja ☐ / nej ☐

Grådlabil ja ☐ / nej ☐

Usamlet ja ☐ / nej ☐

Forpint ja ☐ / nej ☐

Psykotisk ja ☐ / nej ☐

11. Konklusioner og anbefalinger

Har asylansøger været udsat for tortur ja ☐ / nej ☐

Hvis ja, samlet vurdering af overensstemmelse mellem symptomer/fund og den beskrevne tortur:

- Fuld overensstemmelse, der i høj grad underbygger den beskrevne tortur ☐
 - Overensstemmelse, der er forenelig med den beskrevne tortur ☐
 - Delvis overensstemmelse, der i nogen grad understøtter torturhistorien ☐
 - Ingen overensstemmelse, kan ikke understøtte torturhistorien ☐
- Behov for undersøgelse / behandling via institutionen Ellebæk ja ☐ / nej ☐
- Hvis ja – indikation _____

HTQ udfyldt ja ☐ / nej ☐

Bilag 2

WHO-5 Dato: _____ Ratingnr.: _____ Label:

Psykiatrisk Sygehus
FREDERIKSBORG AMT

WHO-FEM TRIVSELSINDEKS (1999 VERSION)

Sæt venligst ved hvert af de 5 udsagn et kryds i det felt der kommer tættest på hvordan du har følt dig i de seneste to uger. Bemærk at et højere tal står for bedre trivsel.

Eksempel: Hvis du har følt dig *glad og i godt humør* i lidt mere end halvdelen af tiden i de sidste to uger, så sæt krydset i feltet med 3-tallet i øverste højre hjørne.

	I de sidste 2 uger ...	Hele tiden	Det meste af tiden	Lidt mere end halvdelen af tiden	Lidt mindre end halvdelen af tiden	Lidt af tiden	På intet tidspunkt
1.	... har jeg været glad og i godt humør	5	4	3	2	1	0
2.	... har jeg følt mig rolig og afslappet	5	4	3	2	1	0
3.	... har jeg følt mig aktiv og energisk	5	4	3	2	1	0
4.	... er jeg vågnet frisk og udhvilet	5	4	3	2	1	0
5.	... har min dagligdag været fyldt med ting der interesserer mig	5	4	3	2	1	0

Pointberegning

For at beregne dit pointtal skal du lægge tallene i de afkrydsede felter sammen og gange summen med fire. Du får nu et tal mellem 0 og 100. Jo flere points jo højere trivsel. Hvis dit tal er 50 eller mindre, er du i en risikozone for stress eller depression.

© Psychiatric Research Unit, WHO Collaborating Center for Mental Health, Frederiksborg General Hospital, DK-3400 Hillerød

Version 2 - DANSK 01-02-2016 PTF5

Tabel 1

ICD-10	HTQ Nr.	PTSD symptom	Slet ikke 1	Lidt 2	En del 3	I meget høj grad 4
B1	1	Har du tilbagevendende tanker eller erindringer om de mest ubehagelige og voldsomme begivenheder?				
B1	2	Føler du som om at du oplever begivenhederne igen?				
B1	3	Har du tilbagevendende mareridt?				
	4	Føler du dig afsondret eller tilbagetrukket fra andre mennesker?				
	5	Er du ude af stand til at mærke følelser?				
D2 (e)	6	Farer du let sammen eller bliver forskrækket?				
D2 (c)	7	Har du svært ved at koncentrere dig?				
D2 (a)	8	Har du søvnbesvær?				
D2 (d)	9	Føler du at du er på vagt?				
D2 (b)	10	Føler du dig irriteret eller har du vredesudbrud?				
C	11	Undgår du aktiviteter, der minder dig om de ubehagelige og voldsomme oplevelser?				
D1	12	Er du ude af stand til, at huske dele af de ubehagelige og voldsomme oplevelser?				
	13	Har du formindsket interesse i dagligdags aktiviteter?				
	14	Føler du som om du ikke har nogen fremtid?				
C	15	Undgå du tanker og følelser, der er forbundet med de ubehagelige og voldsomme begivenheder?				
D2	16	Har du pludselig følelsesmæssige eller kropslige reaktioner, når du bliver mindet om de ubehagelige og voldsomme oplevelser?				

Score: _____ : 16 =

(score > 2,5 er konsistent med diagnosen PTSD)

Tabel 2

***Skema til brug ved undersøgelse af asylansøgere
med henblik på dokumentering af torturfølger***

Psykiske symptomer:	ja	nej
Søvnbesvær (vanskeligheder ved at falde i søvn, hyppig opvågning)	☐	☐
Mareridt	☐	☐
Generel angst, nervøsitet og/eller uro	☐	☐
Panikanfald	☐	☐
Koncentrationsbesvær	☐	☐
Hukommelsesbesvær	☐	☐
Nedtrykthed/tristhed	☐	☐
Flashbacks og /eller genoplevelser	☐	☐
Manglende selvtillid	☐	☐
Affektlabilitet, irritabilitet	☐	☐
Andre: beskriv		

*Jeg ville fortælle verden, at det er tortur at være her. En reel tortur.
Fordi de leger med dit sind. Hvis torturen var fysisk, ville det være bedre.
Men din psyke er skrøbelig, og til enhver tid kan du blive sindssyg.*

(“Amadou”, frihedsberøvet i Ellebæk)

Retten til frihed er en basal menneskeret. I denne rapport sætter Amnesty Internationals danske afdeling fokus på frihedsberøvelse af ikke-kriminelle udlændinge på Udlændingecenter Ellebæk og belyser de konsekvenser for helbred og psyke, som frihedsberøvelsen har på sårbare udlændinge, heriblandt torturofre.

Vi ser på retten til sundhed, retten til værdige forhold under frihedsberøvelse, retten til at blive informeret om årsager til frihedsberøvelse og retten til at kommunikere med familie og det omkringliggende samfund.

Fra foråret 2023 til juni 2024 har vi analyseret lovgivning og drøftet området med en række myndigheder, internationale aktører, organisationer og advokater.

Vi har foretaget interviews af frihedsberøvede udlændinge i Ellebæk. Amnesty Internationals danske lægegruppe har foretaget ti helbredsundersøgelser af disse udlændinge.

Vores hovedanbefaling er: Afskaf frihedsberøvelser af ikke-kriminelle udlændinge i Ellebæk. Indtil dette sker, har vi en række anbefalinger i rapporten.

AMNESTY
INTERNATIONAL

